

G M I N A G O R Z Y C E

AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

na lata 2023–2026 z uwzględnieniem lat 2027–2028

URZĄD GMINY GORZYCE

39-432 Gorzyce
ul. Sandomierska 75
telefon: (15) 836 20 75; fax: (15) 836 22 09
e-mail: ug@gminagorzyce.pl
[http:// www.gminagorzycei.pl](http://www.gminagorzycei.pl)

G o r z y c e — 2 0 2 3

(PROJEKT)

AUTOR PROJEKTU 'PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA' :

BIURO BADAWCZO – PROJEKTOWE 'ŚRODOWISKO', SP. Z O.O.
35-506 RZESZÓW OSMECKIEGO 41.1

ZESPÓŁ AUTORSKI PROJEKTU :

mgr inż. Zygmunt Koczot – kierownik projektu programu ochrony środowiska

SPIS TREŚCI :

1.	WPROWADZENIE	5
2.	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I JEGO UWARUNKOWANIA	6
3.	OCENA STANU ŚRODOWISKA -CHARAKTERYSTYKA GMINY GORZYCE	14
3.1.	Przestrzeń gospodarczo-społeczna gminy (wybrane elementy)	14
3.1.1.	Dane ogólne, położenie, podział administracyjny	14
3.1.2.	Stan i struktura ludności	17
3.1.3.	Gospodarka (przemysł i usługi)	18
3.1.4.	Rolnictwo	19
3.2.	Systemy infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej	21
3.2.1.	Komunikacja-drogowa, kolejowa, inne	21
3.2.2.	Zaopatrzenie w wodę, oczyszczanie ścieków	22
3.2.3.	Gospodarka odpadami	22
3.2.4.	Ciepłownictwo	24
3.2.5.	Gazownictwo	25
3.2.6.	Elektroenergetyka	25
3.2.7.	Telekomunikacja	26
3.3.	Środowisko przyrodnicze gminy	26
3.3.1.	Budowa geologiczna i rzeźba terenu	26
3.3.2.	Bogactwa naturalne	27
3.3.3.	Gleby	27
3.3.4.	Wody podziemne i powierzchniowe	29
3.3.5.	Stan zanieczyszczenia powietrza	33
3.3.6.	Klimat akustyczny	35
3.3.7.	Oddziaływanie pól elektromagnetycznych	37
3.3.8.	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	38
3.3.9.	Warunki klimatyczne	38
3.3.10.	Flora i fauna	38
3.3.11.	Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	42
3.4.	Analiza SWOT	43
3.4.1.	Macierz SWOT – silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia	44
4.	CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE	46
4.1.	Najistotniejsze zagrożenia środowiska	46
4.2.	Obszary interwencji	46
4.3.	Cele strategiczne w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	47
4.4.	strategia działań dla poprawy środowiska	48
4.4.1.	zasoby wodne	48
4.4.2.	powietrze atmosferyczne	48
4.4.3.	rzeźba terenu i gleby	48
4.4.4.	zasoby przyrody	48
4.4.5.	gospodarka odpadami	48
4.4.6.	działania na rzecz edukacji ekologicznej	49
5.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	49
5.1.	Założenia szacunkowe kosztów	49
5.2.	Struktura finansowania	49
5.3.	Źródła finansowania i warunki udzielania pomocy publicznej	49
5.3.1.	krajowe fundusze ekologiczne	51
5.3.2.	inne programy pomocowe	55
6.	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	56
6.1.	Instrumenty realizacji programu	56
6.1.1.	instrumenty prawne	56
6.1.2.	instrumenty ekonomiczne	56
6.1.3.	instrumenty strukturalne	56

6.2.	Kontrola realizacji programu	57
6.2.1.	monitoring stanu środowiska	61
6.2.2.	Mierniki realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska Gminy Gorzyce	61
	TABELA: CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA	63
	TABELA: HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ WŁASNYCH	67
	TABELA: HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ MONITOROWANYCH	69
7.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	72
8.	Wykaz skrótów	76
9.	Wykaz tabel i załączników	77
9.1.1.	Pomniki przyrody	77
9.1.2.	Chronione gatunki roślin	77
9.1.3.	Chronione gatunki zwierząt	78
9.1.4.	Ewidencja zabytków architektury i budownictwa gminy Gorzyce	83
10.	Literatura, akty prawne, materiały źródłowe	84
	 WYKAZ MAP, RYSUNKÓW, RYCIN	 89
11.1.	Gmina z niezbędną infrastrukturą techniczną, społeczną i środowiskową.	
11.2.	Przestrzenne rozmieszczenie lasów ochronnych w gm. Gorzyce	90
11.3.	Obszar dorzecza Wisły	91
11.4.	Tereny zagrożone powodzią w Gminie Gorzyce	92
11.5.	Potencjalne zasoby energii wiatru w Polsce	93
11.6.	Gmina Gorzyce w fotografii	95

1. WPROWADZENIE

Rozwój cywilizacyjny i wielokierunkowa ekspansja człowieka spowodowały znaczną degradację środowiska naturalnego. Dlatego przyjmuje się, że jednym z najważniejszych praw człowieka jest prawo do życia w czystym środowisku. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Istota rozwoju zrównoważonego polega więc na tym, aby zapewnić zaspokojenie obecnych potrzeb bez ograniczania przyszłym generacjom możliwości rozwoju.

Wskazane zostało również, że ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez swoją politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne. Gminy należą do władz publicznych, zatem na nich również spoczywa obowiązek wykonywania zadań z zakresu ochrony środowiska oraz odpowiedzialność za jakość życia mieszkańców. Dodatkowym wyzwaniem stało się członkostwo w Unii Europejskiej oraz związane z nim wymogi. Trudnym zadaniem, czekającym samorządy jest wdrożenie tych przepisów i osiągnięcie standardów UE w zakresie m.in. ochrony środowiska.

Efektywność działań w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego zależy przede wszystkim od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym oraz pozyskania zainteresowania i zrozumienia ze strony społeczności lokalnych. Działania takie, aby były skuteczne, muszą być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem, sporządzonym na podstawie wnikliwej analizy sytuacji w danym rejonie. Zadanie takie ma spełniać wieloletni program ochrony środowiska. Program jest dokumentem planowania strategicznego, wyrażającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu gminy i określającym wynikające z niej działania. Tak ujęty Program będzie wykorzystywany jako główny instrument strategicznego zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska, podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania kontraktów z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi, przesłanka konstruowania budżetu gminy, płaszczyzna koordynacji i układ odniesienia dla innych podmiotów polityki ekologicznej, podstawa do ubiegania się o fundusze celowe. Cele i działania proponowane w Programie ochrony środowiska posłużą do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa Gminy, które służyć będą poprawie stanu środowiska przyrodniczego. Realizacja celów wytyczonych w programie powinna spowodować polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy.

Program ochrony środowiska przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. Sam program nie jest dokumentem stanowiącym, ingerującym w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Należy jednak oczekiwać, że poszczególne jego wytyczne i postanowienia będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Zakłada się, że kształtowanie polityki ekologicznej w Gminie będzie miało charakter procesu ciągłego, z jednoczesnym zastosowaniem metody programowania "kroczącego", polegającej na cyklicznym weryfikowaniu perspektywicznych celów w przekrojach etapowych i wydłużaniu horyzontu czasowego Programu w jego kolejnych edycjach.

Pierwszy Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gorzyce został sporządzony w 2004 roku i obejmował strategię długoterminową do roku 2012 oraz krótkoterminową na lata 2005 – 2008, na podstawie której opracowano działania operacyjne. Następne aktualizacja nr 1, aktualizacja nr 2 i aktualizacja nr 3 Programu ochrony środowiska dotyczyły odpowiednio lat 2009-2013, 2014-2018 i 2019-2022.

Niniejszy Program ochrony środowiska zwany dalej Programem jest kolejną edycją dokumentu i jego aktualizacją uwzględniającą analizę stanu środowiska na terenie gminy wiejskiej oraz cele polityki ekologicznej i zadania niezbędne do jej realizacji

Nowo powstały dokument usprawni i uporządkuje zarządzanie środowiskiem na terenie Gminy, a realizacja jego założeń wpłynie na jakość środowiska naturalnego oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Reasumując, będzie on znacząco oddziaływał na rozwój Gminy zgodnie z założeniami Polityki Ekologicznej Państwa. Osiągnięcie celu nadrzędnego zdefiniowanego w niniejszym POŚ możliwe jest dzięki diagnozie stanu środowiska naturalnego na terenie Gminy, zidentyfikowaniu głównych problemów ekologicznych oraz podaniu sposobów ich rozwiązania łącznie z harmonogramem działań i źródłami finansowania.

2. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I JEGO UWARUNKOWANIA

2.1. Metodologia, podstawy prawne, wytyczne, źródła informacji

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na :

- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego** dla Gminy Gorzyce, zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu;
- określeniu kreatywnej części Programu** poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych oraz ich operacjonalizację w postaci sformułowania listy działań;
- scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu** w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- określeniu zasad monitorowania.**

Źródłami informacji dla Programu były materiały uzyskane z Urzędu Gminy Gorzyce, ze Starostwa Powiatowego w Tarnobrzegu, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, a także prace instytutów, ośrodków i placówek naukowo-badawczych z zakresu ochrony środowiska oraz gospodarki odpadami, jak również dostępna literatura fachowa.

Jako punkt odniesienia dla programu ochrony środowiska przyjęto aktualny stan (jakość) środowiska oraz stan infrastruktury społeczno – gospodarczej i środowiskowej na dzień 31.12.2022..

Program oparty jest na zapisach następujących dokumentów :

- Prawo ochrony środowiska (Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 grudnia 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2022.2556)).* Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin.
- Polityka Ekologiczna Państwa (dokument z perspektywą do 2025)*

Zgodnie z zapisami dokumentów jw. Program winien definiować :

- stan wyjściowy
- cele średniookresowe do 2028 roku
- kierunki działań w latach 2023 – 2026
- monitoring realizacji Programu
- nakłady finansowe na wdrożenie Programu

Cele i zadania ujęte w kilku blokach tematycznych, a mianowicie :

- kierunki działań systemowych,
- ochrona zasobów naturalnych,
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

-*Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027.*

- Program Ochrony Środowiska przed Hałasem dla Województwa Podkarpackiego
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tarnobrzeskiego na lata 2019- 2022 z perspektywą do roku 2026
- Strategia rozwoju Powiatu Tarnobrzeskiego
- Strategia rozwoju Gminy Gorzyce na lata 2021 - 2030
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- Wieloletni program rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych
- Programu Rewitalizacji dla Gminy Gorzyce. na lata 2016-2020.

W dokumentach tych określono długoterminową politykę ochrony środowiska odpowiednio dla województwa, powiatu oraz gminy, przedstawiono cele krótkoterminowe i sposób ich realizacji, określono sposoby zarządzania środowiskiem i aspekty finansowe realizacji programu.

-Wytuczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2 września 2015, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki, co do zawartości programów.

W gminnym programie powinny być uwzględnione :

zadania monitorowane (pod zadaniami koordynowanymi i monitorowanymi należy rozumieć zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom centralnym)

zadania własne gmin (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków budżetowych i pozabudżetowych będących w dyspozycji gminy),

Niniejszy dokument będzie uszczegóławiany, korygowany i koordynowany z projektowanymi obecnie aktami wykonawczymi do ustawy "Prawo ochrony środowiska" i do kilkunastu ustaw komplementarnych, których treść powinna być uwzględniana w Programie.

Program ochrony środowiska dla Gminy Gorzyce na lata 2023 – 2026 z perspektywą na okres 2027 – 2028 podzielony jest na dwie części. Pierwsza z nich to ocena stanu środowiska, gdzie na podstawie analizy dostępnych materiałów źródłowych, danych statystycznych i wyników badań dot. poszczególnych komponentów środowiska oraz sektorów działalności społeczno-gospodarczej gminy zidentyfikowano i przedstawiono za pomocą analiz SWOT najważniejsze wyzwania w ramach polityki ochrony środowiska na najbliższe 4 lata. Druga część opracowania przedstawia cele, kierunki interwencji oraz zadania i źródła ich finansowania, a także zasady wdrażania oraz monitoringu realizacji Programu.

Zakres tematyczny dokumentu jest zgodny z *Wytuczynymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska*, opublikowanymi przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 r. Zgodnie z Wytuczynymi program ochrony środowiska obejmuje następujące zagadnienia i obszary interwencji :

- 1. ochrona klimatu i jakości powietrza,**
- 2. zagrożenia hałasem,**
- 3. pola elektromagnetyczne,**
- 4. gospodarowanie wodami,**
- 5. gospodarka wodno-ściekowa,**
- 6. zasoby geologiczne,**
- 7. gleby,**

**8. gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
9. zasoby przyrodnicze,
10. zagrożenia poważnymi awariami.**

W ramach powyższych zagadnień dokonano diagnozy aktualnego stanu, określono główne rodzaje zagrożeń i ich źródła, wskazano na pozytywne elementy, będące wynikiem działań władz gminy i jej mieszkańców w zakresie ochrony środowiska oraz określono zagrożenia i bariery dla realizacji koniecznych do osiągnięcia celów. Analizując stan aktualny środowiska i sytuację społeczno-gospodarczą gminy, w miarę dostępnych danych sięgano minimum 5 lat wstecz celem uchwycenia istotnych trendów zmian (w szczególności negatywnych), których obecność może stanowić wskazówkę przy formułowaniu celów oraz wskaźników służących ocenie stopnia realizacji tych celów. W części diagnostycznej korzystano przede wszystkim z danych statystycznych publikowanych przez GUS oraz wyników państwowego monitoringu środowiska, publikowanych przez WIOŚ w Rzeszowie, a także z dostępnych opracowań i dokumentów sektorowych, udostępnionych przez Zamawiającego oraz podległe mu podmioty.

Na tej podstawie określono cele, kierunki interwencji oraz zadania planowane do realizacji na lata 2023–2026 (z perspektywą na okres 2027–2028). Wynikają one przede wszystkim ze zidentyfikowanych zagrożeń oraz problemów, ale także z obowiązujących dokumentów o charakterze strategicznym, a także aktów prawa miejscowego, krajowego, wspólnotowego oraz międzynarodowego (ratyfikowanych umów dotyczących ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju).

UWAGA!

Niniejszy dokument ma formułę otwartą co oznacza, że będzie cyklicznie monitorowany i aktualizowany, a także ponad-kadencyjną, gdyż określa politykę ochrony środowiska gminy w perspektywie wieloletniej. Należy jednakże podkreślić, że program ochrony środowiska nie jest aktem prawa miejscowego, zatem zaplanowane w nim zadania nie są obligatoryjnie wymagane do realizacji, a wyznaczone cele i kierunki działań powinny być traktowane jako wytyczne do określania zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych na kolejne lata.

2.1.1. Zasady polityki ekologicznej Państwa

Polityka ekologiczna Polski opiera się przede wszystkim na zasadzie zrównoważonego rozwoju. Powinna być ona tu postrzegana jako prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, w sposób umożliwiający zachowanie zasobów i walorów środowiska, który gwarantuje trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich przez obecne i przyszłe pokolenia. Istotne jest by działania te pozwalały na zachowanie trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. Idea zrównoważonego rozwoju powinna być definiowana jako równorzędne podejście racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Koniecznością staje się wtedy integracja zagadnień ochrony środowiska z polityką prowadzoną w różnych dziedzinach gospodarki. Podczas realizacji Polityki Ekologicznej Państwa, ważne jest uzupełnienie zasady zrównoważonego rozwoju szeregiem zasad pomocniczych i konkretyzujących.

Charakterystyka najważniejszych zasad pomocniczych i konkretyzujących uzupełniających zasadę zrównoważonego rozwoju:

Zasada przezorności zakłada, że podczas planowania i realizacji przedsięwzięć należy brać pod uwagę możliwość ich negatywnego oddziaływania na środowisko. Rozwiązywanie ewentualnych problemów powinno mieć miejsce po „bezpiecznej stronie”, za którą uznaje się już samo prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnego oddziaływania, nawet w przypadku braku jednoznacznych dowodów naukowych. Istotna jest także silna relacja pomiędzy zasadą przezorności oraz zasadą wysokiego poziomu ochrony środowiska, która kierunkuje stosowanie zasad

i przezorności na działania mające zapewnić wysoki i bezpieczny dla zdrowia ludzkiego poziom ochrony środowiska.

Zasada integracji Polityki ekologicznej z politykami sektorowymi jest naturalnym następstwem zapisanej w Konstytucji zasady zintegrowanego rozwoju. Istnieje jej ściśle powiązanie z zasadą prewencji, przezorności i wysokiego poziomu ochrony środowiska. W myśl zasady integracji Polityki ekologicznej konieczne jest równe podejście (w każdej z polityk sektorowych) do celów ekologicznych oraz gospodarczych i społecznych.

Zasada równego dostępu do środowiska ma znaczący wpływ na zwiększanie skuteczności działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Zasadę tą, należy traktować w następujących kategoriach:

- ✓ *sprawiedliwości międzypokoleniowej*, rozumianej poprzez zaspokajanie potrzeb materialnych i cywilizacyjnych obecnego pokolenia z równoczesnym tworzeniem i utrzymywaniem warunków do zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń,
- ✓ *sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej*, która ma na celu zaspokajanie potrzeb materialnych i cywilizacyjnych społeczeństw, grup społecznych i jednostek ludzkich w ramach sprawiedliwego dostępu do ograniczonych zasobów i walorów środowiska, wraz z równoprawnym traktowaniem potrzeb ogólnospołecznych z potrzebami społeczności lokalnych i jednostek,
- ✓ *równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą*, odbywające się poprzez zapewnienie zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania (w sensie fizycznym, psychicznym, społecznym i ekonomicznym) jednostek ludzkich przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz ze stałą ochroną różnorodności biologicznej.

Zasady te powinny pomagać w stymulowaniu następujących procesów:

rozszerzenia i umacniania możliwości odtwarzania się zasobów odnawialnych oraz rewitalizacji i renaturalizacji zdegradowanych ekosystemów,

racjonalnego korzystania z zasobów nieodnawialnych i dążenia do ich zastępowania dostępnymi substytutami,

stopniowego eliminowania z użytkowania substancji niebezpiecznych i toksycznych (oraz w tym przypadku - zastępowania ich mniej uciążliwymi dla środowiska substytutami),

ograniczania skali uciążliwości działalności gospodarczej dla środowiska i nie przekraczania granic jego odporności,

zwiększenia bezpieczeństwa prowadzenia procesów z udziałem materiałów niebezpiecznych i ograniczenia występowania oraz skutków zagrożeń środowiska o charakterze nadzwyczajnym,

stałej ochrony i odtwarzania, w możliwym zakresie, różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym,

tworzenia podmiotom gospodarczym warunków do uczciwej konkurencji w sferze dostępu do ograniczonych zasobów środowiska i możliwości odprowadzania zanieczyszczeń,

usprawniania procesów podejmowania decyzji dotyczących środowiska, zwłaszcza na szczeblu lokalnym, w tym stymulowania udziału społecznego w tych procesach,

dążenia do zapewnienia poczucia bezpieczeństwa ekologicznego poszczególnym jednostkom i grupom społecznym (tworzenia warunków sprzyjających zdrowiu fizycznemu, psychicznemu i społecznemu, w tym poprzez kultywowanie więzi lokalnych).

Zasada regionalizacji oznacza m.in. :

rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych,

regionalizowanie ogólnokrajowych narzędzi Polityki ekologicznej w odniesieniu do obszarów silnie przekształconych i zdegradowanych lub zagrożonych degradacją, obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (z przewagą funkcji ochronnych, naukowych i rekreacyjnych oraz znaczącą rolą leśnictwa i ekologicznego rolnictwa) oraz obszarów pośrednich (z przewagą intensywnego rolnictwa i umiarkowanie rozwijanego przemysłu, przede wszystkim przetwórczego).

skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, tereny górskie i podgórskie, doliny rzeczne i obszary wodna-obłotne, szczególnie w strefach przygranicznych).

Zasada uspołeczniania Polityki ekologicznej ma urealniać się przy udziale obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w realizacji nadrzędnej zasady zrównoważonego rozwoju. Równolegle powinno się pracować nad rozwojem edukacji ekologicznej i poprawą wrażliwości ekologicznej. W tym celu niezbędne jest stworzenie ku temu możliwości instytucjonalnych, prawnych i materialnych.

Zasada „zanieczyszczający płaci” odnosi się do kwestii ponoszenia odpowiedzialności (w tym materialnej) za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska, która jest tu przeniesiona w całości na sprawcę. Realizacja tego założenia ma na celu doprowadzenie do sytuacji, w której:

- ✓ realizacja przedsięwzięć ochronnych (zmiany technologii, wykorzystywanych nośników energii i surowców oraz budowa urządzeń oczyszczających) będzie wymuszana środkami prawnymi w postaci zakazów, prawnie obowiązujących norm emisyjnych, wymogów licencyjnych itp., w takim zakresie, by uzyskać bezpieczny stan środowiska wynikający z prawa międzynarodowego bądź wewnętrznego,
- ✓ zagrożenia dla środowiska z tytułu wprowadzania do obrotu i użytkowania substancji lub wyrobów niebezpiecznych dla środowiska (zagrożających zdrowiu i przyrodzie na poziomie ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) będą minimalizowane narzędziami prawnymi (zakazy produkcji i użytkowania bądź ograniczenia w użytkowaniu) oraz mechanizmami ekonomicznymi (opłaty produktowe, depozyty ekologiczne, ubezpieczenia ekologiczne),
- ✓ nadal będą stosowane opłaty za korzystanie ze środowiska, w takim stopniu, w jakim będzie to konieczne dla uzyskania założonych efektów przyrodniczych i ekonomicznych.

Zasada subsydiarności umożliwia przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozstrzygnięty na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozpatrzony.

2.1.2. Główne założenia Polityki ekologicznej Państwa

Głównym celem Polityki ekologicznej Państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polaków w XXI wieku oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju. Polityka ekologiczna Państwa definiuje szereg celów w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych oraz poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Cele Polityki ekologicznej w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych:

zachowanie bogatej różnorodności biologicznej przyrody na różnych poziomach organizacji wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną,

racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej z zachowaniem bogactwa biologicznego,

racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych,

dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne,

zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem,

ochrona powierzchni ziemi, a w szczególności ochrony gruntów użytkowanych rolniczo poprzez rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju,

przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogeniczne,

zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych poprzez przywracanie im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej,

racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz ochrona tych zasobów przed ilościową i jakościową degradacją.

Cele Polityki ekologicznej w zakresie poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego:

dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska,

poprawa jakości powietrza: redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego PM_{2,5}, PM₁₀,

ochrona zasobów wodnych, utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, zachowanie i przywrócenie ciągłości ekologicznej cieków,

racjonalna gospodarka odpadami,

zmniejszenie narażenia społeczeństwa na ponadnormatywne działanie hałasu i zabezpieczenie przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych,

stworzenie efektywnego nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek.

2.2. Uwarunkowania wynikające z wojewódzkich programów strategicznych

2.2.1. Strategia rozwoju województwa podkarpackiego– Podkarpackie 2020

Województwo podkarpackie w dokumencie „Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego” określa szereg wyzwań w zakresie ochrony środowiska. Głównym celem w tym obszarze jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności

poprzez zrównoważony rozwój województwa. W ww. dokumencie określono główne kierunki działań w zakresie ochrony środowiska, które mają doprowadzić do realizacji postawionego celu głównego

Kierunki działań w zakresie ochrony środowiska ujęte w „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego”

Kierunek działań	Cel realizacji
Zapewnienie dobrego stanu środowiska w zakresie czystości powietrza i hałasu	ograniczenie obszarów gdzie występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza i poziomu hałasu, zmniejszenie liczby ludności narażonej na nadmierną ekspozycję ww. czynników, ograniczenie negatywnych skutków dla zdrowia i życia ludzi oraz dla środowiska.
Zapewnienie właściwej gospodarki odpadami	redukcja odpadów wytwarzanych w przemyśle oraz gospodarstwach domowych zapewniająca osiągnięcie przewidzianych prawem poziomów recyklingu i odzysku odpadów (w tym również odzysku energetycznego) przy jednoczesnej redukcji zużycia surowców i energii.
Zapewnienie właściwej gospodarki wodno - ściekowej	osiągnięcie i utrzymanie na terenie całego województwa dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.
Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej	zachowanie w dobrym stanie pełnej różnorodności biologicznej województwa dla przyszłych pokoleń.

2.2.2. Program ochrony środowiska województwa podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027

Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego wskazuje obszary wymagające systemowych działań na rzecz poprawy stanu środowiska, takie jak :

1. **Wzmocnienie instytucjonalne**, gdzie głównym celem strategicznym jest sprawne funkcjonowanie administracji do spraw ochrony środowiska. W realizacji celu ma pomóc m.in. : wzmocnienie etatowe

instytucji o kadre o odpowiednich kwalifikacjach, tworzenie warunków technicznych umożliwiających sprawne i efektywne wykonywanie obowiązków dotyczących ochrony środowiska oraz zaprojektowanie, wykonanie i wdrożenie systemu informatycznego Inspekcji Ochrony Środowiska „EKOIFONET”.

2. Rozwój badań i postępu technicznego oraz symulowanie innowacji, mające na celu zwiększenie roli wiedzy i ekoinnowacyjności w procesie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa.

Urzeczywistnienie tego zamierzenia ma odbyć się poprzez m.in. realizację projektów związanych z dostosowaniem przedsiębiorstw do wymogów środowiskowych i podnoszących ekoinnowacyjność przedsiębiorstw, rozwój badań nad środowiskiem, wzmocnienie roli ośrodków badawczych i szkół wyższych województwa podkarpackiego w zakresie badań na rzecz ochrony środowiska, wsparcie finansowe dla badań naukowych ukierunkowanych na opracowywanie nowych technologii.

3. Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzenie dialogu społecznego, której głównym celem jest podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa oraz poprawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie. Kierunkami działań w zakresie realizacji tego celu jest m.in. rozwijanie edukacji ekologicznej na wszystkich poziomach szkolnictwa, wsparcie wybranych projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, szkolenia dla samorządów i społeczeństwa w zakresie informacji o środowisku oraz udziału społeczeństwa w zakresie podejmowania decyzji o środowisku.

4. Aspekty ekologiczne w planowaniu przestrzennym, gdzie głównym celem strategicznym jest zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju gospodarczego województwa, z uwzględnieniem właściwej lokalizacji inwestycji. Głównymi kierunkami działań w tym zakresie ma być m.in. współpraca instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska i jednostek w zakresie zagospodarowania przestrzennego na różnych szczeblach oraz rozpoznanie i wyznaczenie korytarzy ekologicznych na terenie województwa i ich właściwe zagospodarowanie.

5. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska oraz zarządzania środowiskowego; Mechanizmy prawno-ekonomiczne i finansowe, której cele strategiczne są związane ze skutecznym wdrażaniem mechanizmów prawnych, finansowych i ekonomicznych zapewniających efektywną i terminową realizację założonych celów ekonomicznych.

Kolejno odnoszą się one do upowszechniania i wdrażania systemów zarządzania środowiskowego oraz systemu EMAS.

6. Współpraca międzynarodowa, która ma skupiać się na rozwoju współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska.

POŚ województwa podkarpackiego definiuje również priorytety działań w zakresie ochrony środowiska, które szereguje wg ważności i pilności rozwiązania problemu .

W obrębie każdego priorytetu, wyszczególnione zostały cele krótkookresowe (na okres najbliższych 4 lat od uchwalenia programu) i średniookresowe (na okres najbliższych 8 lat od uchwalenia programu), a w ich obrębie kierunki działań. Wskazane zostały również rejony koncentracji działań oraz ważniejsze wskaźniki efektywności realizacji celów ekologicznych, a także działania priorytetowe wraz z podaniem terminów ich realizacji, szacunkowych kosztów i instytucji odpowiedzialnych za ich realizację.

Priorytety działań na rzecz ochrony środowiska w województwie podkarpackim

- 1. Ochrona wód i efektywne wykorzystanie zasobów wodnych**
- 2. Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska**
- 3. Gospodarka odpadami**
- 4. Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu**
- 5. Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych i ekoszczędność**
- 6. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz zrównoważony rozwój lasów**
- 7. Ochrona przed hałasem**
- 8. Ochrona zasobów kopalin**
- 9. Ochrona powierzchni ziemi i przywrócenie wartości użytkowej gleb**
- 10. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym**

2.3. Uwarunkowania wynikające ze strategicznych dokumentów powiatowych

2.3.1. Strategia rozwoju powiatu tarnobrzeskiego

Strategia rozwoju powiatu tarnobrzeskiego za cel nadrzędny dla ochrony środowiska stawia umożliwienie racjonalnego zarządzania zasobami środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Celem strategicznym jest natomiast racjonalne wykorzystanie środowiska naturalnego i jego ochrona.

Dokument zawiera wyszczególnienie działań, mających na celu poprawę stanu środowiska, racjonalne gospodarowanie zasobami oraz ograniczenie wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń. Działania te zdefiniowano jako:

przeprowadzanie badań gleby na terenie powiatu, poprzez określenie stanu zakwaszenia, zasobności w przyswajalne składniki

promocja ekologicznych gospodarstw rolnych

możliwość zalesiania nieużytków rolnych

współpraca z nadleśnictwem w zakresie planowania zalesiania lasów prywatnych

wzmocnienie współpracy z gminami i organizacjami pozarządowymi

w zakresie ochrony środowiska

propagowanie zachowań ekologicznych wśród mieszkańców powiatu,

podejmowanie działań mających na celu promocję i zachęcenie mieszkańców powiatu do selekcji odpadów

popularyzacja przedsięwzięć w zakresie recyklingu odpadów

zachęcanie dyrektorów szkół do wprowadzenia do programów nauczania zagadnień związanych z ochroną środowiska

współpraca z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej

podejmowanie działań mających na celu zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

2.3.2. Program ochrony środowiska dla Powiatu tarnobrzeskiego

Główne założenia Polityki ekologicznej powiatu tomaszowskiego zastały określone w dokumencie „Strategia Rozwoju Powiatu Tarnobrzeskiego” i w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Tarnobrzeskiego”. Sformułowane one zostały w oparciu o priorytety działań na rzecz ochrony środowiska, jakie zostały założone przez Województwo podkarpackie w „Programie ochrony środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na do roku 2027”. Główne cele POŚ Powiatu Tarnobrzeskiego pokrywają się z analogicznym dokumentem wojewódzkim.

Powiat tarnobrzeski posiada zdefiniowaną wizję rozwoju tj.: „Powiat tarnobrzeski będzie powiatem przyjaznym mieszkańcom i przedsiębiorcom, oferującym wysoki standard usług publicznych realizowany poprzez politykę zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego” oraz założenia polityki ekologicznej.

Podstawowe jej założenia zdefiniowane jako następujące cele strategiczne :

1. Sprawne funkcjonowanie administracji do spraw ochrony środowiska.
2. Zwiększenie roli wiedzy i ekoinnowacyjności w procesie rozwoju gospodarczego i społecznego województwa.
3. Stałe podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa oraz poprawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.
4. Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju gospodarczego województwa, w tym właściwa lokalizacja przestrzenna inwestycji.
5. Skuteczne wdrażanie mechanizmów prawnych, finansowych i ekonomicznych zapewniających efektywną i terminową realizację założonych celów ekologicznych. Upowszechnianie i wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego oraz systemu EMAS.

6. Rozwój współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska.

Powyższe cele strategiczne skupione są w obrębie kilku obszarów :

Wzmocnienie instytucjonalne: Działania zaplanowane w tym obszarze mają opierać się na zatrudnieniu kadry o odpowiednich kwalifikacjach niezbędnej do działania instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska oraz zapewnienia pracownikom odpowiednich warunków technicznych umożliwiających sprawne i efektywne wykonywanie obowiązków (m.in. sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem, wyposażenie laboratoriów).

Rozwój badań i postępu technicznego oraz stymulowanie innowacji: W tym celu powiat planuje podjąć działania sprzyjające lokowaniu w powiecie tarnobrzesckim firm generujących rozwój nowoczesnej myśli technicznej poprzez współpracę ze szkołami wyższymi, instytucjami biznesu i samorządami.

Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzenie dialogu społecznego: Podejmowane działania powinny przyczynić się do wykreowania społeczeństwa o wysokim poziomie zachowań, świadomego wzajemnych powiązań pomiędzy zagadnieniami gospodarczymi, społecznymi, ekologicznymi i politycznymi.

Aspekty ekologiczne w planowaniu przestrzennym: Planowanie przestrzenne powinno równoważyć rozwój społeczno-gospodarczy i zapewniać warunki do utrzymania równowagi przyrodniczej.

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska oraz zarządzania środowiskowego.

Mechanizmy prawno- ekonomiczne i finansowe: Powiat planuje ukierunkowanie działań na dalszą efektywną realizację wymagań ochrony środowiska na obszarze Unii Europejskiej, wspieranie mechanizmów rynkowych oraz upowszechnianie systemów zarządzania środowiskowego.

Współpraca międzynarodowa: Działania powiatu tarnobrzesckiego w zakresie współpracy między narodowej będą dotyczyły współpracy w zakresie ograniczania zanieczyszczeń transgranicznych, przeciwdziałania poważnym awariom, ochrony i racjonalnego wykorzystania przyrodniczych zasobów środowiska.

3. OCENA STANU ŚRODOWISKA --- CHARAKTERYSTYKA GMINY GORZYCE

3.1. Przestrzeń gospodarczo-społeczna gminy (wybrane elementy)

3.1.1. Dane ogólne, położenie, podział administracyjny:

Gmina Gorzyce zlokalizowana jest we wschodniej Polsce, północno-zachodniej części województwa Podkarpackiego. W latach 1975–1998 gmina administracyjnie należała do województwa tarnobrzesckiego. Gmina od wschodu graniczy z gminą Zaleszany, od południa z gminą Grębów, od zachodu z Tarnobrzegiem i Sandomierzem, od północy z Gminami Radomyśl n/Sanem i Dwikozami. Granice Gminy przeważnie mają charakter naturalny. Północno-zachodnią granicę stanowi rzeka Wisła, zachodnią rzeka Trześniówka, północno-wschodnią rzeka San. Od południa granica biegnie wzdłuż linii kolejowej relacji Sandomierz – Kielce.

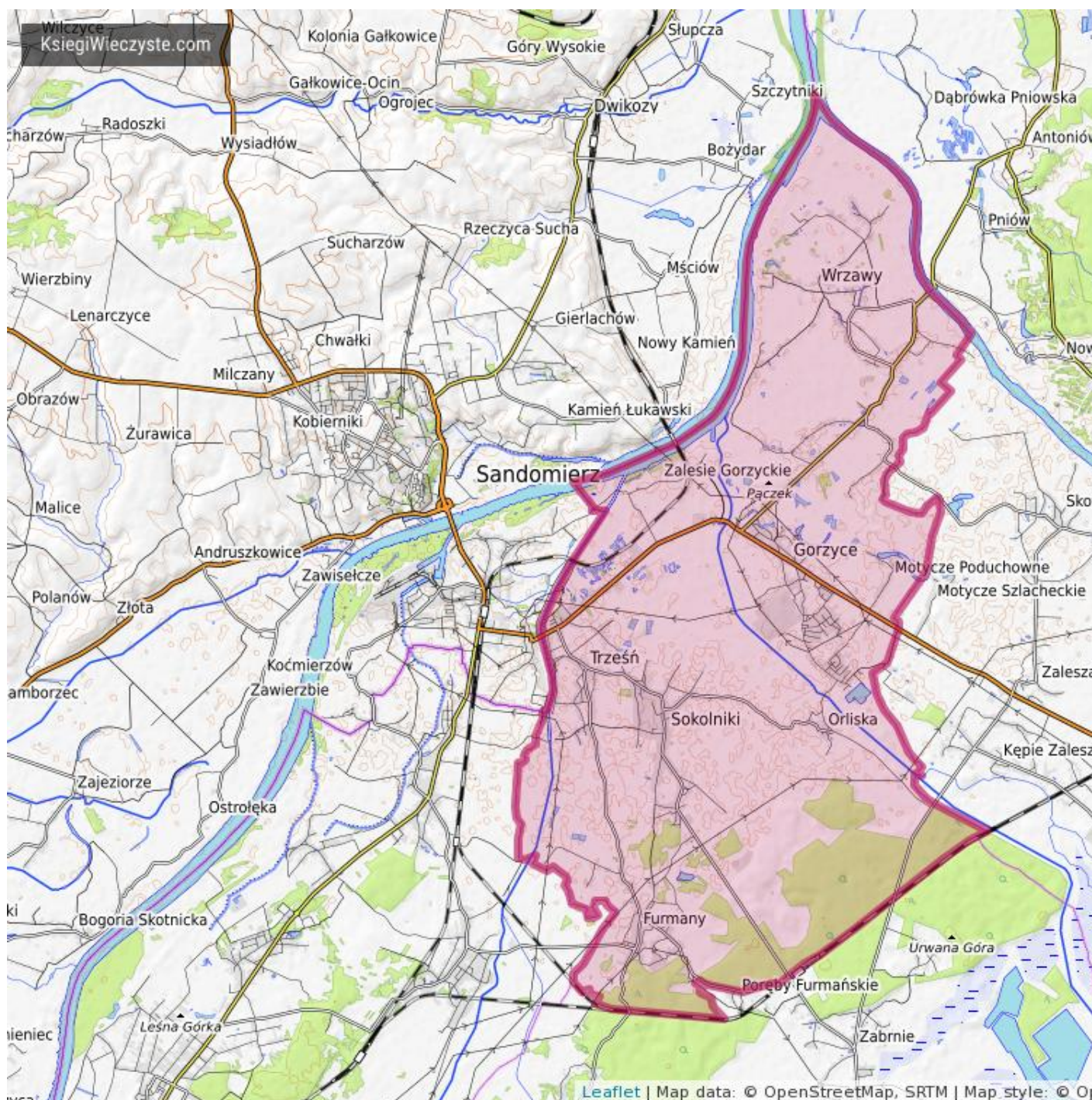
Administracja gminna składa się z Osiedla Gorzyce mającego charakter miejski ze względu na infrastrukturę i zabudowę oraz 8 sołectw różnej wielkości. W skład Gminy wchodzi sołectwa: Gorzyce, Wrzawy, Motycze Poduchowne, Furmany, Sokolniki, Orliśka, Trześć i Zalesie Gorzyckie.

Miejscowość Gorzyce administracyjnie podzielona jest na sołectwo i osiedle..

Siedziba gminy to m. Gorzyce. Według danych z 31 grudnia 2022 gminę zamieszkiwały 12 830 osoby. Powierzchnia – 69 km². Z uwagi na gęstość zaludnienia (c. 185 osób/km²) Gmina zaliczana jest do gmin o b. dużym zaludnieniu.

MAPA GMINY GORZYCE

Gorzyce – gmina wiejska w województwie podkarpackim, w powiecie tarnobrzesckim. W latach 1975–1998 gmina administracyjnie należała do województwa tarnobrzesckiego. Siedziba gminy to m. Gorzyce. Według danych z 31 grudnia 2022 gminę zamieszkiwały 12 830 osoby. Powierzchnia – 6.0890 ha. Z uwagi na gęstość zaludnienia (c. 185 osób/km²) Gmina zaliczana jest do gmin o dużym zaludnieniu. Gmina graniczy z Tarnobrzegiem i Sandomierzem oraz z gminami Radomyśl nad Sanem, Dwikożami oraz Zaleszanami.

Gmina leży w widłach Wisły i Sanu. Północno-zachodnią granicę gminy, stanowi rzeka Wisła, zaś północno-wschodnią rzeka San. Gminę przecinają również dwie duże rzeki Trześniówka i Łęg, które podobnie jak rzeka San swój bieg kończą na terenie gminy i wpadają do rzeki Wisła.

Gorzyce to gmina wiejska, w jej skład wchodzi 8 sołectw o różnej wielkości: Gorzyce, Wrzawy, Sokolniki, Trześń, Furmany, Motyczę Poduchowne, Orliśka i Zalesie Gorzyckie. Miejscowość Gorzyce administracyjnie podzielona jest na sołectwo i osiedle. Osiedle Gorzyce ze względu na infrastrukturę i zabudowę ma charakter miejski.

Struktura przestrzenna gminy Gorzyce charakteryzuje się w miarę skoncentrowaną zabudową wiejską (jednorodziną i zagrodową) w miejscowościach Trześń, Wrzawy, Furmany, Sokolniki i centralnie położonymi Gorzycami z dominującymi elementami zabudowy przemysłowej (Federal - Mogul) i wielorodzinnej.

Sieć osadnicza połączona jest systemem komunikacji drogowej. Komunikacja kolejowa nie odgrywa istotnej roli w funkcjonowaniu gminy.

Obszar środkowy i południowo – środkowy gminy zagospodarowany jest rolniczo, natomiast w części południowej gminy zalegają kompleksy leśne Nadleśnictwa Rozwadów.

Bilans terenów o różnym stopniu użytkowania przedstawia się następująco:

17,0% - tereny zainwestowane, przekształcone antropogenicznie,

68,0% - tereny gospodarki rolnej,

15,0% - tereny leśne i wód powierzchniowych.

Największe skupiska ludności występują w zwartej zabudowie, w centrum miejscowości. Obrzeża mają charakter wiejski rozproszony, jest to obszar terenów budowlanych obejmujący istniejące i projektowane zainwestowanie zabudową mieszkaniową, usługową i magazynową a także niezbędną infrastrukturę techniczną (układ komunikacyjny, drogowy, sieci energetyczne, wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe, ciepłe, inne) i infrastrukturę technologiczną. Przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna rozproszona, obiekty budowlane typu zagrodowego, gospodarczo-garażowego, występują również pola uprawne, nieużytki, zarośla, zieleń urządzone niska i wysoka. Wszystkie wsie położone wzdłuż jednego lub kilku ciągów komunikacyjnych, o nieregularnym kształcie, z nierównomiernym układem pól i dużym rozbiem własności na liczne działki.

Gmina Gorzyce położona jest w widłach Wisły i Sanu, w obrębie północnej części Podkarpacia w mezoregionie geograficznym Równiny Tarnobrzeskiej. Jest to teren równinny słabo zróżnicowany pod względem morfologicznym. Mniejsze jednostki geograficzno – morfologiczne to Płaskowyż Tarnobrzeski w południowo – zachodniej części gminy – teren płaski porożciniany rozległymi nieckowatymi dolinami oraz szerokie sterasowane doliny rzek Wisły i Sanu. Przez gminę przepływają wpadające do Wisły: Trześniówka i Łęg.

Obecność 4 rzek na terenie gminy przyczyniła się do powstania różnego rodzaju gleb. W pobliżu rzek powstały mady rzeczne, występują one w: trójkącie Sanu i Wisły na terenie wsi Wrzawy, Gorzyce w trójkącie Łęgu i Wisły oraz na terenie wsi Trześń. Gleby te posiadają dobrą zawartość próchnicy i są zasobne w łatwo dostępne dla roślin składniki pokarmowe: fosfor, azot i wapń. Pod względem przydatności rolniczej gleby te zaliczane są do kompleksu pszenno - buraczanego. Na glebach tych udają się rośliny o dużych wymaganiach glebowych: buraki cukrowe, pszenica, rośliny motylkowe, rzepak, mak, warzywa. Odczyn mad jest najczęściej obojętny lub lekko zasadowy.

Najsłabsze gleby występują na terenie wsi Furmany i Sokolniki. Są to gleby bielcowe utworzone z piasków gliniastych i glin – mało zasobne w próchnicę. Są to zazwyczaj suche lub zbyt przesuszone oraz przepuszczalne dla wody i z tego powodu ich przydatność rolnicza jest mała. Są one najczęściej kwaśne, lecz ze względu na małe właściwości chłonne wapnowania należy stosować ostrożnie. Uprawia się na nich rośliny mniej wymagające: żyto, ziemniaki, owies, łubin.

Teren, na którym położona jest gmina nie należy do zasobnych w surowce naturalne. Występują tu kruszywa naturalne - piaski i żwir w dolinie rzeki, złoża lessowe - na całym terenie, surowiec budowlany do produkcji cegły ceramicznej.

Gmina opiera się na dwóch mocnych fundamentach, rozwiniętym na światową skalę przemyśle i rolnictwie.

3.1.2. Stan i struktura ludności

Powierzchnia i ludność, według danych Głównego Urzędu Statystycznego powierzchnia obszaru całej gminy wynosi 6.890 ha, liczba ludności gminy w dniu 31 grudnia 2022 roku wynosiła → 12.830 osób wg miejsca zameldowania oraz wg faktycznego miejsca zamieszkania. Średnia gęstość zaludnienia wynosi około 185 osób na 1 km², co oznacza większe zagęszczenie ludności niż średnia w powiecie (99 osób/km²) i województwie (119 os/1 km²). Średnia krajowa to 124 osoby/km². Struktura demograficzna ludności jest istotnym elementem rozwoju gminy. Decyduje m. in. o kształcie rynku pracy, potrzebach edukacyjnych, spodziewanych kierunkach migracji, zadaniach z zakresu opieki społecznej. Struktura wiekowa ludności jest korzystna. Ponad połowa populacji gminy (58,6%) jest w wieku produkcyjnym.

W wieku przedprodukcyjnym pozostaje ca 18,7%, a w wieku poprodukcyjnym ca 22,7% mieszkańców. Wśród populacji w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni stanowiący c. 54% tej grupy wiekowej, a wśród populacji w wieku poprodukcyjnym przeważają kobiety, które stanowią c. 65 % tej grupy ludności.

Ludność Gminy Gorzyce w latach 2010-2020 wg miejsca zameldowania

Ludność ogółem / rok		
2010	2015	2020
13684	13439	12996

[źródło : 2010-2022 Główny Urząd Statystyczny]

Ludność Gminy Gorzyce w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Rok	Og.	w wieku					
		Przedprodukcyjnym (<17 lat)		Produkcyjnym (18-60K, 18-65M)		Poprodukcyjnym (>60 K, >65 M)	
		w osobach	w %	w osobach	w %	w osobach	w %
2022	12830	2399	18,7	7519	58,6	2912	22,7

[źródło : 2022 Główny Urząd Statystyczny]

Zmiany w stanie ludności dotyczą zarówno jej ruchu naturalnego, czyli urodzeń i zgonów, jak i ruchu związanego z migracjami. Warunki ekonomiczne oraz warunki socjalno-bytowe wykazują znaczny związek z ruchami ludności, gdyż zasobność finansowa gospodarstwa domowego w znaczny sposób determinuje jego działania. Stałe zmniejszanie się liczby ludności w wieku przed- produkcyjnym jest niekorzystną tendencją, a w perspektywie dłuższego okresu czasu problem ten będzie istotny. Wskaźniki obciążenia demograficznego dla gm. Gorzyce wynoszą : ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – 70,6 %, ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób, w wieku produkcyjnym – 31,8 %, ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – 38,7 %.

Z upływem czasu bowiem roczniki kolejnych wyży demograficznych osiągać będą wiek poprodukcyjny, natomiast wpływy na utrzymanie tej grupy pochodzić będą od stale zmniejszającej się liczby pracujących. W Gminie w ostatnich latach przyrost naturalny – 0,78 % (rok 2022).

Kolejnym czynnikiem kształtującym liczbę ludności, jednocześnie wpływającym na rynek pracy są migracje ludności. Do gminy napływa dość znaczna liczba ludności, jednak odpływ jest również znaczny. Powyższy fakt należy niestety uznać za zjawisko niekorzystne.

3.1.3. Gospodarka (pozarolnicza działalność gospodarcza)

W świecie motoryzacyjnym gmina słynie głównie z rozwiniętego przemysłu związanego z produkcją tłoków do samochodów. W centrum gminy, w Gorzycach jest zlokalizowana jedna z największych światowych firm – amerykański koncern produkujący tłoki do samochodów – Federal-Mogul. Federal-Mogul wchodzący w skład grupy Tenneco jest najnowocześniejszym i największym producentem tłoków silnikowych nie tylko w Europie, ale i na świecie.

Drugą co do wielkości i liczby zatrudnianych pracowników działających na terenie Gorzyc jest firma Alumetal producent wtórnych aluminiowych stopów odlewniczych.

Serce gospodarcze gminy to rejon inwestycyjny Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Wisłosan, który zlokalizowany jest w centralnej części Gorzyc. Oprócz Federal-Mogul i Alumetal działają tu firmy, które zajmują się produkcją aluminium, rdzeni solnych, obróbką metali, wytopianiem odpadów aluminiowych i żeliwnych. W samym rejonie inwestycyjnym zatrudnienie sięga ponad 3,5 tys. Osób. Gorzycka strefa ma dogodne połączenia komunikacyjne z drogą krajową nr 77.

Na terenie gminy rozwinął się również przemysł związany z wydobywaniem i przeróbką kruszyw budowlano-mineralnych, w tym produkcją cegły. Pierwsze rodzinne, cegielnie powstały w latach 40-tych XX w. Obecnie funkcjonuje tu 4 cegielnie, swój zakład ma również rzeszowskie Przedsiębiorstwo Produkcji Kruszywa i Usług Geologicznych KRUSZGEO SA. W związku z budową wałów przeciwpowodziowych nastąpił wzrost zainteresowania wydobywaniem piasku na terenie gminy, obecnie na terenie gminy działa 13 takich przedsiębiorstw.

Ponadto potencjał gospodarczy Gminy wiejskiej Gorzyce tworzą małe i średnie podmioty gospodarcze o różnorodnym profilu działalności → produkcja i przetwórstwo przemysłowe, rzemiosło, produkcja żywności, usługi transportowe, budowlane, agroturystyka, rekreacja i wypoczynek, inne.

W końcu roku 2022 na terenie Gminy zarejestrowanych było 982 jednostek gospodarczych – sektor publiczny i sektor prywatny, przeważnie drobna wytwórczość osób fizycznych, ale również większe przedsiębiorstwa i zakłady przemysłowe (strukturę branżową podmiotów przedstawiono poniżej w tabeli).

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD : 2022

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (Wymiary: Sekcje wg PKD 2007)

Wyszczególn.	SEKCJA												
	C	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	P	S
gm.Gorzyce	77	5	168	226	73	26	20	19	2	45	11	11	0

Osoby prawne i jednostki organizacyj. niemające osobowości prawnej (Wymiar: Sekcje wg PKD 2007)

Wyszczególn.	SEKCJA																
	A	C	D	E	F	G	H	I	J	L	M	N	O	P	Q	R	SiT
gm.Gorzyce	1	22	2	3	12	33	12	5	2	2	2	1	9	21	10	24	41

[Źródło : 2022 Główny Urząd Statystyczny]

Sekcja : A – Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, H – Transport, gospodarka magazynowa i łączność, I – Hotele i restauracje, J – Informacja i komunikacja, K – Pośrednictwo finansowe, ubezpieczenia, L - Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność administrowania i wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne, P – edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Kultura, rozrywka, rekreacja, S – Pozostała działalność usługowa, T - Gospodarstwa domowe produkujące wyroby bądź świadczące usługi, U - Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Najwięcej bo ponad 26 % ogólnej liczby podmiotów gospodarczych zajmuje się handlem, są to przeważnie małe prywatne sklepy w większości spożywcze, 18% podmiotów prowadzi usługi budowlane, 10% to przemysł i przetwórstwo przemysłowe, 9 % transport i gospodarka magazynowa. Pozostałe podmioty stanowią własność samorządu i są to placówki edukacyjne i ochrony zdrowia.

Podstawą utrzymania mieszkańców gminy jest praca w okolicznych zakładach i instytucjach oraz praca w swoich gospodarstwach. Źródłem utrzymania mieszkańców gminy są również emerytury, renty oraz sezonowa praca za granicą.

Dominującą rolę w sektorze gospodarczym (przemysł, small business) odgrywa drobna wytwórczość, przetwórstwo i usługi.

Pozostałe, niewielkie zakłady produkcyjne i usługowe, w większości kilku-lub jednoosobowe, działają w branży samochodowej, ślusarskiej, blacharskiej, budowlanej.

Działalność handlowa została przejęta praktycznie w całości przez podmioty prywatne. Sklepy spożywcze, spożywczo – przemysłowe oraz usługi rozwijają się proporcjonalnie w poszczególnych rejonach gminy. Procesy przeobrażeniowe następują tu najszybciej. Mankamentem usług handlowych jest mała siła nabywczą zamieszkującej ludności. W podobnej sytuacji jest gastronomia oraz działalność rzemieślnicza .

Dużym znaczeniem na rozwój gminy a także zmniejszeniem bezrobocia będzie dalsze powstawanie małych i średnich przedsiębiorstw działających w środowisku gminy.

Przedsiębiorstwa powstają i mogą rozwijać się, gdy obowiązujące przepisy prawne są przyjazne dla tych, którzy chcą działać na własny rachunek, gdy podatki i inne obciążenia publicznoprawne są skalkulowane na rozsądnym poziomie oraz gdy wysokość oprocentowania kredytów bankowych sprzyja finansowaniu inwestycji. Czynniki te mają kluczowe znaczenie dla ogólnego klimatu inwestycyjnego i wspierania rozwoju przedsiębiorczości.

Działalność podmiotów gospodarczych i ich rozwój w dużej mierze zdeterminowana jest poprzez dostęp do instytucji otoczenia biznesu, które oferują profesjonalne doradztwo z zakresu rozpoczynania działalności gospodarczej, informacje o dostępnych instrumentach finansowania zewnętrznego, nowych technologiach, organizowanych targach czy wystawach.

Podstawowe znaczenie w procesie tworzenia odpowiedniego klimatu dla rozwoju jak i wspierania lokalnej przedsiębiorczości odgrywają również banki, jako instytucje akumulujące i alokujące środki finansowe na działalność gospodarczą.

3.1.4. Rolnictwo

Gm. Gorzyce pod względem klimatycznym posiada korzystne warunki do rozwoju gospodarki rolnej, znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego, w którym okres wegetacji trwa c. 210 dni i można w nim uprawiać większość roślin.

Ocena rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy jest w zasadzie korzystna, we wskaźniku jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy agroklimat i rzeźba terenu są wyżej wycenione, a jakość i przydatność rolnicza gleb oraz warunki wodne niżej.

Na terenie Gminy Gorzyce występują zróżnicowane warunki glebowe. Dominują gleby średnich klas bonitacyjnych (III, IV, V kl.). Udział gleb najlepszych (I i II kl.) i najgorszych jest niewielki. Pomimo takiego zróżnicowania ogółem warunki gruntowe, jak i przyrodnicze są korzystne do produkcji rolnej.

Zawartość metali ciężkich w glebie jest dopuszczalna, ponadto nie stwierdza się zanieczyszczenia gleb. Monitoring gleb i jego prowadzenie jest niezbędnym elementem do prowadzenia rolnictwa.

O możliwościach produkcyjnych rolnictwa decyduje poza jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej ilość ziemi użytkowanej rolniczo. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy wynosi 67,8 % (ca 4668 ha). Lasy i grunty leśne na terenie gminy zajmują powierzchnię 1044 ha co stanowi 15 % ogólnej powierzchni gminy.

Wyszczególnienie	Ogółem	Użytki rolne					Grunty leśne ¹⁾	Pozostałe grunty
		Razem	G. orne	Sady	Łąki	Pastwiska		
Gm. Gorzyce	w ha							
	6890	4668	2615	107	1483	63	1044	1178

1) – łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi

[źródło : 2000 Główny Urząd Statystyczny]

Według danych uzyskanych z Powszechnego Spisu Rolnego na terenie Gm. Gorzyce prowadzonych jest 773 gospodarstw rolnych, średnia powierzchnia gospodarstwa to 4,89 ha. Gospodarstw liczących powyżej 1 ha UR jest ponad 97 % wszystkich gospodarstw na terenie Gminy. Pozostała część to indywidualne działki rolne nieprzekraczające powierzchni 1ha.

Dominującym sektorem gospodarki rolnej jest gospodarka indywidualna. Gospodarka ta cechuje się dużym rozdrobieniem (618 gospodarstw o powierzchni 1-5 ha, tylko 34 gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha). Gospodarstwa spełniają bardziej funkcję socjalną niż ekonomiczną.

Produkcja rolnicza w zdecydowanej większości ma charakter niewyspecjalizowany. Adaptacja produkcji do warunków rynkowych poszła w kierunku obniżenia kosztów produkcji poprzez jej ekstensyfikację, a więc w kierunku ograniczenia stosowania nawozów, wapna nawozowego i środków ochrony roślin. W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż i okopowych.

Duże rozdrobienie gospodarstw rolnych nie sprzyja obniżaniu jednostkowych kosztów produkcji, a niejednorodność asortymentu, brak zorganizowanych grup producenckich i gospodarstw wyspecjalizowanych utrudnia zbyt produktów po zadowalającej cenie. W związku z brakiem miejsc pracy poza rolnictwem, instytucji skupujących produkty rolne oraz słabo rozwiniętym przemysłem rolno-spożywczym, większość gospodarstw rolnych ogranicza się do produkcji na własne potrzeby konsumpcyjne.

Stan mechanizacji rolnictwa pod względem ilościowym jest dobry, pomimo tego około 35% małych gospodarstw pozostaje bez siły pociągowej. Brak jest przy tym wyspecjalizowanych firm świadczących usługi mechanizacyjne i transportowe, nie ma także mini sprzętu dla licznej grupy małych gospodarstw. Proces transformacji rolnictwa i wsi wyznacza szczególną rolę instytucjom i organizacjom funkcjonującym w samym rolnictwie jak i w jego otoczeniu. Niemniej, mimo trwającego procesu reform w instytucjach pracujących na rzecz rolnictwa, brak jest wyraźnego systemu wiążącego działania nauki, oświaty i doradztwa w celu efektywnego oddziaływania tych ogniw na rolnictwo.

Gmina Gorzyce posiada korzystne warunki przyrodnicze do rozwoju rolnictwa: Jednak położenie gminy w widłach rzeki Wisły i Sanu stwarza niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi.

Przez teren gminy przepływają dwie mniejsze rzeki: Trześniówka i Łęg. Obecność 4 rzek na terenie gminy przyczyniła się do powstania różnego rodzaju gleb. W pobliżu rzek powstały mady rzeczne, występują one w: trójkącie Sanu i Wisły na terenie wsi Wrzawy, Gorzyce w trójkącie Łęgu i Wisły oraz na terenie wsi Trześć. Gleby te posiadają dobrą zawartość próchnicy i są zasobne w łatwo dostępne dla roślin składniki pokarmowe: fosfor, azot i wapń.

Pod względem przydatności rolniczej gleby te zaliczane są do kompleksu pszenno - buraczanego. Na glebach tych udają się rośliny o dużych wymaganiach glebowych: buraki cukrowe, pszenica, rośliny motylkowe, rzepak, mak, warzywa. Odczyn mad jest najczęściej obojętny lub lekko zasadowy.

Najsłabsze gleby występują na terenie wsi Furmany i Sokolniki. Są to gleby bielcowe wytworzone z piasków gliniastych i glin – mało zasobne w próchnicę. Są to zazwyczaj suche lub zbyt przesuszone oraz przepuszczalne dla wody i z tego powodu ich przydatność rolnicza jest mała. Są one najczęściej kwaśne, lecz ze względu na małe właściwości chłonne wapnowania należy stosować ostrożnie. Uprawia się na nich rośliny mniej wymagające: żyto, ziemniaki, owies, łubin.

Na terenie gminy u ujścia Sanu do Wisły uprawiana jest fasola wrzawska „Piękny Jaś”. Fasola ze względu na specyficzne warunki klimatyczno-glebowe uprawy, a także niepowtarzalne walory smakowe posiada certyfikat unijny Chroniona Nazwa Pochodzenia. Fasola wrzawska to produkt dla koneserów i miłośników smaku – sięgają po nią w swoich programach kulinarnych gwiazdy telewizyjne, interesują się mistrzowie sztuki kulinarnej.

3.2. Systemy infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej :

W celu zapewnienia warunków prawidłowego funkcjonowania gminy intensywnie rozbudowuje ona posiadaną infrastrukturę, przeznaczając na inwestycje znaczną część swojego budżetu. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury jest podporządkowana trzem głównym celom :

- √ stworzeniu warunków rozwoju przedsiębiorczości i dr. wytwórczości,
- √ podniesieniu warunków socjalno - bytowych lokalnej społeczności.
- √ stworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi miasta i gminy z zachowaniem naturalnych walorów obszaru

Główne inwestycje ostatnich lat były realizowane w zakresie budowy, bądź rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, remontu dróg powiatowych i gminnych, budowy, rozbudowy lub remontu obiektów oświatowych i kulturalnych, rozwój sieci handlu i usług, rozbudowa kompleksu wypoczynkowo – rekreacyjnego.

3.2.1. Komunikacja → drogowa, kolejowa, inne.

Gmina Gorzyce posiada stosunkowo dobrze rozwinięty system połączeń komunikacyjnych. Niestety podobnie jak w całym kraju ich stan techniczny jest niezadawalający. Jest to następstwem zarówno wzmożonego ruchu kołowego (zwłaszcza taboru ciężkiego), słabej jakości materiałów używanych do budowy dróg, jak i braku dużych inwestycji drogowych.

Podstawowy układ komunikacyjny w Gminie tworzą: droga krajowa, drogi powiatowe i gminne. Gmina Gorzyce obsługiwana jest generalnie komunikacją drogową. Elementami składowymi systemu są : droga krajowa Nr 77 Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Leżajsk – Tryńcza – Jarosław – Przemyśl, droga wojewódzka Nr 854 Anopol – gr. woj. lubelskiego Antoniów – Gorzyce (przeprawa promowa), drogi powiatowe: - Nr 1089 R Sadowie – Goczałkowice – Wrzawy, - Nr 1090 R Trześń – Grębów, - Nr 1092 R Trześń – Furmany, - Nr 1094 R Furmany – Żupawa – Stale, - Nr 1093 R Tarnobrzeg – Sobów – Furmany – st. kolejowa Grębów, - Nr 1011 R Kawęczyn – Pasternik – Skowierzyn, - Nr 1017 R Zaleszany – Zabrze, - Nr 1091 R Sokolniki – Orliśka.

Długość dróg gminnych wynosi c. 60 km. Na ogół stan techniczny dróg jest zadawalający, niemniej każdego roku wymagana jest ich modernizacja, odnowienie bądź budowa. Pozostała sieć dróg o charakterze lokalnym ma nawierzchnie w większości utwardzoną. Istnieje również sieć dróg wewnętrznych, stanowiących dojazdy do pól.

W Gminie Gorzyce wytyczono drogi rowerowe o długości 4,6 km. Przez Gminę Gorzyce przebiega Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo na długości 8 km. Na terenie wsi Orliśka i Trześń zbudowano w pełni funkcjonalne dwa Miejsca Obsługi Rowerzystów.

Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa Łódź Kaliska - Dębica na odcinku 3,3 km z mostami kolejowymi w Zalesiu Gorzyckim na rzece Wiśle i Trześni na rzece Trześniówce. Gmina nie posiada stacji i przystanków kolejowych. Obsługa pasażerska odbywa się ze stacji położonych na terenie ościennych jednostek administracyjnych: Sandomierza i Grębowa. Komunikacja kolejowa nie odgrywa istotnej roli w funkcjonowaniu gminy.

3.2.2. Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków :

Ważnym aspektem rozwoju infrastrukturalnego jest kontynuowanie wyposażenia w sieć wodociągową i kanalizacyjną. Podstawowe wskaźniki dotyczące zaopatrzenia mieszkańców w wodę lokują gminę w grupie stosunkowo wysoko wyposażonych, opisywana infrastruktura wymaga przede wszystkim doinwestowania i nakładów na bieżące utrzymanie. Występowanie wód podziemnych związane jest przede wszystkim z piaszczysto- żwirowymi utworami wieku czwartorzędowego.

Zaopatrzeniem w wodę w gminie Gorzyce w województwie podkarpackim zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Gorzycach, który jest gminnym zakładem budżetowym Gminy Gorzyce i wykonuje zadania użyteczności publicznej.

Źródłem zaopatrzenia mieszkańców Gminy Gorzyce w wodę jest zespół 7 studni ujęcia komunalnego wód kredowych usytuowanych w terenie miejscowości Gorzyce o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q_e=24850 \text{ m}^3/\text{h}$ (ze studni $Q_{mx} = 3550 \text{ m}^3/\text{h}$ a średnia wydajność na dobę wynosi $2700 \text{ m}^3/\text{h}$).

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS, na terenie Gminy Gorzyce z sieci wodociągowej korzysta 7661 mieszkańców, co stanowi 67,9%, długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosi 143,7 km, Gmina jest w pełni zwodociągowana. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku 2022 wyniosło $806,6 \text{ dam}^3$ (ogółem w $\text{hm}^3 \rightarrow 0,8$), przy czym przez gospodarstwa domowe $358,4 \text{ dam}^3$. Do wodociągów podłączonych jest 2509 gospodarstw domowych. Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca wynosi $63,1 \text{ m}^3$.

Poza tym funkcjonują studnie kopane czerpiące czwartorzędowe wody gruntowe, które nie zapewniają wymaganej jakości wody do picia, ze względu na brak izolacji od zanieczyszczeń powierzchniowych.

Ścieki przed wprowadzeniem do środowiska podlegają procesom oczyszczania w Komunalnej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Gorzycach. Wielkość (przepustowość) Oczyszczalni wynosi $4200 \text{ m}^3/\text{d}$, wyrażona w RLM wynosi 13117 os. Ogółem. Z komunalnej oczyszczalni ścieków aktualnie korzysta 12 550 mieszkańców Gminy Gorzyce. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej wynosi 167,0 km. Ilość ścieków doprowadzonych kanalizacją sanitarną to $308,3 \text{ dam}^3$.

Ilość ścieków oczyszczonych w 2022 roku wynosiła $928,0 \text{ dam}^3$, natomiast łącznie ze ściekami dowożonymi i wodami infiltracyjnymi to 931 dam^3 . Ścieki oczyszczone wprowadzane do środowiska zawierały ładunki zanieczyszczeń w kg/a : BZT5 -3492, ChZT - 43002, zawiesina -5029, azot ogólny - 8066, fosfor ogólny - 889.

Ilość przyłączy kanalizacji sanitarnej prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania - 2 251 szt. W pozostałych gospodarstwach domowych w przeważającej części nieczystości sanitarne z budynków niepodłączonych do sieci kanalizacji komunalnej odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych, znajdujących się na terenach posesji. Obniża to znacznie standardy sanitarne obszaru oraz sprawia właścicielom posesji, na których znajdują się zbiorniki, wiele problemów związanych

z wywozem (należy między innymi zapewnić dostęp wozom asenizacyjnym do zbiorników, utrzymywać szczelność zbiorników, itp.). Coraz bardziej popularne stają się przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Na terenie na terenie Osiedla Gorzyce występuje kanalizacja deszczowa. Wody opadowe z powierzchni szczelnej terenów produkcyjnych, usługowych, baz oraz parkingów o powierzchni powyżej 0,1 ha powinny być oczyszczone przed wprowadzeniem do wód lub ziemi, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Wszystkie istniejące ciek, potoki i rowy stanowiące podstawowy element odwodnienia obszaru, winny być uporządkowane a koryta cieków oczyszczone, dla ich udrożnienia zapewnienia przepływu dużej wody.

3.2.3. Gospodarka odpadami :

Odpady komunalne na terenie Gminy Gorzyce powstają głównie w gospodarstwach domowych, prywatnych przedsiębiorstwach, obiektach użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola), na terenach otwartych takich jak cmentarze, przystanki w koszach ulicznych.

Odbiorem i transportem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Gorzyce zajmuje się Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Mirosław Olejarczyk Wola Jachowa 94A 26-008 Górno. Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) mieszczący się przy ul. Wrzawskiej 9 w Gorzycach. W PSZOK-u przyjmowane są nieodpłatnie selektywnie zebrane odpady powstające z gospodarstw domowych położonych na terenie Gminy Gorzyce tj. papier i tektura, tworzywa sztuczne, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady niebezpieczne, metale, szkło, opakowania wielomateriałowe, odpady ulegające biodegradacji, popioły z palenisk domowych, zużyty sprzęt elektryczny, zużyte opony z gospodarstw domowych

(z wyłączeniem opon pochodzących z działalności rolniczej) odpady rozbiórkowe i budowlane- płyty karton –gips, panele, stanowiące odpady komunalne, które powstały w wyniku prowadzenia drobnych robót we własnym zakresie, nie wymagających pozwolenia na budowę ani zgłoszenia zamiaru prowadzenia robót, odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek. Cztery razy w roku organizowany jest bezpłatny odbiór odpadów wielkogabarytowych „u źródła”.

Miejszem zagospodarowania odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania odebranych przez wszystkie podmioty odbierające odpady komunalne z terenu gminy Gorzyce od właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych jest:

- Instalacja do Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów Komunalnych FCC Tarnobrzeg Sp. z o. o. ul. Strefowa 8, 39 - 400 Tarnobrzeg
- Zakład Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów Komunalnych MZK sp. z o. o. ul. Centralny Okręg Przemysłowy 25, 37 - 450 Stalowa Wola

Zebrane odpady komunalne pochodzące od właścicieli nieruchomości zamieszkałych z terenu Gminy Gorzyce przekazywane są do zagospodarowania do Zakładu Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Stalowej Woli, pełniącego funkcję Instalacji Komunalnej Przetwarzania Odpadów Komunalnych, zgodnie z porozumieniem międzygminnym nr GO-I.031.12.2020 Prezydenta Miasta Stalowej Woli, zawartym w dniu 27.08.2020 r. pomiędzy Gminą Stalowa Wola a Gminą Gorzyce (Dz. U. Woj. Podkarpackiego z 2020 r. poz. 3459).

Gminy były zobowiązane osiągnąć do 31 grudnia 2022 r.:

1. Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości co najmniej 25 % wagowo;
2. Poziom masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. [%] co najwyżej 35 % wagowo.

W związku z koniecznością osiągnięcia w/w poziomów odzysku konieczne jest prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów, m.in.: bioodpadów, opakowań z tworzyw sztucznych, opakowań wielomateriałowych i metalu, opakowań ze szkła, opakowań z papieru i tektury, odpadów niebezpiecznych, przeterminowanych leków i chemikaliów, odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, zużytych opon, odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz odpadów tekstyliów i odzież

W 2022 roku Gmina osiągnęła : poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia opadów komunalnych – 26,92%, poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania – 24,23%, poziom składowania odpadów komunalnych i odpadów pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych – 49,20 %.

W 2022 roku w terenie Gminy Wiejskiej Gorzyce zebranych zostało 4058,792 Mg odpadów z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych. Z nieruchomości zamieszkałych natomiast odebrano ogółem 2 842,331 Mg odpadów komunalnych. Zorganizowaną zbiórką odpadów objętych zostało 10 328 mieszkańców Gminy.

Do odzysku kierowane są wyselekcjonowane ze strumienia odpadów komunalnych odpady: szkła, papieru, plastiku i inne wyselekcjonowane odpady.

Wg danych uzyskanych od przedsiębiorców odzysk prowadzony na terenie gminy obejmuje procesy :

- R1 - Wykorzystanie głównie jako paliwa lub innego środka wytwarzania energii;
- R3 Recykling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym,

kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania, w tym przygotowanie do ponownego użycia, zgazowanie i piroliza z wykorzystaniem tych składników jako odczynników chemicznych oraz odzysk materiałów organicznych polegający na pracach ziemnych;

- R5 Recykling lub odzysk innych materiałów nieorganicznych, w tym przygotowanie do ponownego użycia, recykling nieorganicznych materiałów budowlanych, odzysk materiałów nieorganicznych polegający na pracach ziemnych i usuwanie substancji powodujących ryzyko z wydobytych mas gleby i ziemi prowadzące do ich odzysku”;
- R12 - Wymiana odpadów w celu poddania ich któremukolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1–R12.

Do szczególnych odpadów niebezpiecznych powstających na terenie Gminy zaliczono odpady zawierające azbest, wycofane z eksploatacji pojazdy oraz oleje odpadowe. W ramach powyższego programu z terenu gminy w 2022 roku od mieszkańców zostało odebrane i unieszkodliwione 125,990 Mg wyrobów azbestowych.

Wykonana analiza oddziaływania na środowisko wskazuje, że problem gospodarki odpadami komunalnymi jest sukcesywnie rozwiązywany, o czym świadczy przede wszystkim coraz wyższy procent mieszkańców objętych zorganizowaną zbiórką, jak również efektywność selektywnej zbiórki odpadów.

Ograniczenie oddziaływania na środowisko powstających odpadów komunalnych może zostać osiągnięte poprzez objęcie zbiórką jak największej liczby mieszkańców, a także poprzez prawidłowe gospodarowanie nimi polegające na:

- stosowaniu wszelkich możliwych form zapobiegania i możliwie największego ograniczania powstawania odpadów;
- składowaniu odpadów w taki sposób, by maksymalnie umożliwić pozyskanie składników, które można zawrócić do obiegu gospodarczego;
- gromadzenie odpadów w wydzielonym i bezpiecznym miejscu, w pobliżu ich powstawania, w specjalnie przystosowanych pojemnikach lub kontenerach;
- w miarę częstym zabieraniu odpadów z miejsca składowania do zakładu zagospodarowania;
- bezpiecznym dla środowiska i pod względem sanitarnym unieszkodliwieniu bezużytecznej masy odpadów;
- kupowaniu produktów w opakowaniach zwrrotnych;
- kupowaniu produktów zapakowanych w minimalną ilość opakowań;
- używanie toreb wielokrotnego użytku;
- przekazywanie starych, nieuszkodzonych mebli, tekstyliów i odzieży do ponownego użycia;
- Kompostowanie odpadów w przydomowych kompostownikach;
- Unikanie jednorazowych kubków, talerzy, sztućców i ręczników.

Podstawowym sposobem zmniejszenia zagrożenia stwarzanego przez odpady niebezpieczne jest ich segregacja “u źródła”. Efekty takiej zbiórki zależą głównie od zachęt finansowych oraz kampanii edukacyjno-informacyjnych.

Kryterium minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów przyjęte zostało jako cel nadrzędny w gospodarce odpadami.

3.2.4. Ciepłownictwo :

Zaopatrzenie w ciepło dla obiektów użyteczności publicznej, budownictwa usługowego i przemysłu oraz budownictwa wielorodzinnego Gm. Gorzyce zapewniają wbudowane kotłownie lokalne. Budownictwo jednorodzinne ogrzewane jest z indywidualnych kotłowni zasilanych gazem lub węglem oraz piecami węglowymi. Wszystkie budynki komunalne na terenie Gminy posiadają gazowe kotły grzewcze

W najbliższych latach należy spodziewać się zwiększenia zużycia ciepła w porównaniu ze stanem obecnym. Przewidywany wzrost nastąpi przede wszystkim w budownictwie jednorodzinnym. Nie przewiduje się wzrostu zapotrzebowania ciepła dla budownictwa przemysłowego.

W Gminie zaznacza się i postępuje proces oszczędnego gospodarowania paliwami i energią. Przejawia się to w stosowaniu nowoczesnej metody zmniejszania strat ciepła w budynkach, wprowadzaniu układów grzewczych o wyższej sprawności energetycznej, eliminowaniu przestarzałych kotłowni i sieci ciepłowniczych, stosowaniu regulacji automatycznej, realizacji programów termomodernizacyjnych (termorenowacja i termomodernizacja budynków).

Urządzenia i instalacje do prowadzenia procesów spalania energetycznego paliw powodują pogorszenia stanu zanieczyszczenia powietrza w miejscu ich lokalizacji.

Spowodowane to jest wielkością emisji zanieczyszczeń (emisja stosunkowo niewielka) i warunkami wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza (emitory niskie).

Celem poprawy jakości powietrza kotłownie lokalne usytuowane w terenie gminy są systematycznie modernizowane poprzez zamianę spalanego paliwa węglowego na gaz ziemny, olej opałowy, drewno, biomasę. Wykorzystywana bywa energia cieplna ze źródeł niekonwencjonalnych. Ponadto produkowana energia cieplna jest efektywniej wykorzystywana m.in. w wyniku zmniejszenia energochłonności istniejącego budownictwa.

3.2.5. Gazownictwo :

Gmina Gorzyce jest zgazyfikowana.. Długość czynnej gazowej sieci rozdzielczej wynosiła ponad 100 km. Według danych GUS zużycie gazu na terenie gminy wynosi 75 m³ – na 1 mieszkańca, - 97,8 m³ - na 1 korzystającego przy ponad 2000 odbiorcach gazu.

Za dostawę gazu na terenie gminy odpowiada Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Jaśle, za przesył gazu gazociągami wysokoprężnymi – Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz System S.A. w Warszawie, za dystrybucję i modernizację sieci – Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o. o. w Jaśle – Gazownia w Tarnobrzegu, ul. Gazowa 2.

Przez obszar gminy przebiegają 3 gazociągi wysokoprężne: ∅ 500 CN 40 Rozwadów – Sandomierz, ∅ 400 CN 40 Rozwadów – Sandomierz, ∅ 250 CN 40 Stalowa Wola – Sandomierz, oraz odgałęzienie ∅ 250 CN Trześń – Jeziorko, które nie jest eksploatowane.

Ponadto na obszarze gminy zlokalizowane są 3 stacje redukcyjno-pomiarowe:

- stacja redukcyjno-pomiarowa IOGorzyce, obsługująca zabudowę mieszkaniową osiedla Gorzyce,
- stacja redukcyjno-pomiarowa Trześń, obsługująca sołectwa Trześń, Furmany, Sokolniki, Zalesie G.

3.2.6. Elektroenergetyka :

Zapotrzebowanie na energię elektryczną jest w pełni pokrywane przez obecny system elektroenergetyczny, który posiada dodatkowe rezerwy mocy.

Przez Gminę Gorzyce przebiega linia najwyższych napięć 220 kV oraz linie wysokiego napięcia 110 kV, należąca do krajowego systemu przesyłowego. Sieć zasilą stacje GPZ 110/15 kV, od których odchodzą linie średniego napięcia 15 kV, zasilające miejscowości. W strefach ochronnych wzdłuż linii nie powinny być lokalizowane budynki będące miejscem stałego pobytu ludzi (z uwagi na możliwość szkodliwego oddziaływania pola elektromagnetycznego), składów materiałów łatwopalnych, urządzeń zraszających ani parkingi pojazdów z zapłonem iskrowym. Stacje transformatorowe 15/0,4 kV dają początek liniom niskiego napięcia, dostarczającym prąd odbiorcom w Gminie.

Zestawiając zużycia energii elektrycznej wg BEI, zużycie energii elektrycznej w roku na 1 mieszkańca wynosi $\approx 0,53$ MWh i jest niższe od wskaźnika krajowego 0,784 MWh/rok.

Strefa ochronna dla linii 15 kV wynosi 6 m od osi w każdą stronę (pas 12 m). Strefa ochronna linii 110 kV – zasilającej GPZ wynosi 20m od osi linii w każdą stronę (pas 40 m), natomiast od linii 220 kV 40m tak samo od osi w każdą stronę.

Pod względem zaopatrzenia w energię elektryczną Gmina jest dobrze wyposażona w infrastrukturę elektroenergetyczną. Istniejąca linia 15 kV uzupełniona dodatkowo liniami niskich napięć pokrywa zapotrzebowanie w energię elektryczną. W miarę posiadanych środków Zakład Energetyczny przeprowadza modernizację istniejących sieci oraz uzupełnia istniejącą infrastrukturę sieci energetycznych.

Dla nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę niezbędne jest jednak uzupełnienie sieci 110 kV i mocy słupowych stacji transformatorowych.

Od linii obowiązuje strefa ochronna wynosząca po 20m od osi. W strefie, która powinna być wolna od zainwestowania występuje podwyższony poziom natężenia pola elektromagnetycznego, szkodliwego dla organizmów żywych.

3.2.7. Telekomunikacja :

W ciągu ostatniego dziesięciolecia nastąpił widoczny postęp w telefonizacji.

W chwili obecnej cały teren jest telefonizowany, nie ma problemu z podłączeniem telefonu do nowych gospodarstw domowych. Gmina obsługiwana jest przez operatorów łączności telekomunikacyjnej przewodowej → Telekomunikacja Polska S.A. oraz bezprzewodowej, mobilnej → Polska Telefonia Cyfrowa (*T-mobile*), Grupa Orange (*Orange*), Polkomtel (*plus gsm*), P4 (*play gsm*). Operatorzy sukcesywnie zwiększają obszar oferowanych usług i użytkowników. Rozbudowa i budowa nowych sieci telefonicznych uzależniona jest od ilości chętnych do podłączenia telefonu.

Działalność niezależnych operatorów telekomunikacyjnych pozwala na zapewnienie rozwoju oraz konkurencyjności usług w zakresie łączności telefonicznej. Istniejąca baza techniczna, dotycząca łączności, pozwala na dalszy rozwój telekomunikacji w powiązaniu z rozwojem gminy.

3.3. Środowisko przyrodnicze gminy :

3.3.1. Budowa geologiczna i rzeźba terenu :

Wg podziału fizyczno-geograficznego Gmina Gorzyce położona jest w obrębie mezoregionu zwanego Równiną Tarnobrzeską. Północna części Podkarpacia reprezentowana jest tutaj przez obszar równin i dolin. Mniejsze jednostki geograficzno-morfologiczne to Płaskowyż Tarnobrzeski w południowo-zachodniej części Gminy. Równina Tarnobrzeska jest terenem piaszczystym, płaskim przeciętym wstęgami rzek Łęgu, Trześniówki i Sanu. Jest to teren równinny słabo zróżnicowany pod względem morfologicznym. Równina urozmaicona jest wałami wydm parabolicznych o wysokości do 25m ciągnących się na długości 11 km oraz obniżeniami : dolinkami bocznymi płaskimi, najczęściej podmokłymi. Liczne są zagłębienia wypełnione wodą. Z uwagi na ograniczenie terenu Gminy rzekami Wisłą i Sanem znaczna część terenu znajduje się w obszarze nizin zaliczonych do :

- Niziny Nadwiślańskiej, rozciągającej się wzdłuż Doliny Wisły oraz liczne wloty jej dopływów. Dno doliny Wisły osiąga szerokość do 15 km. Występują tu liczne starorzecza i niewielkie wydłużone formy piasków usypanych przez wody powodziowe.

- Doliny Dolnego Sanu, dużej i głębokiej rynny wypełnionej osadami piaszczysto – mułkowymi o miąższości do 30 m. W te utwory wcięte jest obecnie koryto rzeki. W dnie koryta Sanu po obu stronach rzeki występuje wyraźna terasa lub szeroki wał powodziowy wyższy od dna równiny.

Obszar Gminy stanowi teren niski, płaski i równinny, obejmujący terasy zalewowe rzeki Wisły i Sanu oraz terasy akumulacyjne tych rzek. Terasa akumulacyjna nadzalewowa występuje na poziomie od 145 do 148 m n.p.m. i obejmuje całą południowo – wschodnią część Gminy. Jest to monotonna powierzchnia urozmaicona sporadycznymi wałami wydmowymi i holoceniowymi dolinami drobnych cieków powierzchniowych.

Terasa zalewowa wyższa obejmuje znaczny obszar północnej i zachodniej części Gminy. Występuje ona na poziomie 143 do 147 m n.p.m. Jest to prawie płaska powierzchnia, porożcinana na odosobnione płyty przez odnogi i meandry cieków oraz drobnych strug wodnych, rowów i kanałów.

Terasa zalewowa niższa występuje wąskim pasem wzdłuż Wisły i Sanu oraz fragmentarycznie w obrębie wyższej terasy zalewowej. Jest to teren występujący na poziomie 141 do 145 m n.p.m. Najniżej położony punkt na terenie Gminy występuje na rzędnej około 140 m n.p.m., a najwyższy na około 150 m n.p.m.

Pod względem budowy geologicznej teren Gminy położony jest w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego. Starsze paleozoiczne podłoże (kambr i sylur) pokryte zostało osadami trzeciorzędowymi i czwartorzędowymi.

Niewielki fragment utworów kambryjskich stanowiących strukturalne przedłużenie Gór Pieprzowych odsłania się na wzgórzu w rejonie Pączka Gorzyckiego. Kambry reprezentowany jest przez łupki ilaste i kwarcyty. Utwory syluru występują na znacznych głębokościach głównie wzdłuż północnego brzegu utworów kambryjskich w postaci szarogłazów, łupków szarogłazowych oraz łup-ków ilastych. Trzeciorzęd reprezentowany jest przez osady miocenu piętra : • baden– piaski i mułki, ility z wkładkami węgla brunatnego oraz warstwami erwiliowymi gipsów i iłków marglistych poziomu nadgipsowego, • sarmat – ility łupkowe z piaskami oraz ility i mułowce frakcji krakowieckiej noszącej nazwę iłków krakowieckich. Miąższość utworów trzeciorzędowych osiąga maksymalnie do 200 m.

Czwartorzęd reprezentowany jest przez osady plejstoceni i holoceni zalegające na utworach trzeciorzędowych oraz lokalnie bezpośrednio na utworach kambryjskich. Miąższość utworów czwartorzędowych na terenie Gminy waha się w granicach 0 – 20 m. Osady plejstoceni występują głównie w południowej cz. Gminy. Reprezentowane są przez piaski z wkładkami mułków oraz żwirami w spągu. Budują one terasę akumulacyjną nadzalewową. Miąższość piasków rzecznych wynosi średnio 15 m. Piaski eoliczne występują w niewielkich ilościach w południowej części Gminy, w obrębie niewielkich wydm o wysokości dochodzącej do 8 m lub w postaci niewielkich odosobnionych płatów. Budują je piaski drobno i średnioziarniste barwy jasnoszarej.

Osady holoceni reprezentowane są przez piaski i mułki poziomu nadzalewowego terasy zalewowej oraz mad, które zajmują około połowy obszaru Gminy. Mady holoceni mają charakter ilasty oraz ilasto – piaszczysty. Miejscami mady przechodzą w ility suche, twardo plastyczne. W spągu występują dobrze przemyte piaski. Współczesne doliny rzeczne zbudowane są z piasków aluwialnych, w stropie przewarstwianych mułkami.

Obszar Gminy stanowi teren niski, płaski i równinny, obejmujący terasy zalewowe rzeki Wisły i Sanu , oraz terasy nadzalewowe tych rzek. Terasa akumulacyjna nadzalewowa występuje na poziomie od 145 do 148 m n.p.m. i obejmuje całą południowo – wschodnią część Gminy. Jest to monotonna powierzchnia urozmaicona sporadycznymi wałami wydmowymi i holoceni dolinami drobnych cieków powierzchniowych. Terasa zalewowa wyższa obejmuje znaczny obszar północnej i zachodniej części Gminy. Występuje ona na poziomie 143 do 147 m n.p.m. Jest to prawie płaska powierzchnia, porożcinana na odosobnione płyty przez odnogi i meandry cieków oraz drobnych strug wodnych, rowów i kanałów. Terasa zalewowa niższa występuje wąskim pasem wzdłuż Wisły i Sanu oraz fragmentarycznie w obrębie wyższej terasy zalewowej. Jest to teren występujący na poziomie 141 do 145 m n.p.m. Najniżej położony punkt na terenie Gminy występuje na rzędnej około 140 m n.p.m., a najwyższy na około 150 m n.p.m.

3.3.2. Bogactwa naturalne :

Powszechnie występują kopaliny pospolite. Są to : kruszywa naturalne (piaski i żwiry rzeczne, piaski wydmowe) oraz surowce ilaste. Przydatność tych surowców winna być określona przez odpowiednie badania geologiczne.

Występujące na obszarze gminy kopaliny (surowce budowlane, takie jak gliny zwietrzelinowe i piaskowce lgockie) są eksploatowane systemem przemysłowym, także lokalnie w niewielkim zakresie pobierane przez miejscową ludność na potrzeby lokalne. Jest to wydobycie punktowe na małą skalę, powstałe wyrobiska są z reguły niewielkie i szybko ulegają naturalnej sukcesji.

3.3.3. Gleby – klasy bonitacyjne, zanieczyszczenie warstwy ornej :

Gleby na terenie Gminy są zróżnicowane, co wynika głównie z różnorodności podłoża geologicznego, różnorodności geomorfologicznej związanej z nachyleniami i wysokością powierzchni terenu, pośrednio także z bogactwa szaty roślinnej, a wreszcie zmienności czynników antropogenicznych.

Podsumowując należy stwierdzić, że gleby na terenie gminy charakteryzują się dobrymi cechami fizyko –chemicznymi, dość głębokim poziomem próchnicznym, lekkim zakwaszeniem i korzystnymi warunkami wodnymi.

Struktura użytków rolnych wg klas bonitacyjnych w %

Lp.	Klasa bonitacyjna		Polska	Podkarpackie	Gmina Gorzyce.
1.	I i II	bardzo dobre	3,3	5,9	2,0
2.	III	Dobre	23,3	25,5	13,7
3.	IV	Średnie	39,8	45,0	37,2

[źródło : 2010-2020 Główny Urząd Statystyczny]

Cechą pozytywną Gminy są warunki przyrodnicze oceniane z punktu widzenia rolnictwa według metody IUNG. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, uwzględniający jakość i przydatność gleb, mikroklimat, rzeźbę terenu oraz warunki wodne jest dla gminy wiejskiej porównywalny z tym w województwie lubelskim a nawet w Polsce. Decydujący wpływ na poziom tego wskaźnika wywiera jakość i przydatność gleb, uwarunkowana ich strukturą według kompleksów rolniczej przydatności gleb. Czynniki ograniczającymi wykorzystanie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej są także: odczyn gleb i ich zasobność w składniki mineralne. Niskie zużycie nawozów mineralnych tylko częściowo jest łagodzone wyższym, niż średnio w kraju i regionie, zużyciem nawozów organicznych, przede wszystkim obornika. Należy jednak podkreślić, że straty składników mineralnych z obornika, spowodowane jego niewłaściwym przechowywaniem i stosowaniem są znaczne, a postęp w tej dziedzinie dokonuje się bardzo powoli.

Zagrożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej mają charakter ilościowy i jakościowy. Zagrożenia ilościowe wyrażają się w zmniejszaniu powierzchni użytkowanej rolniczo w następstwie przejmowania gruntów na cele nierolnicze. Zagrożenia o charakterze jakościowym wynikają z działalności wydobywczej, oddziaływania na grunty rolne zanieczyszczeń powietrza pochodzących z komunikacji, zanieczyszczeń wód i zanieczyszczeń odpadami.

Reasumując, użytki rolne obszaru gminy nadają się pod uprawy wszystkich roślin, wymagają jedynie wapnowania i nawożenia. Zanieczyszczenia gleby mogą mieć jedynie charakter punktowy (wysypiska śmieci) lub liniowy (wzdłuż szlaków komunikacyjnych o znacznym natężeniu ruchu).

Grunty rolne i leśne są chronione ustawowo m.in. poprzez ograniczenia przeznaczenia tych gruntów na inne cele, zapobieganie procesom degradacji i dewastacji, szkodom powstającym w wyniku działalności nierolniczej i nieleśnej, przywracanie i poprawianie ich wartości, zachowanie torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, poprawianie wartości użytkowej gruntów leśnych oraz zapobieganie obniżaniu ich produktywności.

Charakterystyka i ocena aktualnego stanu

W oparciu o kryteria przyrodniczo-rolnicze na terenie Gminy Gorzyce występują : • gleby terenów równinno-nizinnych • gleby współczesnych teras rzecznych.

Gleby terenów nizinnych, więc Kotliny Sandomierskiej, są głównie napiaskowe oraz naglinowe i naitowe. Są to gleby zaliczane do kompleksu żytniego stałego klasy IV – VI. Gleby kompleksu 6 są mało żyzne, natomiast kompleks 7 jest jałowy, o bardzo niskiej produktywności, grunty wskazane do zalesienia. Znaczny odsetek gruntów użytkowanych rolniczo stanowią użytki zielone występujące w obrębie terenów o zwiększonej wilgotności. Lokalnie występują tu gleby mułowo-torfowe i gleby bagienne.

Gleby współczesnych teras rzecznych to głównie mady o niewykształconym profilu, użytkowane rolniczo występujące w obrębie dolin rzecznych. Są to gleby kompleksu pszenno-buraczanego.

W obrębie terenu gminy występują gleby mineralne wytworzone z mad lekkich, lokalnie gleby brunatne i bielicowe. Pod względem bonitacyjnym charakterystyczny jest znaczny udział gleb wysokich klas. W gruntach ornych gleby klas II-IV stanowią około 80% ich ogólnej powierzchni, w tym zbonifikowane w klasie III ponad 40%, w użytkach zielonych gleby klas chronionych II-IV stanowią blisko 60 %, z przewagą klasy IV (ok.40% ogólnej powierzchni łąk i pastwisk). Gleby klas II- IV występują w rejonach gdzie stropowe partie podłoża budują mady rzeczne i gliny zwałowe.

Towarzyszą one terasie zalewowej i nadzalewowej rzek Wisły i Sanu. Gleby klasy V i VI występują głównie w południowej części gminy w obrębie Równiny Tarnobrzeskiej.

Na terenie Gminy gleby bardzo kwaśne i kwaśne zajmują 62% (Polska 58%), gleby lekko kwaśne 28%, obojętne 8% i zasadowe 2%.

Zanieczyszczenia i degradacja gleb.

Obowiązek prowadzenia monitoringu gleby i ziemi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wynika z zapisów art. 26 oraz 109 ustawy Prawo ochrony środowiska i zgodnie z nimi okresowe badania jakości gleby i ziemi należą do zadań własnych starosty.

Kryteria oceny określone są, na podstawie delegacji w art. 105 cytowanej ustawy, w rozporządzeniu w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi. Zakres badań monitoringu chemizmu gleb ornych Polski określają trzyletnie Programy Państwowego monitoringu środowiska.

Monitoring krajowy w zakresie wynikającym z „Programu państwowego monitoringu środowiska” jest stale prowadzony przez OSCHR w Rzeszowie pod nadzorem merytorycznym IUNiG w Puławach w zakresie badań chemizmu gleb ornych. Dostępne wyniki badań dotyczą gruntów użytkowanych rolniczo terenu całej gminy :

- 30% użytków to gleby o odczynie bardzo kwaśnym, 32% to gleby o odczynie kwaśnym, 28% to gleby lekko kwaśne, 8% gleby o odczynie obojętnym i 2% o odczynie zasadowym,
- największy udział gleb zakwaszonych występuje na terenach gdzie przeważają gleby lekkie;
- stan jakości badanych gleb pod względem zawartości metali ciężkich i siarki jest korzystny, gleby charakteryzują się naturalną zawartością tych pierwiastków,
- zanieczyszczenie gleb wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi nie ma większego wpływu na stan czystości gleb i ich przydatność rolniczą.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany 5-letnich odstępach czasowych. w stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju są pobierane próbki glebowe. Analizy próbek gleb wykonywane są w akredytowanym laboratorium Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa-Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

Istotny problem gospodarczy i ekologiczny stwarza zakwaszenie gleb, które zmniejsza wykorzystanie przez rośliny składników pokarmowych i w efekcie znacząco obniża przydatność rolniczą tych gruntów. Odczyn gleb w decydujący sposób wpływa na biologiczne i fizykochemiczne procesy zachodzące w glebach.

3.3.4. Wody podziemne i powierzchniowe :

Analizowany obszar położony jest w regionie przedkarpackim.

Wody podziemne

Gmina leży w obrębie dużej jednostki geologicznej – Zapadliska Przedkarpackiego. Jest to strefa graniczna przylegająca do innej dużej jednostki - Karpat Zewnętrznych. W regionie przedkarpackim występują dwa użytkowe piętra wodonośne : trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Wody w pozostałych piętrach (głównie mezozoicznym) nie są użytkowane.

Główny użytkowy poziom wodonośny tworzą czwartorzędowe piaski różnej granulacji z domieszką żwiru i otoczaków. Osady te są pochodzenia rzeczno i rzeczno-lodowcowego. Generalnie utwory gruboziarniste (żwiry, piaski gruboziarniste) występują w spągowej partii warstwy wodonośnej natomiast drobniejsze w partii stropowej. Miejscami w warstwie wodonośnej występują przewarstwienia lub wkładki utworów słabo przepuszczalnych (mułkowo-ilastych). Miąższość ich jest zmienna, od 5 do 30 m, ale na większości obszaru mieści się w przedziale 10-20 m. Spoczywają one na erozyjnym nierównym stropie trzeciorzędowym ilów krakowieckich. Zwierciadło wód podziemnych jest swobodne i przeważnie występuje na głębokości 1-5 m, a w rejonach wydmych na głębokościach 2-15 m. Kształt powierzchni zwierciadła wody podziemnej wykazuje związek hydrauliczny z wodami powierzchniowymi. Bazą drenażu wód podziemnych jest rzeka Wisła, oraz mniejsze rzeki takie jak Łęg czy Trześniówka. Czwartorzędowy użytkowy poziom wodonośny zasilany jest wodą poprzez filtrację opadów atmosferycznych.

W budowie geologicznej terenu biorą udział utwory podłoża starszego, wieku trzeciorzędowego wykształcone jako osady miocenu. Miąższość osadów mioceńskich dochodzi do 3500 metrów, by w strefie granicznej nie przekraczać zazwyczaj 1000 metrów. Współczesna struktura podłoża uformowała się w okresie późnoalpejskiej kolizji kontynentalnej. Głębokość podłoża platformowego w zapadlisku waha się od kilkuset metrów do 3500 metrów, dochodząc niekiedy do 5000 metrów. Utwory trzeciorzędowe w całości przykryte są utworami młodszym (wieku czwartorzędowego). Są to utwory : - pochodzenia eolicznego lub erozyjnego, wykształconymi w postaci glin pylastych i lessowatych, występujące na terenie wysoczyzn; - pochodzenia rzeczno wykształconymi w postaci mad, namulów, piasków i żwirów.

Woda czwartorzędowego poziomu wodonośnego charakteryzuje się odczynem obojętnym, średnią twardością oraz niekiedy dużą zawartością żelaza i manganu. Konieczność spełnienia wymogów norm dla wody pitnej i do celów gospodarczych, wymusza prowadzenie procesu uzdatniania (przykładem są tu ujęcie komunalne wód). Istnieje realne zagrożenie dla jakości czwartorzędowego poziomu wodonośnego, które związane jest głównie z istnieniem większych skupisk ludności wzdłuż dolin rzecznych, wzmożonego transportu drogowego, stosowania środków ochrony roślin i nawożenia czy przenikania zanieczyszczeń z wód powierzchniowych kontaktujących się z wodami ciągłej pokrywy izolującej, chroniącej poziom wodonośny od zagrożeń zewnętrznych.

Analizowany obszar położony jest w prowincja Wisły: SZP – region górnej Wisły – subregion zapadliska przedkarpackiego, SKZ – region górnej Wisły – subregion Karpat zewnętrznych

Warunki hydrogeologiczne w obrębie arkusza Gorzyce zostały przedstawione na podstawie Mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1:50 000 (Witkowska, 1997; Kopacz, Rysak, 2002). W granicach obszaru arkusza występuje główny zbiornik wód podziemnych nr 425 Dębica Stalowa Wola Rzeszów (fig.3 – Kleczkowski, 1990).

Jednolite części wód podziemnych

Wg podział kraju na Jednolite części wód podziemnych omawiany obszar przyłączony został do JCWPd Nr 135 i 117,118,119. Na terenie Gminy znajduje się Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) nr 425 – Dębica –Stalowa Wola - Rzeszów oraz Dolina Kopalna Kolbuszowa nr 426, Dolina Borowa nr 424.

Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych na obszarze Gminy Gorzyce. Podział Polski na 174 JCWPd (obowiązujący w latach 2022-2027)

JCWPd	135
Kod UE	PLGW2000135
Powierzchnia [km2]	1594
Dorzecze	Wisła
Stan	dobry
Ryzyko	zagrożona
Stan chemiczny	dobry
Stan ilościowy	dobry
Stan ogólny	dobry
Region wodny	region wodny Górnej Wisły
Stratygrafia i typ ośrodka wodonośnego	czwartorzęd (porowy);

JCWPd	119
Kod UE	PLGW2000119
Powierzchnia [km2]	1377.9
Dorzecze	Wisła
Stan	dobry
Ryzyko	niezagrożona
Stan chemiczny	dobry
Stan ilościowy	dobry
Stan ogólny	dobry
Region wodny	region wodny Górnej Wisły
Stratygrafia i typ ośrodka wodonośnego	czwartorzęd (porowy); paleogen-neogen-kreda (szczelinowo-krasowy); kreda (szczelinowy);

Wody gruntowe : Na terenie gminy występują wody gruntowe w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych. Zwierciadło wody jest swobodne i posiada łączność hydrauliczną z wodą powierzchniową, tak więc zasoby tego poziomu są uzupełniane poprzez bezpośrednią infiltrację. Jest to poziom wodonośny o znacznych wahaniami zwierciadła wody, a jego wydajność jest uzależniona od warunków meteorologicznych (opadów atmosferycznych). Studnie ujmujące wody z tego poziomu posiadają małą wydajność i obecnie z reguły nie są użytkowane.

Tereny zalewowe : Na terenie Gminy istnieje zagrożenie powodziowe związane z wylewami rzeki Wisły, San, Łęg i Trześniówka oraz mniejszych cieków wodnych. Przy gwałtownych wezbraniach może dojść do lokalnych podtopień. Wysokie stany wody w tej rzece powstają wyłącznie w wyniku długotrwałych ulewnych deszczy w zlewni rzeki oraz w wypadku szybkiego topnienia dużej ilości śniegu. Mogą również wystąpić krótkotrwałe wezbrania potoków w wyniku lokalnych bardzo intensywnych opadów deszczu. Realizację zadań z zakresu ochrony przed powodzią w Gminie Gorzyce wykonują w głównej mierze Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej oraz Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie.

Podstawowe działania w zakresie ochrony przed powodzią poprzez działania inwestycyjne (m.in. budowa, wałów przeciwpowodziowych) i pozainwestycyjne realizowane będą przede wszystkim przez Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie przy współdziałaniu samorządu gminny. Ochronę przed powodzią prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej na obszarze państwa. Dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej sporządza studium określające w szczególności granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią, przy uwzględnieniu: częstotliwości występowania powodzi, ukształtowania dolin rzecznych i tarasów zalewowych, strefy przepływu wezbrań powodziowych, terenów zagrożonych osuwiskami (skarp lub zboczy), terenów depresyjnych oraz bezodpływowych.

Zapewnienie bezpieczeństwa lokalnym społecznościom realizuje się poprzez :

1. organizację służb zarządzania kryzysowego – (Gminny Zarząd Zarządzania Kryzysowego, Plan operacyjny ochrony przed powodzią).
2. magazynowanie sprzętu służącego ochronie p.powodziowej
3. organizowanie świadczeń rzeczowych na wypadek powodzi : noclegi, wyżywienie, transport, sprzęt i narzędzia.
4. Poddanie stałym przeglądom znajdujących się w granicach Gminy obiektów i urządzeń technicznych takich jak: oczyszczalnie ścieków, zabezpieczenie obwałowaniem, wysypisko śmieci, klapy zwrotne, przepusty pod kątem pełnionych funkcji, zabezpieczenia ochronnego i określenia stopnia zagrożenia środowiska naturalnego.

Melioracje wodne i obiekty małej retencji : Istotnym czynnikiem wpływającym na ilość wody w obiegu jest system melioracji (w realizacji). Sytuację w zakresie zagrożenia powodziowego może poprawić budowa małych zbiorników retencyjnych.

Ocena stanu wód powierzchniowych : W województwie podkarpackim od 2005 roku rozpoczęto prace nad wdrażaniem nowego systemu monitoringu wód opartego na założeniach Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE oraz uwzględniającego sposób użytkowania wód i charakter ich zagrożenia lub ochrony. Od kilku lat realizowane są sukcesywnie prace mające na celu poprawę jakości wód powierzchniowych poprzez realizację Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Na terenie województwa znaczącą presję na wody powierzchniowe wywiera sektor komunalny i w mniejszym stopniu sektor przemysłowy. Główne źródła zanieczyszczeń skupiają się w dużych ośrodkach miejsko-przemysłowych,

Zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Największe zagrożenie dla stanu jakości wód powierzchniowych stanowi działalność człowieka, szczególnie poprzez : pobór wód, wprowadzanie ścieków komunalnych i przemysłowych oraz wód pochłoniczych i kopalnianych, zanieczyszczenia obszarowe, zmiany hydro-morfometryczne (regulacje rzek, ochrona przeciwpowodziowa)

Na terenie Gminy Gorzyce– zaewidencjonowanych jest (stan na 31 grudnia 2022)

- a) 314 zbiorników bezodpływowych na ścieki,
- b) 85 przydomowe oczyszczalnie ścieków,

Nieczystości ze zbiorników i osady z przydomowych oczyszczalni ścieków są odbierane przez przedsiębiorców posiadających stosowne zezwolenia. Gmina prowadzi ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków i prowadzi kontrole w zakresie częstotliwości ich opróżniania.

3.3.5. Jakość powietrza (stan zanieczyszczenia) :

O zanieczyszczeniu powietrza stanowią gazy, ciecze i ciała stałe występujące w atmosferze, a nie będące jego naturalnymi składnikami, lub też substancje występujące w ilościach wyraźnie zwiększonych w porównaniu z naturalnym składem powietrza.

Substancje zanieczyszczające powietrze emitowane są ze źródeł punktowych (wyrzutnie, kominy), liniowych (trasy komunikacyjne) i powierzchniowych (składowiska, otwarte zbiorniki z lotną substancją). Zanieczyszczenia powietrza wpływają w sposób istotny na pozostałe komponenty środowiska. Przemieszczanie się w środowisku emitowanych zanieczyszczeń odbywa się w czterech ośrodkach : atmosferycznym, glebowo-gruntowym, wodnym i roślinnym, przy czym w każdym z tych ośrodków następuje jednoczesne magazynowanie zanieczyszczeń i ich wymiana.

Jakość powietrza, jego stan w obszarze oddziaływania określają dwa podstawowe czynniki : emisja zanieczyszczeń oraz zdolności przewietrzania, które z kolei zależą od lokalnych warunków klimatycznych, jak i od różnorodnych przeszkód terenowych utrudniających rozpraszanie się zanieczyszczeń.

Wśród emitowanych zanieczyszczeń powietrza procentowo największą ilość przypada na zanieczyszczenia gazowe. Związane to jest z niedostatecznym wyposażaniem źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza w urządzenia do redukcji.

Wymiana w obiektach użyteczności publicznej kotłowni węglowych na gazowe bądź olejowe spowodowała w dużym stopniu ograniczenie emisji spalin do atmosfery.

Oceny zanieczyszczenia powietrza dokonuje się w strefach klasyfikowanych dla 2 kryteriów ustanowionych w celu : 1. ochrony zdrowia(dla terenu kraju i uzdrowisk) 2. ochrony roślin (dla terenu kraju i parków narodowych). Klasa strefy A → poziom stężeń nie przekraczający wartości dopuszczalnej. Klasa strefy B/C → możliwość przekraczania wartości dopuszczalnej.

Ilość oraz obszar stref dla Województwa podkarpackiego określa ustawa z dnia 7 lipca 2022r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza). Powiat tarnobrzeski i Gmina Gorzyce należą do strefy podkarpackiej, Kod strefy⁷ Pl.18.02.

Obszar Polski podzielony jest na strefy, w których oceniane są poziomy stężeń substancji zanieczyszczających powietrze. Każdej strefie przypisuje się jedną klasę dla każdego zanieczyszczenia, tzw. klasę wynikową, oddzielnie ze względu na ochronę zdrowia i ze względu na ochronę roślin. Klasa wynikowa strefy dla danego zanieczyszczenia odpowiada najmniej korzystnej spośród uzyskanych z klasyfikacji według parametrów dla tego zanieczyszczenia.

Zbiorcze zestawienie klas stref dla poszczególnych zanieczyszczeń – ochrona zdrowia

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
		SO ₂	NO ₂	PM10	C ₆ H ₆	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	As	Cd	Ni	BaP	PM _{2,5}
Strefa podkarpackacka	PL1802	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	A	C	C

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim za 2021 rok- WIOŚ Rzeszów¹

W związku z tym, że Gmina Gorzyce nie posiada aktualnych danych pomiarowych jakości powietrza atmosferycznego, stan powietrza był interpretowany na podstawie danych ogólnych. Gmina należy do strefy podkarpackiej. Analiza danych z wielolecia (2010-2021) pozwoliła na przypisanie klas jakości powietrza i jego ocenę pod kątem ochrony zdrowia. Wysokie stężenia a co za tym idzie najniższe klasy jakości przypisano po analizie stężeń PM10, PM2.5 oraz benzo(α)pirenu. Stężenia pozostałych substancji zanieczyszczających mieściły się w dopuszczalnych Normach.

Gmina Gorzyce nie posiada aktualnych danych na temat wielkości emisji przemysłowej podmiotów gospodarczych działających na jej terenie, ani komunikacyjnej powodowanej ruchem kołowym po drogach zlokalizowanych w terenie Gminy.

Na terenie Gminy Gorzyce nie znajduje się żaden z punktów pomiarowych zanieczyszczeń powietrza. Stan powietrza ocenia się na podstawie modelowania matematycznego rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń wykonanego w najbliższej stacji (Tarnobrzeg ul. M. Dąbrowskiej-WIOŚ).

W celu poprawy jakości powietrza należy wdrażać szereg działań na rzecz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz pyłów i innych zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza z sektorów najbardziej emisyjnych (energetyka, transport) i ze źródeł emisji rozproszonych (likwidacja lub modernizacja małych kotłowni węglowych). Ważnym elementem strategii ograniczania niskiej emisji jest także promocja stosowania innowacyjnych technologii w przemyśle, paliw alternatywnych oraz rozwiązań zwiększających efektywność zużycia paliw i energii w transporcie, a także stosowanie paliw niskoemisyjnych w mieszkalnictwie.

W ramach polityki klimatyczno-energetycznej UE sformułowano 3 podstawowe cele, znane jako 3x20. Polska zobligowana jest do pracy nad osiągnięciem następujących celów polityki klimatycznej :

- Obniżenia emisji CO₂ o 20% w stosunku do 1990 r.,
- Zwiększenia udziału OZE w finalnym zużyciu brutto energii do 20%,
- Ograniczenia zużycia energii pierwotnej o 20% w stosunku do prognoz.

Działania na rzecz ograniczania niskiej emisji wynikają także z założeń „Polityki energetycznej Polski do 2030”. Dokument ten, poprzez działania inicjowane na szczeblu krajowym, wpisuje się w realizację celów polityki energetycznej określonych na poziomie Unii Europejskiej. Podstawowymi założeniami polskiej polityki energetycznej są :

- Poprawa efektywności energetycznej,
- Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,

¹ http://www.wios.rzeszow.pl/monitoring_pliki/opracowania/ocena_pow_02/zalaczniki/mapa1_3.jpg

- Dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
- Rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Spełnienie powyższych założeń ma przyczynić się do zmniejszenia energochłonności polskiej gospodarki (istotny wpływ na poprawę bezpieczeństwa energetycznego Polski).

W konsekwencji, działania te przełożą się na zwiększenie redukcji gazów cieplarnianych i spadek ilości zanieczyszczeń pochodzących z sektora energetycznego.

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Gminie Gorzyce związane jest z emisją toksycznych substancji z lokalnych kotłowni i pieców węglowych, które wykorzystywane są do ogrzewania indywidualnych gospodarstw domowych. Emisja zanieczyszczeń z ww. źródeł jest trudna do oszacowania, zaznaczyć jednak należy, że jej wielkość cechuje się zmiennością sezonową (maksymalne wartości emisji w sezonie grzewczym). W dalszym ciągu w kotłowniach i piecach węglowych dochodzi do spalania różnego rodzaju materiałów odpadowych (w tym odpadów komunalnych), które są źródłem emisji dioksyn (niepełny proces spalania, zachodzący w niskich temperaturach).

3.3.6. Klimat akustyczny (hałas przemysłowy, komunikacyjny, ogólnie środowiskowy) :

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją gminy. Odczuwany jest przez ich mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na samopoczucie i środowisko.

Hałasem nazywa się każdy dźwięk, który w danych warunkach jest określony jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający, niezależnie od jego parametrów fizycznych. Odczucie hałasu jest więc bardzo subiektywne i zależy od wrażliwości słuchowej poszczególnych jednostek.

Zespół zjawisk akustycznych zachodzących w środowisku, określony za pomocą parametrów akustycznych czasu i przestrzeni nazywa się umownie klimatem akustycznym środowiska zewnętrznego. Uciążliwość hałasu dla organizmu zależy od natężenia dźwięku, jego częstotliwości i czasu trwania.

Podstawę prawną działań w zakresie ochrony środowiska przed hałasem stanowi przede wszystkim ustawa Prawo ochrony środowiska. Artykuł 112 stwierdza : "Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez :

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie,
- zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, a gdy nie jest on dotrzymany zapobieganie jego powstawaniu lub przenikaniu do środowiska".

Dodatkowo uwzględnić należy rozwiązania zgodne z wymaganiami ochrony środowiska zawarte w projektach budowlanych obiektów lokalizowanych w pobliżu tras komunikacyjnych w ramach tzw. charakterystyki ekologicznej obiektu.

Pozostałe ustalenia dotyczące hałasu i wibracji zawarte są w następujących aktach prawnych :

- Prawo o ruchu drogowym,
- o Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- o drogach publicznych,
- o Inspekcji Ochrony Środowiska,
- o zagospodarowaniu przestrzennym,
- Prawo budowlane,

oraz odpowiednich przepisów wykonawczych i normach.

Wartości progowe poziomów hałasu określają :

- rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz.U. 2014, poz. 112). Wartości progowe poziomów hałasu wyrażone są za pomocą równoważonego poziomu hałasu i odnoszą się odrębnie dla dróg i linii kolejowych, odrębnie dla pozostałych obiektów i grup źródeł hałasu, także startów, lądowań i przelotów statków powietrznych, ustalając wartości dla pory dziennej i nocnej,
- rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie wymogu dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz.U. Nr 263/05 poz. 2202),
- wspólnotowe regulacje prawne, w tym Dyrektywa 2002/49/EC w sprawie oceny i zarządzania hałasem środowiskowym.

Gdy eksploatacja instalacji powodującej hałas w środowisku przekracza dopuszczalne poziomy, wydawana jest decyzja o dopuszczalnym poziomie hałasu.

Hałas przemysłowy. Problemy z hałasem przemysłowym mogą wystąpić w otoczeniu dużych zakładów, lub skupisk zakładów. W Gminie Gorzyce mogą to być zakłady zlokalizowane w Tarnobrzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej (TSSE) EURO-PARK WISŁOSAN. Niemniej zakłady te posiadają decyzje - pozwolenia zintegrowane w których są określone dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez te zakłady, nadto zakłady te są zobowiązane do okresowych pomiarów hałasu. Wytypowanie zakładów niekorzystnie oddziałujących na klimat akustyczny należy do zadań WIOŚ. Zakres planowanych kontroli oraz wyniki przeprowadzonych kontroli są zawarte w raportach WIOŚ. Pomiary własne, jak i kontrole nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych norm. Hałas przemysłowy w Gminie wiejskiej Gorzyce może więc stanowić zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z zakładami, bądź terenami przemysłowymi. Dodatkową uciążliwość hałasu powodują zakłady rzemieślnicze i usługowe zlokalizowane wśród zabudowy o charakterze mieszkalnym. Ich wpływ na ogólny klimat akustyczny nie jest znaczący, jednak są one przyczyną lokalnych negatywnych skutków odczuwalnych przez okolicznych mieszkańców.

Hałas komunikacyjny drogowy. Harmonijny rozwój transportu i komunikacji jest warunkiem decydującym o rozwoju gospodarczym danego obszaru. Z drugiej strony, rozwój motoryzacji, oddziałuje negatywnie na środowisko, zwłaszcza gdy nie jest związany z modernizacją i rozwojem stanu technicznego dróg. Przyjmuje się, że na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat corocznie przybywa około 10% samochodów.

Na poziom hałasu drogowego w pobliżu zabudowy mieszkalnej mają wpływ przede wszystkim : natężenie ruchu komunikacyjnego, udział transportu ciężkiego w strumieniu ruchu, odległość zabudowy mieszkalnej od drogi, prędkość ruchu pojazdów (ze wzrostem prędkości hałas rośnie), typ i stan techniczny pojazdów, nachylenie drogi, stan nawierzchni oraz płynność ruchu.

Większość hałasów w środowisku (w tym hałas drogowy) charakteryzuje się zmiennymi poziomami w czasie. Pod pojęciem hałasu drogowego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach nie będących drogami kolejowymi. Jest to hałas typu liniowego. Układ drogowy stanowi o rozwoju danego regionu i powiązaniach z innymi ośrodkami. Przez teren gminy przebiegają będące źródłami hałasu komunikacyjnego droga krajowa DK17, drogi wojewódzkie oraz szereg dróg powiatowych i gminnych, łączących Gminę z innymi ośrodkami.

Plany inwestycyjne dotyczące dróg gminnych to przede wszystkim modernizacja i odnowa nawierzchni.

Gmina Gorzyce nie była przedmiotem badań natężenia hałasu.

Hałas osiedlowy i mieszkaniowy Ponad 25% mieszkańców jest narażona na ponadnormatywny hałas w domach i mieszkaniach występujący w wyniku stosowania "oszczędnych" materiałów i konstrukcji budowlanych. Hałas wewnątrz osiedlowy spowodowany jest przez pracę silników samochodowych, wywożenie śmieci, dostawy do sklepów, głośną muzykę radiową itp.

Do tych hałasów dołącza się niejednokrotnie bardzo uciążliwy hałas wewnątrz budynku, spowodowany wadliwym funkcjonowaniem instalacji wodno-kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania. Według polskiej normy, poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń budynku może wynosić w ciągu dnia 30-40 dB, nocą 25-30 dB.

Wibracje. Szkodliwość wibracji zależy od wielkości natężenia źródła charakteru zmian, w czasie oraz długotrwałości działania. Na wibracje narażony jest każdy człowiek zarówno w pracy jak i w życiu codziennym. Wibracje i wstrząsy, podobnie jak hałas, przenoszone są przez wzbudzone do drgań konstrukcje budynków mieszkalnych. Skutkiem oddziaływania wibracji na człowieka są zmiany w układzie nerwowym, krążenia, narządach ruchu oraz układzie pokarmowym. Dlatego też wibracje należy zmniejszać lub likwidować w miejscach ich powstawania m.in. poprzez zmiany w konstrukcji aparatury i maszyn, stosowanie elastycznych podłoży (guma, korek), ekranów tłumiących wibracje itp.

3.3.7. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych :

Podział promieniowania elektromagnetycznego na jonizujące i niejonizujące wynika z granicznej wielkości energii, która wystarcza do jonizacji cząstek materii.

Złożone spektrum promieniowania elektromagnetycznego jest bardzo rozległe i obejmuje różne długości fal, od fal radiowych przez fale promieni podczerwonych, zakres widzialny i fale promieni nadfioletowych, do bardzo krótkich fal promieni rentgenowskich i promieni gamma.

Z całego spektrum promieniowania elektromagnetycznego w sposób istotny oddziałują na organizmy tylko te, które są pochłaniane przez atomy, cząsteczki i struktury komórkowe. Z uwagi na sposób oddziaływania promieniowania na materię, widmo promieniowania elektromagnetycznego można podzielić na promieniowanie jonizujące i niejonizujące :

- promieniowanie jonizujące, występuje w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych, naturalne procesy w środowisku naturalnym,
- promieniowanie niejonizujące występuje wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp. Z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia człowieka w zakresie promieniowania niejonizującego istotne są mikrofały, radiofały oraz fale o bardzo niskiej (VLF) i ekstremalnie niskiej częstotliwości (FW).

Nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na wszystkie organizmy żywe, dlatego też ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Źródła mikrofal

Najczęściej spotykanymi źródłami mikrofal są urządzenia nadawczo – odbiorcze sieci telefonii komórkowej. Jej burzliwy rozwój w ostatnich kilku latach, objawiający się ogromną liczbą samych telefonów oraz liczną stacją bazowych instalowanych na budynkach, budzi największy niepokój wśród społeczeństwa.

Planowanie nowych lokalizacji dla stacji bazowych telefonii komórkowych powinno na każdym etapie uwzględniać obowiązujące wymogi prawne i budowlane.

3.3.8. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska :

Prawo ochrony środowiska wprowadza w miejsce nazwy dotychczas stosowanej – “nadzwyczajne zagrożenie środowiska” problematykę pod nazwą “poważne awarie” wraz z odpowiednimi regulacjami. Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 23 i 24 w/w ustawy

- *poważna awaria* - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.
- *poważna awaria przemysłowa* przez pojęcie to rozumie się poważną awarię w zakładzie.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, do ochrony przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, jak i dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych oraz organy administracji.

W zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie stwarzającym zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku lub zakład o dużym ryzyku.

Źródłem zagrożeń środowiskowych jest również załadunek i rozładunek materiałów niebezpiecznych, w szczególności zaś ich transport po drogach publicznych przy wykorzystaniu specjalistycznego sprzętu jezdnych (prawdopodobieństwa wypadku lub awarii w transporcie drogowym). Z uwagi na konfliktowość przewożonych ładunków, trasy przewozów prowadzone winny być przy zachowaniu maksymalnego bezpieczeństwa dla mieszkańców i środowiska. Należy przyjąć, że występuje statystyczne prawdopodobieństwo potencjalnego wystąpienia awarii komunikacyjnych, mogących zagrazić środowisku - obszarami szczególnego są tereny zlokalizowane w pobliżu głównych, tranzytowych arterii komunikacji drogowej, charakteryzujących się największym natężeniem ruchu tego rodzaju przewozów. Należą do nich na pewno drogi krajowe i wojewódzkie.

Zadania koordynacji m.in. prac związanych z poważnymi awariami i ewentualnie powstałymi zagrożeniami regulują stosowne procedury na szczeblu powiatowym, w powiązaniu z działaniem służb ratowniczych (strażą pożarną, policją, pogotowiem ratunkowym, pogotowiem energetycznym, pogotowiem gazowym, pogotowiem wodociągowo-kanalizacyjnym). Powinny być one zawarte w Powiatowym Planie Zarządzania Kryzysowego.

Zapewnienie bezpieczeństwa społeczeństwu Gm. Gorzyce realizuje się w wyniku organizowania służb zarządzania kryzysowego oraz poprzez działania systemu informowania mieszkańców o zagrożeniach.

3.3.9. Warunki klimatyczne

Klimat posiada wyraźne cechy kontynentalne.

Nasłonecznienie należy do najwyższych w kraju, sięgając 50% dni w roku. Opady są obfite (ok. 700 mm rocznie). Występują zazwyczaj w czerwcu i lipcu, natomiast w sierpniu obserwuje się największe nasłonecznienie.

Średnia temperatura roczna w na terenie Gminy Gorzyce wynosi 7,0 - 8,0 °C a średnie temperatury miesięczne wahają się od -4,9°C w styczniu do nawet 19,0°C w lipcu. Ostatnie przymrozki wiosenne występują około 20 maja a pierwsze jesienne około połowy września. Średnia liczba dni z przymrozkami w okresie od 1 kwietnia do 31 października wynosi 21,4. Występują one głównie w kwietniu i październiku ale zdarzają się też w czerwcu i wrześniu, co jest niekorzystne dla rozwoju roślin. Okres wegetacyjny z temperaturą ponad 5°C trwa 210-220 dni. Pokrywa śnieżna zalega średnio 70 – 80 dni. Teren gminy cechuje występowanie dużej ilości burz.

Klimat zaliczany jest do przejściowych i jest kształtowany poprzez zmienny w swym zasięgu napływ mas powietrza oceanicznego z zachodu i kontynentalnego ze wschodu.

Przejściowość klimatu jest wyrażona m.in. dużą różnorodnością i zmiennością obserwowanych stanów pogody z dnia na dzień, wynikającą z cyrkulacji atmosferycznej.

Na zmienność warunków pogodowych największy wpływ mają fronty atmosferyczne rozdzielające masy powietrzne. Średnio w roku nad Równiną Tarnobrzeską notuje się 134 fronty, czyli średnio, co trzeci dzień jest dniem z frontem atmosferycznym. W przebiegu rocznym najwięcej dni z tzw. pogodą frontową występuje w grudniu i listopadzie /odpowiednio 14 i 12 dni/, a najmniej w sierpniu i czerwcu /średnio po 10 dni/.

Dla obszaru Gminy częstotliwość oraz stopień ryzyka zjawisk sejsmicznych są znikome (obszar asejsmiczny). Nie istnieją tu także strefy czynnych zjawisk geodynamicznych takich, jak: strefy uskokowe współcześnie czynne, zjawiska krasowe. Nie obserwuje się także zagrożeń wywołanych ruchami masowymi: osuwiska (spływy, zsuwy, obrywy), lessy (sufozja, osiadanie zapadowe, zmywy), czy wydmy (deflacja, degradacja).

3.3.10. Flora i fauna

Wg kryteriów przyrodniczych gmina Gorzyce leży w strefie przestrzennej o wysokich walorach przyrodniczych, w tym rangi europejskiej. Bogate walory przyrodnicze i krajobrazowe Gminy Gorzyce sprawiają, że należy ona do interesujących obszarów przyrodniczych, w tym obszarów i obiektów prawnie chronionych. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody formami ochrony przyrody są:

1) parki narodowe; 2) rezerваты przyrody 3) parki krajobrazowe; 4) obszary chronionego krajobrazu; 5) obszary Natura 2000; 6) pomniki przyrody; 7) stanowiska dokumentacyjne; 8) użytki ekologiczne; 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe; 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Poprzez południową granicę administracyjną teren gminy sąsiaduje z rozległym obszarem specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 OSO „Puszcza Sandomierska” o kodzie PLB180005.

Na chroniony obszar OSO składają się głównie rozległe kompleksy leśne, będące siedliskiem wielu chronionych gatunków ptaków. Powierzchnia leśna w obrębie całego obszaru, obejmującego tereny dawnej Puszczy Sandomierskiej wynosi ok. 120 tys. ha.

Specjalne obszary ochrony siedlisk na obszarze gminy to: SOOS Dolina Dolnego Sanu Kod PLH180020 i SOOS Tarnobrzaska Dolina Wisły Kod PLH180049.

Specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Dolina Dolnego Sanu obejmuje odcinek doliny rzeki od Leżajska do ujścia do Wisły. Na terenie gminy Gorzyce obejmuje koryto rzeki San wraz z terenami przyległymi, położonymi w międzywale rzeki oraz starorzecza położone poza wałem w rejonie miejscowości Gorzyce i Motycze Poduchowne.

SOOS Tarnobrzaska Dolina Wisły obejmujący koryto i międzywale rzeki na odcinku od gminy Padew Narodowa do Sandomierza na obszarze gminy Gorzyce obejmuje niewielki obszar odcinka międzywala Wisły wraz z odcinkiem ujściowym rzeki Trześniówki.

Podstawowym celem ochrony tych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 jest zachowanie zbiorowisk genetycznie i funkcjonalnie związanych z dynamiką dużych niżowych rzek.

Ochronie przyrody podlega dziewięć niżej wymienionych pomników przyrody.

W miejscowości Trzeń znajdują się: dąb szypułkowy - 5 szt., dąb bezszypułkowy-1 szt., jesion wyniosły-1 szt., kasztanowiec biały-1szt. W miejscowości Gorzyce znajduje się 1 dąb bezszypułkowy.

Chronione siedliska przyrodnicze

Na obszarze gminy w wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej stwierdzono występowanie siedlisk przyrodniczych chronionych w Polsce. Są to: lasy i zarośla łąkowe, ekstensywnie użytkowane łąki świeże, zmienno wilgotne łąki trzęślicowe, łąki selernicowe, zalewane muliste brzegi rzek, brzegi lub osuszone dna zbiorników wodnych, starorzecza i naturalne zbiorniki wodne, olsy oraz na niewielkich powierzchniach murawy napiaskowe wykształcone kadłubowo. Wymienione chronione siedliska przyrodnicze występują w między-walach rzek, w północnej i centralnej cz. Gminy, w obrębie i otoczeniu starorzeczy w Gorzycach, Wrzawach i Motyczu Poduchownym oraz w południowej części gminy w sąsiedztwie kompleksu lasów.

System powiązań przyrodniczych

Naturalny system powiązań ekologicznych na terenie gminy tworzą : • ekosystemy dolin rzecznych Wisły i Sanu, oraz dolin ich dopływów, w tym ekosystemy łąk zalewowych; • ekosystemy łąk naturalnych - obszary użytków zielonych, stanowiących bazę równowagi ekologicznej dla sąsiadujących łąk wysuszających obszarów; • rozległe ekosystemy leśne; • ekosystemy wód płynących i starorzeczy.

Doliny rzek Wisły i San są korytarzami ekologicznymi o znaczeniu międzynarodowym, stanowią fragment sieci ekologicznej ECONET-PL opracowanej w ramach europejskiego programu Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody. Podstawowym celem utworzenia sieci ekologicznej w kraju i Europie jest zwiększenie skuteczności ochrony różnorodności biologicznej. Główne zasady wdrożenia sieci ECONET to:

- zasada nasycenia różnymi formami ochrony prawnej;
- zasada renaturyzacji obszarów zdegradowanych;
- zasada promowania rozwoju zrównoważonego.

Doliny rzeki Łęg i Trześniówka są korytarzami ekologicznymi o znaczeniu regionalnym, stanowią część naturalnego systemu ekologicznego w tej części województwa.

Zbiorowiska leśne

Lasy występują w postaci większego kompleksu w południowej części gminy. Lasy terenu gminy stanowią pozostałości Puszczy Sandomierskiej, obecnie znacznie przekształconej w wyniku działalności gospodarczej człowieka. Głównymi zbiorowiskami leśnymi są tu: zespół suboceanicznego boru świeżego z mniejszym udziałem zespołu kontynentalnego boru mieszanego i boru wilgotnego.

W międzywalach Wisły, Sanu i dolnego biegu Łęgu występują łąki topolowe, wierzbowe, olszowe i jesionowe. W zbiorowiskach leśnych przeważają drzewostany iglaste około 90%. Skład gatunkowy obejmuje łącznie kilkanaście gatunków drzewiastych. Trzon drzewostanów buduje sosna.

Zbiorowiska nieleśne

Na podstawie inwentaryzacji przyrodniczej opracowanej dla obszaru gminy stwierdza się na jej terenie występowanie różnorodności nieleśnych zbiorowisk roślinnych. Zróżnicowanie zespołów roślinnych wynika z występowania znacznych powierzchni siedlisk naturalnych i pół naturalnych oraz ze sposobu użytkowania i zagospodarowania terenów.

Na obszarze gminy występują następujące zbiorowiska roślinności nieleśnej ściśle związane ze sposobem zagospodarowania: • zbiorowiska roślinności nadrzecznej, genetycznie związanej z dolinami rzecznyymi, które stanowi mozaika ziołorośli, szuwarów, zbiorników wodnych, łąk zalewowych, grupująca cenne i chronione siedliska i stanowiska roślin chronionych i rzadkich; • zbiorowiska naturalnych zbiorników wodnych (starorzeczy i oczek wodnych) z cenną roślinnością wodną, zakorzenioną i pleustenową, łączącą się ze strefą szuwaru brzegowego; • zbiorowiska występujące w wyrobiskach poeksploatacyjnych, głównie cegielnianych • z szerokim spektrum roślinności wodnej pływającej, zakorzenionej i brzegowej, nierzadko cennej przyrodniczo; • zbiorowiska upraw, ugorów, łąk w mozaice upraw z roślinnością upraw różnego typu (zbożowe, okopowe, tyczne) wraz z oddzielającymi je miedzami i zakrzywieniami oraz ugorami na, których dominuje roślinność zielna; • kępy zadrzewień z naturalnej sukcesji na gruntach porolnych i nasadzeń brzożowo – osikowo – sosnowych oraz liczne sady owocowe; • zbiorowiska roślinności synantropijnej, nasadzenia ogrodowe, sady przydomowe występujące w obrębie terenów zwartej zabudowy mieszkaniowo-usługowej i zagrodowej, zabudowy przemysłowej oraz zespoły ruderalne i ziołorośla zdominowane przez gatunki obcego pochodzenia rozwinięte na poboczach dróg i na terenach ugorowanych.

W obszarach występowania naturalnych i półnaturalnych siedlisk przyrodniczych, co w szczególności dotyczy dolin rzecznych, starorzeczy, obszarów naturalnych łąk, również zrehabilitowanych wyrobisk poeksploatacyjnych stwierdzono występowanie kilkudziesięciu stanowisk gatunków roślin chronionych w Polsce. Są to: Salwinia pływająca, Grzybień biały, Grąźel żółty, Kalina koralowa, Kruszyna pospolita, Kalina koralowa, Konwalia majowa, Zimowit jesienny, Kukułka szerokolistna, Kruszczyk szerokolistny.

Część ze stwierdzonych gatunków jest objęta w Polsce ochroną ścisłą (Salwinia pływająca, Zimowit jesienny), nie wymagają one jednak ochrony czynnej, pozostałe gatunki są objęte ochroną częściową. Wymienione gatunki nie wymagają również ochrony w formie wyznaczenia obszarów ochrony.

Świat zwierzęcy

Według podziału na krainy zoogeograficzne obszar gminy należy do Krainy Niziny Sandomierskiej. Faunę tego terenu można ogólnie podzielić na gatunki związane z doliną rzeczną Wisły i Sanu, gatunki leśne oraz gatunki przestrzeni otwartych. W wyniku opracowanej inwentaryzacji przyrodniczej, w tym inwentaryzacji w zakresie rozmieszczenia gatunków ptaków stwierdzono liczne stanowiska występowania gatunków objętych ochroną prawną w Polsce. Część z tych gatunków pomimo ochrony prawnej zaliczana jest do pospolicie występujących i nie zagrożonych na terenie kraju. Wśród występujących gatunków wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 nie stwierdzono występowania gatunków priorytetowych. Występowanie różnych gatunków fauny związane jest z obszarami naturalnych siedlisk ich lęgu, bytowania i żerowania, głównie są to na obszarze gminy doliny rzeczne, starorzecza, zrekultywowane przede wszystkim w kierunku wodnym wyrobiska cegielniane, łąki, tereny leśne i rolne. Zinwentaryzowane na obszarze gminy chronione gatunki fauny to:

Bezkręgowce Tygrzyk paskowany, Czerwończyk nieparek, Modraszek telejus, Modraszek nausitous, Paź królowej, Mieniak strużnik, Mieniak tęczowiec, Pokłonnik osinowiec.

Kręgowce Ryby – Różanka, Boleń, Koza.

Plazy i Gady – Kumak nizinny, Traszka zwyczajna, Ropucha szara, Rzekotka drzewna, Żaba jeziorkowa, Żaba wodna, Żaba śmieszka, Żaba trawna, Żaba moczarowa, Padalec zwyczajny, Jaszczurka zwinka, Jaszczurka żyworodna, Zaskroniec zwyczajny, Jeż wschodnioeuropejski.

Ssaki – Wydra, Łasica, Ryjówka aksamitna.

Ptaki – łącznie na obszarze gminy notuje się około 130 gatunków ptaków. Spośród wymienionej liczby gatunków około 60 to gatunki lęgowe z czego 30 to gatunki osiadłe i koczujące, pozostałe to gatunki migrujące. Na terenie gminy stwierdzono miejsca gniazdowania i terytoria lęgowe: bociana białego, perkozka, łyski, kokoszki, srokosza i gąsiora. Ponadto w wyniku przeprowadzonych badań na obszarze gminy wyodrębnione zostały obszary najcenniejsze pod względem siedlisk lęgowych, bazy pokarmowej oraz miejsc odpoczynku dla ptaków przelotnych. Zaliczono do nich: rzekę Wisłę wraz z pasem zadrzewień i oczkami wodnymi w międzywalu, zwłaszcza w rejonie ujść Sanu, Łęgu i Trześniówki, rzekę San z pasem zadrzewień nadrzecznych, rzekę Łęg z obszarem międzywala, starorzecza w Gorzycach i Motyczu Poduchownym, zarośnięte szuwarami glinianki i stawy w rejonie Wrzaw, Motycza Poduchownego i Gorzyc, lasy przy południowo – wschodniej granicy gminy.

Zagrożeni środowiskowe

Gmina Gorzyce pomimo stwierdzonych w jej obrębie antropogenicznych oddziaływań, nie zalicza się do obszarów o znacząco przekształconych warunkach środowiska przyrodniczego. Do potencjalnych zagrożeń środowiskowych, zidentyfikowanych na terenie gminy zalicza się zagrożenia naturalne i antropogeniczne. Zagrożenia naturalne wynikają z położenia gminy i warunków hydrologicznych. Teren gminy ze względu na położenie w widłach Wisły i Sanu zalicza się do obszarów o wysokim stopniu narażenia na niebezpieczeństwo wystąpienia zagrożeń powodziowych. Wszystkie rzeki przepływające przez jej teren posiadają obustronne obwałowania. W czasie powodzi katastrofalnej w roku 2001, w następstwie przerwania prawego wału przeciwpowodziowego rzeki Wisły w Zalesiu Gorzyckim, zalane zostały tereny na zachodzie gminy położone pomiędzy Wisłą a Łęgiem, w tym tereny zabudowymiejscowości Zalesie Gorzyckie i Sokolniki. Tereny między linią brzegową rzek Wisły, Sanu, Łęgu i Trześniówki, a ich wałami przeciwpowodziowymi, to obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, służące przepuszczeniu wód powodziowych. Na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy, nakazy, ograniczenia i dopuszczenia wynikające z przepisów odrębnych dotyczących ochrony przed powodzią. Na podstawie „Mapy zagrożeń powodziowych” niemal cały teren gminy poza obszarami bezpośredniego zagrożenia powodzią i z wyłączeniem jej krańców południowych, wyżej położonych znajduje się w zasięgu potencjalnej strefy zalewów o prawdopodobieństwie przewyższenia $P=1\%$.

Są to tereny chronione wałami przeciwpowodziowymi głównych rzek, narażone na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi w przypadku ich uszkodzenia, przesiąkania lub przelania się wody przez wały. Warunkiem uniknięcia ewentualnego zagrożenia powodzią na tym obszarze,

w przypadku katastrofalnych stanów wód w rzekach jest utrzymanie w należytym stanie technicznym wałów ochronnych rzeki Wisły, Sanu, Łęgu i Trześniówki poprzez stałą ich modernizację celem eliminacji uszkodzeń i zniszczeń. Na terenie powiatu tarnobrzckiego zostało wykonanych szereg przedsięwzięć w zakresie odbudowy i modernizacji obwałowań przeciwpowodziowych, głównie rzeki Wisły. Zmodernizowane (wzmocnione i podwyższone) zostały również wały Łęgu.

Zagrożenia antropogeniczne związane z działalnością człowieka:

Na terenie miejscowości Gorzyce znajdują się dwa zakłady eksploatujące instalacje do wytopu aluminiowych stopów odlewniczych, objęte obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, zaliczane do mogących znacząco oddziaływać na środowisko, są to Federal Mogul – Gorzyce S.A. i Alumetal Gorzyce Sp. z o.o. W związku z powyższym oraz ze względu na fakt ich lokalizacji w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych, mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi.

Obydwa zakłady posiadają pozwolenia zintegrowane na prowadzenie instalacji i są zobligowane do wypełniania warunków w nich określonych, dotyczących m.in. wielkości dopuszczalnych emisji zanieczyszczeń powietrza, wód, hałasu, wielkości wytwarzania i postępowania z odpadami, w tym niebezpiecznymi, monitoringu procesów technologicznych i ewidencjonowania wielkości emisji oraz wypełniania zaleceń dotyczących sposobów osiągania wysokiego sposobu ochrony środowiska jako całości. Dodatkowo na Zakłady nałożono terminowy obowiązek przedkładania sprawozdań z wypełniania zaleceń stosownym organom ochrony środowiska, które warunkują ich dalsze funkcjonowanie.

Ponadto negatywne oddziaływanie na środowisko związane jest z:

- nieuporządkowaną do końca gospodarką ściekową, co może powodować powstanie zanieczyszczeń obszarowych degradujących środowisko wodne i glebowe (odcieki z nieprawidłowo eksploatowanych zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków);
- występowaniem nadal (pomimo tendencji poprawy) znacznie zanieczyszczonych wód rzeki Wisły, Sanu, Łęgu i Trześniówki.
- prawdopodobieństwem lokalnego, sezonowego pogorszenia warunków aerosanitarnych na terenach koncentracji cegielni;
- eksploatacją surowców ilastych w obrębie pojedynczych działek, co nie sprzyja ochronie zasobów w większych obszarach złożowych;
- występowaniem rozległych obszarów zdegradowanych eksploatacją surowców ilastych;
- przebiegiem drogi krajowej o znacznym natężeniu ruchu tranzytowego przez tereny zabudowy mieszkaniowej, co wiąże się z prawdopodobieństwem pogorszenia klimatu akustycznego.

3.3.11. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego :

Najstarsze ślady osadnictwa na terenach obecnej gminy Gorzyce datowane są się na X wiek p.n.e. Z tego okresu pochodzą znaleziska narzędzi kamiennych w Trześni. Mieszkańcy tych terenów zajmować się mieli uprawą roli, myślistwem, rybołówstwem i zbieractwem nasion dziko rosnących roślin. Cały tutejszy teren należał do biskupstwa krakowskiego. Prawdopodobnie już w roku 1138 istniała w Gorzycach zorganizowana działalność kościelna. W 1271 roku erygowana została parafia we Wrzawach, zaś w okresie 1302-1325 ustanowiono wspólnotę parafialną w Trześni.

Po zjednoczeniu ziem polskich przez Władysława Łokietka tereny te znalazły się w obrębie województwa sandomierskiego.

W 1471 roku utworzono województwo lubelskie, którego granicę stanowił San. Należy pamiętać, że rzeka ta aż do ok. 1680 roku płynęła pomiędzy Wrzawami i Gorzycami. Dlatego też część obecnej gminy należała do innego województwa, niż same Gorzyce. Po okresie rozwoju, w XVII wieku nadeszły trudniejsze czasy.

Na tym terenie miał miejsce rokosz sandomierski, najazd szwedzki z połowy XVII wieku, Kolejne zniszczenia przyniosła tzw. wojna północna. W wyniku pierwszego rozbioru Polski w 1772 roku, obszar obecnej gminy Gorzyce dostał się pod panowanie austriackie.

W wyniku reformy administracyjnej w połowie XIX wieku obszar ten wszedł w skład powiatu, a następnie starostwa tarnobrzeskiego. Pierwszej wojny światowej przyniosła znaczne straty dla okolic Gorzyc. W okresie II Rzeczypospolitej teren ten leżał w obrębie województwa lwowskiego i powiatu tarnobrzeskiego. W wyniku zmian podziału administracyjnego powiatu, utworzono gminę z siedzibą w Trześni. W ramach budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego powstała w Gorzycach fabryka produkcji odlewów ze stopów aluminium. W czasie okupacji hitlerowskiej na terenie gminy Trześć istniały placówki partyzanckie.

W latach powojennych gmina Trześć znajdowała się w granicach administracyjnych województwa rzeszowskiego (dawne, okrojone województwo lwowskie z dołączonymi kilkoma powiatami z województwa krakowskiego) i powiatu tarnobrzeskiego. Taki stan trwał do końca 1972. Po zmianie regulacji prawnych utworzono Gminę Gorzyce. Kolejne reformy administracyjne powodowały włączenie Gorzyc do województwa tarnobrzeskiego (1975) oraz powiatu tarnobrzeskiego w województwie podkarpackim (1999).

Obiektami o szczególnym znaczeniu historycznym, zachowanych po burzliwych dziejach terenów dzisiejszej gminy i wpisane do rejestru zabytków w Gminie Gorzyce są :

Gmina Gorzyce

Numer ID Numer rejestru	Nazwa lub opis	Adres
632657 296/A z 15.05.1986	zespół kościoła parafialnego pw. św. Andrzeja Boboli, 1947–1950	Gorzyce
632662 430/A z 18.04.1991	kaplica cmentarna, 2 poł. XIX (na cmentarzu parafialnym)	Gorzyce
632663 81/A z 10.08.1982 i z 12.01.1984	stara plebania (Na Pączku), kon. XVIII, 1880	Gorzyce
632664 212/A z 22.04.1991	zespół kościoła parafialnego pw. św. Rodziny, 1893–1899	Trześć
632668 584/A z 24.04.1997	dwór nr 390, XIX	Trześć
632669 A-798 z 29.04.1975	spichrz, 2 poł. XIX	Trześć
632670 A-666 z 18.04.1991	cmentarz przykościelny, XVI, 2 poł. XIX	Wrzawy
632671 A-673 z 18.04.1991	cmentarz parafialny (stara część), XIX/XX	Wrzawy
632672 578/A z 05.12.1994	plebania, pocz. XIX	Wrzawy
632673 A-747 z 22.05.1974	dom nr 89, 1 poł. XIX	Wrzawy

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT to narzędzie umożliwiające zdefiniowanie silnych i słabych stron (Strengths, Weaknesses) oraz szans i zagrożeń (Opportunities, Threats) wynikających z uwarunkowań zewnętrznych (tzw. egzogeniczne) – mających pozytywny i negatywny wpływ na dalszy rozwój gminy. Analiza ta została sformułowana na podstawie merytorycznej diagnozy stanu środowiska przyrodniczego, kulturowego i gospodarczego Gminy Gorzyce i przedstawia uwarunkowania, które będą elementami procesu zarządzania i planowania strategicznego w ochronie środowiska - prognozy. W analizie SWOT uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem gminy i/lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jego obszarze.

3.4.1. Macierz SWOT – silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia

1. CZYNNIKI WEWNĘTRZNE

Mocne strony	Słabe strony
1.1. Stan przyrody i środowiska	
<ul style="list-style-type: none"> - praktycznie brak na terenie gminy zagrożeń środowiska (z wyjątkiem potencjalnych zagrożeń powodziowych) - różnorodność biologiczna obszaru gminy (krajobrazowa, morfologiczna, ekosystemowa, siedliskowa), - duże obszary prawnie chronione, - duże obszary leśne, - występowanie naturalnie ukształtowanych dolin rzecznych, - skoncentrowanie przemysłu w 'euro-park wisłosan' z uregulowanym stanem formalno-prawnym - brak innych dużych zakładów przemysłowych, a tym samym znacznych emisji zanieczyszczeń, - brak gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji i zagospodarowania, za wyjątkiem obszarów wydobywania kopaliny, za wyjątkiem obszarów wydobywania kopaliny pospolitych, - ogólnie niski poziom chemizacji środowiska i zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, - występowanie obszarów prawnie chronionych, - rozwinięte rolnictwo, - istnienie terenów wypoczynkowych i rekreacyjnych oraz gospodarstw agroturystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - niskie nakłady przeznaczane na ochronę środowiska na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym, - zagrożenie powodzią części obszarów gminy, - wysoka podatność gleb na czynniki erozyjne, - utrzymujące się zanieczyszczenie i eutrofizacja wód powierzchniowych, - zanikanie drobnych zbiorników wodnych oraz bogatych przyrodniczo enklaw śródpolnych, - niska odporność drzewostanów w lasach silnie przekształconych gospodarczo na działanie czynników biotycznych, w szczególności na gradację owadów, - hałas, wibracje i zanieczyszczenie gleb wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, - niedostateczna retencja wód w zlewniach.
1.2. Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska	
<ul style="list-style-type: none"> - istniejący system oceny zagrożenia pożarowego w lasach, zagrożeń przeciwpowodziowych, - zmodernizowane kotłownie i przeprowadzone termorenowacje w obiektach użyteczności publicznej, - tworzenie korzystnych warunków przestrzennych do pozyskiwania funduszy strukturalnych, - udział gminy w programie rozwoju przedsiębiorczości w powiecie, - mała ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych – brak przemysłu degradującego środowisko, - korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i integrowanego oraz rozwoju przyjaznych dla środowiska form turystyki, - korzystne warunki dla rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii, - wzrost zainteresowania tworzeniem gospodarstw agroturystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczone środki finansowe na rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej ochronie środowiska (brak środków na wkład własny, zapotrzebowanie przekraczające możliwości dofinansowania zadań), - niedostateczny stan infrastruktury komunikacyjnej, - wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych, hałasu i wibracji, - duża ilość wyrobów zawierających azbest w obiektach budowlanych, - duże rozproszenie zabudowań utrudniające objęcie całości gminy kanalizacją sanitarną, - słaba dynamika rozwoju sieci kanalizacyjnej.
1.3. Sfera społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> - rosnące kwalifikacje oraz doświadczenie kadr ochrony środowiska, - powstawanie stowarzyszeń i związków gmin podejmujących wspólne działania dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dot. konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla przyrody i środowiska, - brak indywidualnych nawyków i postaw prośrodowiskowych (segregacji odpadów,

<ul style="list-style-type: none"> - intensywna działalność edukacyjna szkół, - działalność edukacyjna prowadzona przez pracowników obszarów chronionych oraz członków proekologicznych organizacji pozarządowych (konkursy, wydawnictwa, zajęcia aktywnej edukacji terenowej, akcje pro-środowiskowe - sprzątanie świata, dzień ziemi, etc.), - wprowadzanie do programów edukacji formalnej zagadnień ochrony przyrody i środowiska, działalność szkolnych koł zainteresowań, - upowszechnianie informacji o środowisku i problemach jego ochrony w środkach masowego przekazu (prasa, radio, telewizja, Internet), wydawnictwach popularnych i specjalistycznych. 	<p>oszczędności wody, nie zaśmiecania lasów, spalanie szkodliwych odpadów powodujące zanieczyszczenie powietrza, etc.),</p> <p>- niedostatecznie rozpowszechniona wiedza na temat technicznych i organizacyjnych rozwiązań służących ochronie środowiska (nowe prawo ochrony środowiska, najlepsze dostępne techniki itp.),</p>
---	---

2.CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE

Mocne strony	Słabe strony
2.1. Sfera prawna i polityczna	
<ul style="list-style-type: none"> - wprowadzenie większości przepisów ochrony przyrody i środowiska dostosowanych do prawa unijnego i wdrożenie instrumentów prawno-ekonomicznych mobilizujących do realizacji inwestycji prośrodowiskowych, - zwiększenie gamy instrumentów finansowania inwestycji i działań proekologicznych (preferencyjne kredyty, ulgi podatkowe, dotacje z budżetu państwa); może obniżyć efektywność wykorzystania środków przeznaczonych na rozwój regionalny, - możliwość uzyskiwania dotacji i pożyczek z funduszy krajowych i zagranicznych na inwestycje w zakresie ochrony środowiska, - uspołecznienie procesów podejmowania decyzji mających wpływ na stan środowiska i zwiększanie zakresu informacji o środowisku 	<ul style="list-style-type: none"> - niespójność przepisów prawnych i opóźnienia w przygotowywaniu nowych aktów prawnych i przepisów wykonawczych dotyczących ochrony przyrody, programów rolnośrodowiskowych,
2.2. Sfera przyrodnicza a społeczno – gospodarcza	
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość wdrożenia programów rolno-środowiskowych UE, - wspieranie inicjatyw samorządów, organizacji i instytucji w woj. podkarpackim, - zmierzających do uzyskania pomocy finansowej programów UE na rozwój infrastruktury ochrony środowiska, - wspieranie inicjatyw podmiotów gospodarczych zmierzających do uzyskania dofinansowania inwestycji eliminujących zagrożenia, - podejmowane próby koordynowania działań prośrodowiskowych na wszystkich szczeblach administracji rządowej i samorządowej, - wzrost krajowego i zagranicznego popytu na „zdrową żywność”, bezpieczne formy sportu i rekreacji, turystyki i kontaktu z przyrodą 	

4. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I FINANSOWANIE

4.1. Najistotniejsze zagrożenia środowiska

Środowisko Gm. Gorzyce jest w znacznym stopniu przekształcone. Działania na rzecz poprawy jego stanu powinny zakładać zidentyfikowanie zjawisk negatywnych, które pojawiają się na terenie Gminy, a także dokonanie ich podziału na zjawiska naturalne i antropogeniczne.

Zagrożenia naturalne obejmują zjawiska o charakterze naturalnym wynikające z położenia fizyczno-geograficznego Gminy, budowy geologicznej czy warunków hydrogeologicznych. Do tego typu zjawisk zaliczyć należy:

- zagrożenia powodziowe, obejmujące obszary narażone na zalewy powodziowe, zagrożone wodami stuletnimi w przypadkach wystąpienia powodzi katastrofalnych,
- zagrożenia skażenia gleb i wód gruntowych posiadające bezpośredni związek z występowaniem powodzi i wylewami zanieczyszczonych wód z rzek.

Zagrożenia antropogeniczne obejmujące zjawiska związane z działalnością człowieka:

- zanieczyszczenia rzek, przekraczające dopuszczalne normy,
- nieuporządkowana gospodarka wodno – ściekowa (brak kanalizacji w części gospodarstw korzystających z wodociągów), która doprowadzić może do powstawania zanieczyszczeń obszarowych degradujących środowisko wodne i glebowe (poprzez nielegalne odprowadzanie ścieków do gleby i cieków powierzchniowych oraz odcieki z nieprawidłowo eksploatowanych zbiorników bezodpływowych),
- występowanie „dzikich wysypisk”, które pojawiać się mogą mimo prowadzenia przez Gminę prawidłowej, selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

4.2. Obszary interwencji

Przeprowadzanie dokładnej analizy stanu środowiska, zdefiniowanie najważniejszych zagrożeń dla jego prawidłowego stanu oraz troska o utrzymanie już wypracowanych mechanizmów ochrony środowiska doprowadziło do zdefiniowania głównych priorytetów ochrony środowiska. Wszystkie działania priorytetowe należą do 10 bloków tematycznych obszarów interwencji, tj.:

1. Ochrona wód i efektywne wykorzystanie zasobów wodnych

- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej,
- modernizacja systemu zaopatrzenia ludności w wodę,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami,
- ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona przeciwpowodziowa.

2. Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska:

- odtwarzanie i modernizacja zabudowy hydrotechnicznej,
- renaturyzacja, przywracanie funkcjonalności przyrodniczej i hamowanie odpływu wody.

3. Ochrona powietrza atmosferycznego, klimatu i warstwy ozonowej:

- zmniejszenie niskiej emisji,
- stosowanie energooszczędnych technologii i termomodernizacja budynków,
- rozwój energii odnawialnej,
- zmniejszenie zagrożenia ze strony systemu komunikacyjnego,
- wprowadzania nowych technik spalania paliw i zastosowanie paliw ekologicznych,
- instalacja nowych oraz poprawa sprawności funkcjonujących urządzeń do redukcji zanieczyszczeń,
- inwestycje związane z ograniczeniem emisji komunikacyjnej i ochroną przez jej negatywnym oddziaływaniem.

4. Ochrona przed hałasem:

- monitorowanie poziomu hałasu komunikacyjnego i przemysłowego,
- inwestycje związane z ograniczaniem hałasu zagrażającego zdrowiu i nowymi technologiami ograniczającymi hałas w przedsiębiorstwach..

5. Ochrona powierzchni ziemi:

- zapewnienie dotrzymania standardów jakości gleb,
- rekultywacja terenów zanieczyszczonych i zdegradowanych.

6. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu:

- ochrona obszarów leśnych,
- prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej,
- minimalizacja presji mieszkańców na tereny cenne przyrodniczo,
- działania na rzecz ograniczenia degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej.

7. Gospodarka odpadami:

- rozwój gminnego systemu gospodarki odpadami,
- inwestycje związane z zapobieganiem oraz ograniczaniem wytwarzania odpadów,
- wdrażanie technologii „recyklingu” i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- likwidacja zagrożeń wynikająca ze składowania odpadów komunalnych.

8. Edukacja ekologiczna:

- edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy.

9. Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych:

- budowa urządzeń i instalacji do produkcji energii opartych na technologii OZE (Odnawialne Źródła Energii),
- inwestycje podnoszące efektywność energetyczną, w tym termomodernizacja budynków.

10. Ochrona zasobów kopalin:

- rozpoznanie i koncesjonowana eksploatacja zasobów surowców o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego Gminy.

4.3. Cele strategiczne w zakresie ochrony środowiska

Kierunki działań i zadania, niezbędne do ich realizacji:

I. Cele wynikające z przepisów szczególnych i norm prawa lokalnego:

- konieczność ochrony areалу gleb o wysokiej bonitacji (klasy I – IV), obszarów leśnych w szczególności lasów ochronnych przed zmniejszaniem i zmianą użytkowania,
- konieczność otoczenia troską wszystkich form ochrony przyrody,
- konieczność wzmożonego nadzoru sanitarnego, w obrębie stref ochrony bezpośredniej studni oraz uwzględnienia zakazów i nakazów odnośnie zagospodarowania terenów ochrony pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej określonych stosowną decyzją dla ujęć wody.

II. Ochrona obszarów o walorach przyrodniczych i krajobrazowych:

- konieczność ochrony rezerwatów przyrody, -na terenie gminy brak rezerwatów przyrody
- konieczność ochrony areалу gleb o wysokiej bonitacji i obszarów leśnych i obszarów występowania udokumentowanych zasobów surowców naturalnych,
- potrzeba ochrony lokalnych systemów ekologicznych.

III. Cele wynikające z zagrożeń naturalnych:

- konieczność ograniczenia zainwestowania i zabudowy dla terenów zagrożonych erozją, osuwiskami bądź powodzią,
- stosowanie ograniczeń w zainwestowaniu (wymóg analiz geologicznych określających głębokość posadowienia obiektów) na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych.

IV. Cele wynikające z przeobrażeń środowiska:

- potrzeba minimalizacji zanieczyszczania wód powierzchniowych i podziemnych,
- uzależnienie rozwoju przestrzennego od możliwości zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków w sposób zorganizowany,
- konieczność stosowania ograniczeń w zainwestowaniu w obszarach negatywnego oddziaływania istniejących i projektowanych liniowych elementów infrastruktury technicznej i komunikacji.

V. Cele związane z budową i modernizacją infrastruktury wodno – ściekowej:

budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami i pompowniami,
rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
rozbudowa sieci wodociągowej,
budowa i przebudowa stacji uzdatniania wody w Gorzycach oraz rozbudowa ujęć wody

4.4.. strategia działań dla poprawy środowiska

4.4.1 zasoby wodne

Poprawa jakości zasobów wodnych na terenie Gm.Gorzyce będzie realizowana w oparciu o inwestycje związane z oczyszczaniem ścieków i zagospodarowaniem osadów ściekowych, budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej oraz inwestycje związane z systemem zaopatrzenia w wodę. Planowana jest rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, co ma prowadzić do zwiększenia jej przepustowości

i jeszcze lepszego oczyszczenia ścieków.

Planowana jest też rozbudowa sieci wodociągowej. Priorytetem dla Gminy jest także budowa i przebudowa stacji uzdatniania wody w Gorzycach oraz rozbudowa ujęć wody.

Działania te mają zwiększyć dostępność instalacji wodno – sanitarnej na terenie Gminy, ograniczyć nielegalne zrzuty ścieków do środowiska oraz poprawić parametry fizykochemiczne wody dostarczanej do odbiorców indywidualnych i przemysłowych. W dalszej perspektywie wpłynie to na poprawę jakości wód podziemnych i powierzchniowych na terenie Gminy, a także obszarach sąsiednich.

4.4.2. powietrze atmosferyczne

Gmina Gorzyce realizuje zadania wynikające z Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpaciej . Ponadto Gmina promuje korzystanie z energii odnawialnej. Aktualnie na jej terenie trwa montaż paneli fotowoltaicznych, montaż instalacji OZE oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków należących do mieszkańców Gminy. Na realizację zadań środki pozyskiwane są z programów m.in.: „Czyste powietrze” i „Mój prąd”. W celu zmniejszenia zużycia energii elektrycznej planowana jest modernizacja oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej z terenu całej Gminy. Wszystkie ww. działania mają a celu ograniczenie niskiej emisji substancji szkodliwych do atmosfery, promocję OZE i zmniejszenie zużycia energii elektrycznej. Przyczyni się to w widoczny sposób do poprawy jakości powietrza atmosferycznego

4.4.3. rzeźba terenu i gleby

Na bieżąco wykonywane są prace rekultywacyjne wyrobisk po wydobyciu kruszywa naturalnego zgodnie z warunkami określonymi w koncesjach.

4.4.4. zasoby przyrody

Gmina w dalszym ciągu będzie otaczała opieką wszystkie formy ochrony przyrody znajdujące się na jej obszarze. Zadba o promocję ww. miejsc szczególnie wśród społeczności lokalnej.

Eksploatacja surowców mineralnych często powoduje degradację środowiska, która objawia się m.in. zanieczyszczeniem gleb, powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, obniżeniem poziomu wód podziemnych, jak również występowaniem dużych przestrzennych zmian powierzchni terenu.

Gmina zamierza podjąć dziania na rzecz racjonalizowania gospodarki surowcami mineralnymi z terenu Gminy, z zastosowaniem optymalnych metod technologii. Złoża na terenie Gminy powinny być wykorzystywane jak najpełniej i z zagospodarowaniem nadkładów.

4.4.5. gospodarka odpadami

Gmina planuje dalszą promocję prawidłowych zachowań mieszkańców Gminy w zakresie właściwej gospodarki odpadami. W tym celu planowane są zadania w zakresie:

1. Promocji zasad utrzymania porządku i czystości na terenie Gm.Gorzyce.
2. Dbanie o stan najbliższego otoczenia na terenie całej Gminy.

3. Wdrażanie świadomych działań zmierzających do ograniczenia ilości odpadów powstających na terenie Gminy.
4. Upowszechnienie przestrzegania obowiązku zawierania przez mieszkańców Gminy umów (deklaracji) na odbiór odpadów oraz umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych lub osadników w instalacjach przydomowych oczyszczalni ścieków z terenu posesji, które nie są objęte skanalizowaniem.
5. Uświadomienie szkodliwości, jaką niesie za sobą spalanie odpadów w piecach przydomowych oraz na terenie posesji, co będzie miało przełożenie w ograniczeniu niskiej emisji z terenu Gminy.

4.4.6. działania na rzecz edukacji ekologicznej

Edukacja ekologiczna to jeden z kluczowych składników edukacji obywatelskiej, mająca na celu uświadomienie społeczeństwu odpowiedzialności za niewłaściwe działania na rzecz środowiska, ale także promująca model życia społecznego zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju. Każde działanie w formie akcji ekologicznych (jednorazowych czy długofalowych) prowadzi do podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa i kształtowanie się postaw proekologicznych. Ważna jest także kwestia odpowiedzialności za otoczenie i świadomość, że środowisko jest dobrem wspólnym, które powinno być przekazywane następnym pokoleniom w dobrej, niezmiętej formie. Świadome ekologicznie społeczności wytwarzają mniej odpadów i dużą wagę przywiązują do ich prawidłowej segregacji. W dłuższym okresie obserwuje się także zmniejszenie ilości zużytej wody, czy dbałość o stan środowiska i wygląd otoczenia. Każda z akcji ekologicznych powinna zatem skupiać różne grupy społeczne i wiekowe wokół tego samego, jasno zdefiniowanego celu.

Gmina Gorzyce będzie kontynuowała wspieranie już rozpowszechnionych akcji edukacyjnych w zakresie ekologii. Planuje się dalsze wspieranie finansowe konkursów ekologicznych przeprowadzanych przez placówki edukacyjne z terenu gminy Gorzyce oraz pracowników urzędu gminy m.in. zakup sadzonek drzew, które będą posadzone przez uczniów w ramach obchodów „Światowego Dnia Ziemi”. Gmina pozostaje otwarta na wspieranie inicjatyw ekologicznych inicjowanych przez mieszkańców, lokalne instytucje pozarządowe czy placówki oświatowe. Corocznie przeprowadzana jest Akcja Sprzątanie Świata.

5. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

5.1. Założenia szacunkowe kosztów

Gm. Gorzyce opracowała zakres działań w zakresie ochrony środowiska na lata 2023-2026 oraz określiła potencjalne źródła ich finansowania. Gmina na bieżąco podejmuje działania mające na celu pozyskanie funduszy z różnych dostępnych źródeł (ze środków unijnych i rządowych) na realizację ww. zamierzeń.

Zadania inwestycyjne Gminy Gorzyce na lata 2023 – 2026 skupione są wokół kilku zasadniczych obszarów:

- ✓ inwestycje związane z oczyszczaniem ścieków
- ✓ inwestycje związane z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej,
- ✓ inwestycje związane z systemem zaopatrzenia w wodę,
- ✓ inwestycje związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy oraz budynków należących do mieszkańców Gminy ,
- ✓ inwestycje związane z montażem instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy oraz budynkach należących do mieszkańców Gminy,
- ✓ inwestycje związane z przebudową dróg gminnych,
- ✓ inwestycje związane z modernizacją oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej na terenie Gminy ,
- ✓ inwestycje związane z modernizacją oświetlenia ulicznego na terenie Gminy

5.2. Struktura finansowania

Zgodnie z zapisami Polityki Ekologicznej Państwa głównymi kierunkami inwestowania będą podstawowe dziedziny ochrony środowiska, a mianowicie realizacja przedsięwzięć w zakresie ochrony wód i gospodarki wodnej, ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem oraz gospodarki odpadami. Przewiduje się, że struktura finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska Gminy Gorzyce i w najbliższych latach będzie kształtować się podobnie do struktury nakładów na ochronę środowiska przewidzianej na lata 2023-2026 w Polityce ekologicznej Państwa .

5.3. Źródła finansowania i warunki udzielania pomocy publicznej

1. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS)

Program przyczyni się do rozwoju gospodarki nisko-emisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FENIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. W ramach FENIKS będzie można inwestować m.in. w:

- obniżenie emisyjności gospodarki i transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym;
- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego, o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne;
- poprawę bezpieczeństwa transportu;
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

2. Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 (FEdP)

Środki w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego przeznaczają się na takie priorytety jak :

- 1) Energia i środowisko;
- 2) Infrastruktura bliżej ludzi;
- 3) Rozwój zrównoważony terytorialnie;
- 4) Rozwój lokalny kierowany przez społeczność;
- 5) Pomoc techniczna (EFRR);
- 6) Pomoc techniczna (EFS+).

Przewiduje się, że znaczna część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu. W ramach FEdP możliwe będzie finansowanie :

- Rozwoju infrastruktury danych przestrzennych;
- Poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej / wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej;
- Budowy/modernizacji systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła;
- Budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/ zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy;
- Rozwijania systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych);
- Edukacji w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych;
- Budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody pitnej;
- Rozwoju i modernizacji infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych;
- Opracowania i aktualizacji dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych;
- Inwestycji w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego;
- Inwestycji w infrastrukturę placówek realizujących kształcenie specjalne wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia;
- Inwestycji w infrastrukturę zabytków i instytucji kultury;
- Przedsięwzięć dotyczące istniejących i nowo-projektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym;
- Ochrony, rozwoju i promowania publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych;

- Wiele innych.

3. Program Wspólna Polityka Rolna na lata 2023–2027 (WPR 2023–2027)

Celę przyszłej WPR to m.in.:

- Rolnictwo i łagodzenie zmiany klimatu;
- Wydajne gospodarowanie glebą;
- Różnorodność biologiczna i krajobrazy rolnicze;
- Zmiany strukturalne i wymiana pokoleń;
- Zatrudnienie i wzrost gospodarczy na obszarach wiejskich
- Zdrowie, żywność i oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe.

4. Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)

RFIL to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom. Wsparcie jest bezzwrotne. Środki przekazane przez rząd będzie można wykorzystać na bliskie ludziom inwestycje np. budowę drogi – a także inne niezbędne lokalnie działania.

5. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.

6. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego. Źródła finansowania Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg to wpłaty pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dotacje z budżetu państwa (w tym z części budżetu, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej), Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje (udziały) są własnością Skarbu Państwa.

7. Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021–2027 (FEdPW)

Dokument ten ma na celu utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia.

Cel główny zostanie osiągnięty poprzez koncentrację interwencji na następujących celach szczegółowych:

- wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw;
- wzmacnianie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu;
- zwiększenie dostępności transportowej makroregionu;
- wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk dla rozwoju;

W ramach FEdPW możliwe będzie finansowanie m.in. na:

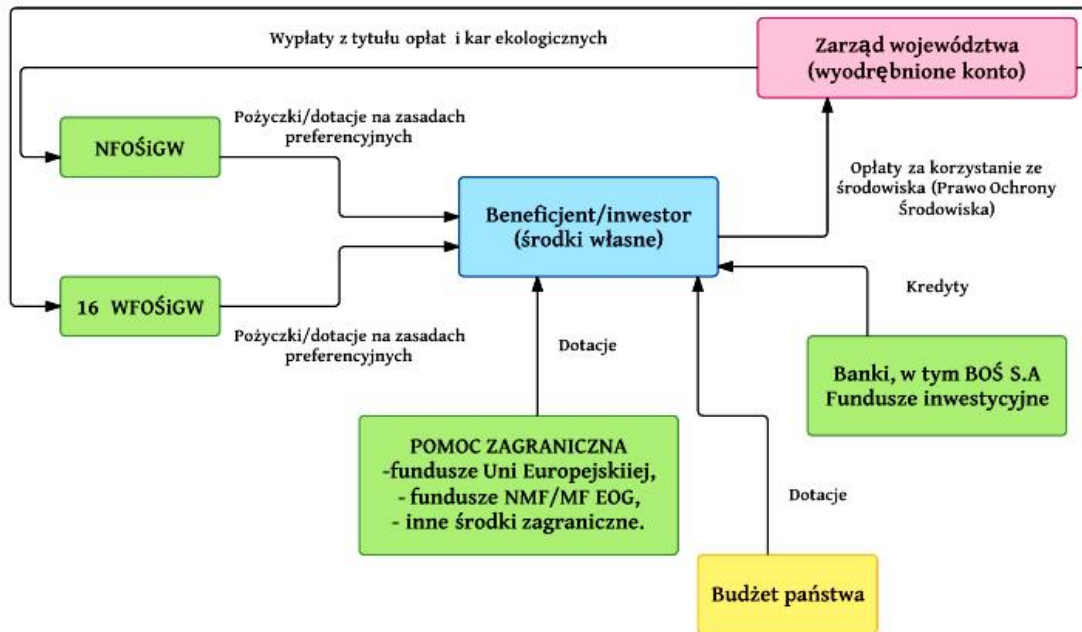
- realizację działań mających na celu zwiększanie świadomości przedsiębiorców w zakresie korzyści płynących z transformacji w kierunku cyfrowej i zielonej gospodarki;
- rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (systemów dystrybucyjnych);
- zagospodarowanie wód w zlewniach,
- zakładanie zielono-niebieskiej infrastruktury w mieście;
- opracowanie dokumentów planistycznych w zakresie adaptacji do zmian klimatu
- podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych;
- zakup bezemisyjnego taboru tramwajowego i trolejbusowego, a także taboru autobusowego spełniającego wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów”;

- budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilności, w tym integracja różnych form mobilności w postaci centrów przesiadkowych dla transportu publicznego;
- przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków linii kolejowych na kompleksowej sieci TEN-T;
- budowę lub przebudowę dróg w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej;
- budowę obwodnic;
- budowę infrastruktury ładowania/ tankowania samochodów zeroemisyjnych;
- budowę lub modernizację infrastruktury zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz ich wyposażenie w sprzęt związany ze świadczeniem usług lecznictwa uzdrowiskowego;
- modernizację lub budowę obiektów/ przestrzeni stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego;

8. Ewentualne inne fundusze i programy międzynarodowe, europejskie i kraj

5.3.1. krajowe fundusze ekologiczne

Finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej oparte jest w Polsce na źródłach krajowych i zagranicznych. Obecnie, podstawą finansowania krajowego są fundusze ekologiczne: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), który odpowiada za realizację zadań o charakterze strategicznym, ogólnokrajowym oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) wspierające zadania o zasięgu regionalnym, w każdym z 16 województw Polski.

Schemat systemu i głównych źródeł finansowania ochrony środowiska w Polsce

Oferta finansowania ze środków krajowych w ramach programów na lata 2023– 2024:

I. Gospodarka wodno – ściekowa

Cel programu: Poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez oczyszczanie ścieków zgodnie z wymogami Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Za koszty kwalifikowane programu uważa się koszty ujęte w „Wytycznych w zakresie kosztów kwalifikowanych”, dołączonych do programu, z zastrzeżeniem, że koszty robót budowlano-

montażowych i dostaw nie mogą być mniejsze niż 87% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia i obejmują wyłącznie następujące rodzaje robót i dostaw :

- Dostawy lub zakup urządzeń i inwentarzewego wyposażenia technologicznego i sprzętu, będących środkami trwałymi,
- Dostawy instalacji, linii technologicznych,
- Przygotowanie terenu i zaplecza budowy oraz jego likwidacja,
- Roboty demontażowe i rozbiórkowe,
- Roboty ziemne i budowlano-montażowe związane z budową, rozbudową lub modernizacją: oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz obiektów i sieci wchodzących w skład systemów zaopatrzenia ludności w wodę,
- Montaż urządzeń,
- Instalacje w obiektach technologicznych,
- Rozruch urządzeń i instalacji,
- Przyłącza doprowadzające media do obiektów technologicznych,
- Elementy ogrodzeń i zieleni chroniące obiekty technologiczne,
- Drogi i place technologiczne,
- Przełożenie sieci i obiektów sieciowych,
- Przyłącza budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego.

Koszty zarządzania przedsięwzięciem, tj. koszty nadzoru inwestorskiego nie mogą przekraczać 3 % kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia *),

Koszty związane z przygotowaniem przedsięwzięcia, tj. dokumentacji projektowej wraz z nadzorem autorskim i niezbędnymi uzgodnieniami, nie mogą przekraczać 10 % kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia *),

Nie są kwalifikowane następujące kategorie kosztów: koszty planów i programów ochrony, raportu o oddziaływaniu na środowisko, nabycia nieruchomości i zakupu gruntu, wartości niematerialnych i prawnych, koszty przenośnych środków trwałych, które nie będą na stałe zainstalowane w przedsięwzięciu, koszty nabycia sprzętu i wyposażenia, które nie stanowią środków trwałych oraz nabycia środków trwałych w formie leasingu, koszty usług obcych, wynagrodzeń i materiałów zużywalnych.

*) wydatki przekraczające limit stanowią koszty niekwalifikowane przedsięwzięcia

Formy dofinansowania: pożyczka.

Intensywność dofinansowania: dofinansowanie w formie pożyczki do 100 % kosztów kwalifikowanych.

Warunki dofinansowania:

kwota pożyczki od 500 000 zł - w przypadku przedsięwzięć realizowanych przez gminy o znaczącym udziale obszarów chronionych (tzw. „zielone gminy”), spełniające kryteria horyzontalne w tym zakresie,

kwota pożyczki od 1 000 000 zł - w przypadku pozostałych przedsięwzięć

II. Racjonalna gospodarka odpadami

Cele programu:

- ustanowienie i utrzymanie powszechnych systemów selektywnego zbierania odpadów,
- utworzenie i utrzymanie w kraju zintegrowanej i wystarczającej sieci instalacji gospodarowania odpadami,
- zmniejszenie ilości odpadów poddawanych nielegalnemu międzynarodowemu przemieszczaniu,
- intensyfikację zbierania i legalnego demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
- budowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa zgodnie z celem programu.

Za koszty kwalifikowane uważa się koszty ujęte w „Wytocznych w zakresie kosztów kwalifikowanych finansowanych ze środków NFOŚiGW”, z zastrzeżeniem, że:

1. Koszty związane z przygotowaniem przedsięwzięcia kwalifikuje się do wysokości nieprzekraczającej 5% sumy kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia,
2. Koszty nabycia nieruchomości niezabudowanej, nieruchomości zabudowanej, zakupu gruntu kwalifikuje się do wysokości nieprzekraczającej 15% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia,
  - a. Kwalifikuje się koszty nabycia i dostawy wyłącznie nowych maszyn, urządzeń, narzędzi, przyrządów i aparatury oraz sprzętu i wyposażenia,
  - b. Koszty budowy drogi i place technologiczne kwalifikuje się do wysokości nieprzekraczającej 50 % kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia,
  - c. Koszty poniesione przed dniem złożenia wniosku mogą być kwalifikowane do wysokości nieprzekraczającej 20% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia,
  - d. Nie kwalifikuje się kosztów nabycia patentów, licencji, nieopatentowanej wiedzy technicznej, technologicznej lub z zakresu organizacji i zarządzania,
  - e. Nie kwalifikuje się kosztów zarządzania przedsięwzięciem,
3. Dla przedsięwzięć polegających na budowie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych koszty kwalifikuje się do wysokości nieprzekraczającej 300 tys. zł w przypadku budowy punktu selektywnego zbierania odpadów dla którego podjęto zobowiązanie do selektywnego zbierania odpadów o łącznej masie nie mniejszej niż 150 Mg/rok,
4. Dla przedsięwzięć polegających na budowie lub doposażeniu systemów selektywnego zbierania odpadów koszty kwalifikuje się do wysokości nieprzekraczającej 2 000 tys. w przypadku budowy systemu selektywnego zbierania odpadów obsługującego powyżej 20 tys. mieszkańców dla którego podjęto zobowiązanie do selektywnego zbierania odpadów o łącznej masie nie mniejszej niż 750 Mg/rok,
5. Maksymalne wysokości kosztów kwalifikowanych określone w pkt. 3. i pkt. 4. Mogą ulec zwiększeniu w przypadku zobowiązania się przez Wnioskodawcę do osiągnięcia wyższego niż wskazano poziomu selektywnego zbierania odpadów w proporcji 20 tys. Zł na każde 10 Mg/rok zwiększenia łącznej masy odpadów zbieranych selektywnie.
6. Szczegółowe zasady udzielania dofinansowania Poniższe szczegółowe zasady stosuje się łącznie z "Zasadami udzielania dofinansowania ze środków NFOŚiGW".

Formy dofinansowania: pożyczka

Intensywność dofinansowania: dofinansowanie w formie pożyczki do 90% kosztów kwalifikowanych.

Rodzaje przedsięwzięć, na których realizację można uzyskać dofinansowanie:

- Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- Budowa systemów selektywnego zbierania odpadów,
- Doposażenie systemów selektywnego zbierania odpadów

III. Poprawa jakości powietrza - Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii

Cel programu: Zmniejszenie zagrożenia dla ludności w strefach, w których występują znaczące przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń tych zanieczyszczeń, poprzez opracowanie programów ochrony powietrza oraz poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, w szczególności pyłów PM_{2,5}, PM₁₀ oraz emisji CO₂.

Koszty kwalifikowane:

1. Okres kwalifikowalności kosztów od 01.01.2021 r. do 31.12.2024 r., w którym to poniesione koszty mogą być uznane za kwalifikowane.
2. Koszty kwalifikowane - zgodnie z „Wytycznymi w zakresie kosztów kwalifikowanych”

Formy dofinansowania: Udostępnienie środków finansowych WFOŚiGW z przeznaczeniem na udzielanie dotacji.

Rodzaje przedsięwzięć objętych dofinansowaniem:

Dofinansowaniem mogą być objęte przedsięwzięcia ujęte w obowiązujących, na dzień ogłoszenia przez WFOŚiGW konkursu, programach ochrony powietrza, w szczególności:

przedsięwzięcia mające na celu ograniczanie niskiej emisji związane z podnoszeniem efektywności energetycznej oraz wykorzystaniem układów wysokosprawnej kogeneracji i odnawialnych źródeł energii,

zakup aparatury dla kontroli rodzaju stosowanych paliw i pomiaru emisji (dotyczy jeżeli beneficjentem końcowym jest jednostka samorządu terytorialnego lub instytucja przez nią wskazana),

kampanie edukacyjne (dotyczy beneficjentów końcowych z wyłączeniem osób fizycznych) pokazujące korzyści zdrowotne i społeczne z eliminacji niskiej emisji, oraz/lub informujące o horyzoncie czasowym prowadzenia zakazu stosowania paliw stałych lub innych działań systemowych gwarantujących utrzymanie poziomu stężeń zanieczyszczeń po wykonaniu działań naprawczych,

utworzenie baz danych (dotyczy jeżeli beneficjentem końcowym jest jednostka samorządu terytorialnego lub instytucja przez nią wskazana) pozwalających na inwentaryzację źródeł emisji.

5.3.2. inne programy pomocowe

1. Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, czyli tzw. Fundusz Szwajcarski

II edycja Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy

Fundusz Szwajcarski stanowi formę bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce w ramach szwajcarskiej pomocy dla 10 państw członkowskich Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1 maja 2004 r. Fundusze szwajcarskie mają na celu zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych istniejących pomiędzy Polską a wyżej rozwiniętymi państwami UE oraz różnic na terytorium Polski – pomiędzy ośrodkami miejskimi a regionami słabo rozwiniętymi pod względem strukturalnym.

Beneficjentami programu mogą być instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe. W sektorze środowiska i infrastruktury beneficjenci mogą się ubiegać o wsparcie na:

- odbudowę, przebudowę i rozbudowę infrastruktury środowiskowej oraz poprawę stanu środowiska (m.in. zarządzanie odpadami stałymi, systemy energii odnawialnej, poprawę wydajności energetycznej) poprawa publicznych systemów transportowych,
- bioróżnorodność i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich aktualnie Wspólna Polityka Rolna 2023-2027

PROW został opracowywany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej, Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Umowa ta określa strategię wykorzystania środków unijnych na rzecz realizacji wspólnych dla UE celów określonych w unijnej strategii wzrostu „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych danego państwa członkowskiego.

Celem głównym PROW jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program będzie realizował priorytety wyznaczone dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich, a mianowicie :

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.

- Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. poprawa publicznych systemów transportowych,
- Bioróżnorodność i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

6. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

6.1. Instrumenty realizacji programu

Proces prawidłowej realizacji Programu Ochrony Środowiska jest ściśle związany z ustaleniem systemu zarządzania tym programem. Działania te powinny uwzględniać założenia zasady zrównoważonego rozwoju i opierać się na instrumentach zarządzania zgodnych z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

Zarządzanie Programem będzie się odbywać z wykorzystaniem instrumentów, które pozwolą na jego weryfikację w oparciu o wyniki monitorowania procesów zachodzących w szeroko rozumianym otoczeniu realizowanej Polityki ekologicznej Państwa. Instrumenty służące realizacji Programu wynikają z ustaw: Prawo ochrony środowiska, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o ochronie przyrody, ustawy o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane. Są to instrumenty prawne, finansowe, społeczne i strukturalne.

6.1.1. instrumenty prawne

W skład instrumentów prawnych wchodzi:

pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane, koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych.

Istotne znaczenie dla prawidłowej realizacji programu mają także raporty i przeglądy ekologiczne oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Szczególne znaczenie ma także monitoring (pomiar) stanu środowiska prowadzony zarówno w odniesieniu do badań jakości środowiska, jak też do ilości zasobów środowiskowych. Ponadto bardzo ważnym instrumentem służącym właściwemu gospodarowaniu zasobami środowiska jest ocena oddziaływania na środowisko oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

6.1.2. instrumenty ekonomiczne

Grupa instrumentów ekonomicznych (finansowych) obejmuje:

opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za zbieranie, transport i odzysk lub unieszkodliwianie odpadów komunalnych, za składowanie odpadów, za powierzchnię, z której odprowadzane są ścieki,

administracyjne kary pieniężne,

odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,

kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy,

pomoc publiczna na ochronę środowiska w postaci preferencyjnych pożyczek i kredytów, dotacji, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń płatności wobec budżetu państwa i funduszy ekologicznych, zwolnień i ulg podatkowych i in.

6.1.3. instrumenty strukturalne

Do **instrumentów strukturalnych** należą programy strategiczne np. strategie rozwoju wraz z programami sektorowymi. Strategia jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska.

Dokument ten jest bazą dla opracowania programów sektorowych (np. dot. rewitalizacji, rozwoju przemysłu, ochrony zdrowia, turystyki, ochrony środowiska, itd.).

Operatywność zarządzających programem w zakresie stosowania narzędzi edukacyjno-informacyjnych stanowi jeden z podstawowych warunków powodzenia realizacji Polityki Ekologicznej w obszarze objętym programem.

Instrumenty edukacyjno-informacyjne obejmują:

upowszechnianie ustaleń POŚ wśród pracowników organów samorządowych realizujących program,

system szkolenia i doksztalcania w zakresie ochrony środowiska,

integrację działań na rzecz realizacji POŚ pomiędzy różnymi szczeblami zarządzania,

aktywne formy powiązań władz samorządowych ze społecznością i mediami przez promocję POŚ na tle Polityki Ekologicznej kraju i regionu prowadzoną np. w szkołach, organizację konferencji związanych z wykonywanym programem i upowszechniające wskazane zmiany zachowań przedsiębiorstw i społeczności sprzyjające realizacji zasad zrównoważonego rozwoju,

stałe zwiększanie informacji udostępnianej w sieci Internet w drodze rozbudowy i aktualizacji zasobów informacyjnych, wymiany informacji pocztą elektroniczną, udostępniania i konsultowania projektów i dokumentów.

Cenny udział społeczeństwa w działalności organów zarządzających ochroną środowiska i w procesach decyzyjnych będzie ulegał rozszerzaniu. Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska podpisana w 1999 r. w Aarhus została ratyfikowana przez Polskę, a jej tekst został ogłoszony w Dz. U. Nr 78 z 2003 r. Oznacza to, że stanowi ona część krajowego porządku prawnego i powinna być bezpośrednio stosowana.

10.2. Kontrola realizacji programu

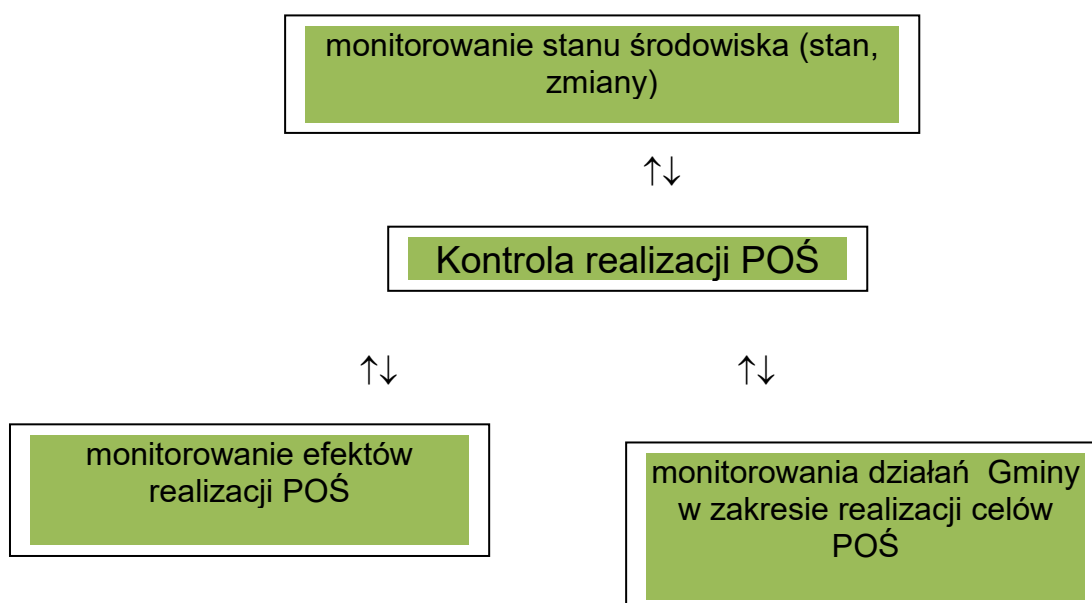
Kontrola i monitoring realizacji celów i zadań Programu Ochrony Środowiska winny obejmować określenie stopnia wykonania działań tzn.:

określenie stopnia realizacji przyjętych celów,

ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,

analizę przyczyn rozbieżności.

Gmina Gorzyce będzie podejmowała szereg działań na rzecz kontroli realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska

Działania wchodzące w skład kontroli realizacji Programu Ochrony Środowiska Gminy Gorzyce

6.2.1. monitoring stanu środowiska

Monitoring stanu środowiska obejmuje badanie, analizę i ocenę stanu środowiska w celu rejestrowania zachodzących w nim zmian. Proces generujący degradację środowiska naturalnego jest procesem złożonym, a do jego najważniejszych czynników należą:

- urbanizacja, która ma miejsce na całym świecie i jest procesem nieodwracalnym,
- nowe technologie zwłaszcza te, które są źródłem emisji do atmosfery produktów szkodliwych dla środowiska w wyniku pewnych reakcji,
- intensywna eksploatacja zasobów naturalnych,
- produkcja odpadów deponowanych na wysypiskach powodujących skażenie gleby i wód podziemnych będących źródłem emisji do atmosfery szerokiej gamy szkodliwych gazów,
- katastrofy techniczne i naturalne jak powodzie i huragany mające także przyczyny antropogeniczne,
- rolnictwo oparte w coraz w większym stopniu na chemizacji w celu zwiększenia plonów oraz szerokiego stosowania środków ochrony roślin,
- coraz szersze stosowanie urządzeń i materiałów generujących pole elektrostatyczne, magnetyczne i jonizujące.

Podstawą monitoringu stanu środowiska Gminy Gorzyce powinny być dane uzyskiwane corocznie z Głównego Urzędu Statystycznego oraz od Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Dane te będą charakteryzować stan środowiska, obiekty uciążliwe lub zagrażające środowisku, wielkości emisji zanieczyszczeń oraz niektóre dane charakteryzujące stan sanitarny środowiska, takie jak:

- jakość wprowadzanej do sieci wody,
- jakość ścieków odprowadzanych.

System oceny realizacji programu powinien być oparty na odpowiednio dobranych wskaźnikach presji, stanu i reakcji, pozwalających całościowo opisać zagadnienie polityki ochrony środowiska i zarazem dających możliwość porównań międzyregionalnych. System tworzyć będą:

1. **wskaźnik presji na środowisko**, wskazujący główne źródła problemów i zagrożeń środowiskowych, odnoszących się do tych form działalności, które zmniejszają ilość i jakość zasobów (np. emisja zanieczyszczeń do środowiska, ilość odpadów gromadzonych na składowiskach, tempo eksploatacji zasobów środowiska).

2. **wskaźniki stanu środowiska**, odnoszące się do jakości środowiska i jego zasobów, pozwalające na ocenę zachodzących zmian (np. lesistość, udział gruntów rolnych),

3. **wskaźniki reakcji (działań ochronnych)**, pokazujące działania podejmowane w celu poprawy jakości środowiska lub złagodzenia antropresji na środowisko (np. procent mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków, udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni województwa, powierzchnia gruntów zrekultywowanych, wydatki na ochronne środowiska).

Do określenia powyższych wskaźników wykorzystywane będą przede wszystkim informacje Głównego Urzędu Statystycznego oraz Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska.

Pomiar stopnia realizacji celów Programu Ochrony Środowiska Gminy Gorzyce będzie odbywał się poprzez mierniki. Będą to mierniki związane z poszczególnymi celami.

Mierniki realizacji założeń Programu Ochrony Środowiska Gminy Gorzyce

Obszar działań objętych monitoringiem	Mierniki realizacji zadań z obszaru objętego monitoringiem
Rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej mającej wpływ na jakość życia mieszkańców i środowisko	- procentowy przyrost długości sieci kanalizacyjnej, - zużycie wody na jednego mieszkańca i dobę, - procentowa strata wody w sieci wodociągowej, - procent dróg gdzie dokonano naprawy nawierzchni w stosunku do sumy dróg, na których powinno się dokonać napraw.

<p>Racjonalizacja gospodarowania odpadami</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ilość wytwarzanych odpadów komunalnych (Mg/M/rok), - stopień pokrycia mieszkańców zorganizowaną zbiórką (w procentach), - udział zebranych odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych (w procentach), - udział odpadów z sektora komunalnego składowanych na wysypiskach (w procentach), - udział odpadów z sektora gospodarczego składowanych na składowiskach (w procentach), - ilość wytworzonych osadów ściekowych (w Mg·sm/rok), - ilość osadów wykorzystanych na cele rolnicze (w Mg·sm/rok), - ilość osadów wykorzystanych na cele przemysłowe (w Mg·sm/rok), - ilość osadów przekształconych termicznie (w Mg·sm/rok), - ilość odpadów wytworzona w sektorze gospodarczym (Mg/rok), - ilość odpadów z sektora gospodarczego poddanych odzyskowi (Mg/rok), - ilość odpadów z sektora gospodarczego poddanych unieszkodliwianiu przez składowania (w Mg/rok), - nakłady inwestycyjne na gospodarkę odpadami (w zł/rok), - udział społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy gospodarki odpadami wg oceny jakościowej (w procentach), - ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców (np. dzikie wysypiska), - liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych.
<p>Rozwój edukacji i informacji ekologicznej oraz poszerzanie dialogu społecznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ilość osób, które brały udział w szkoleniach z zakresu ochrony środowiska, - liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w różnych formach edukacji ekologicznej, - ilość konkursów, rajdów, wystaw itp. o problematyce ekologicznej.
<p>Poprawa jakości powietrza atmosferycznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - poziom zanieczyszczenia powietrza wg oceny rocznej z uwzględnieniem kryteriów w celu ochrony zdrowia.
<p>Ochrona przed hałasem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - poziom hałasu przy głównych ciągach komunikacyjnych [dB].

Ochrona gleb i złóż surowców	- liczba czynnych eksploatacji złóż surowców mineralnych, - liczba miejsc z przekroczonymi standardami jakości gleby.
Zachowanie i ochrona bioróżnorodności	- powierzchnia/udział gruntów leśnych, - liczba pomników przyrody.
Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	- stan ekologiczny wód podziemnych i powierzchniowych na terenie gminy, - klasa przydatności do spożycia wód podziemnych i powierzchniowych ujmowanych na terenie gminy,

Poza głównymi miernikami przy ocenie skuteczności realizacji programu mogą być brane pod uwagę również wskaźniki społeczno-ekonomiczne, wskaźniki presji na środowisko i stanu środowiska oraz wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa.

Do wskaźników społeczno – ekonomicznych zaliczamy:

- Poprawę stanu zdrowia obywateli (długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności),
- Zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych w gospodarce,
- Coroczny przyrost netto miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska.

Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko to:

- Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lądowych, poprawę jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej,
- Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, a więc przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych),
- Zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim hałasu komunikacyjnego,
- Zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych,
- Ograniczenie degradacji gleb, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury,
- Wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów,
- Zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą.

Wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa to:

Kompletność regulacji prawnych i tempo ich harmonizacji z prawem wspólnotowym i prawem międzynarodowym,

Spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli,

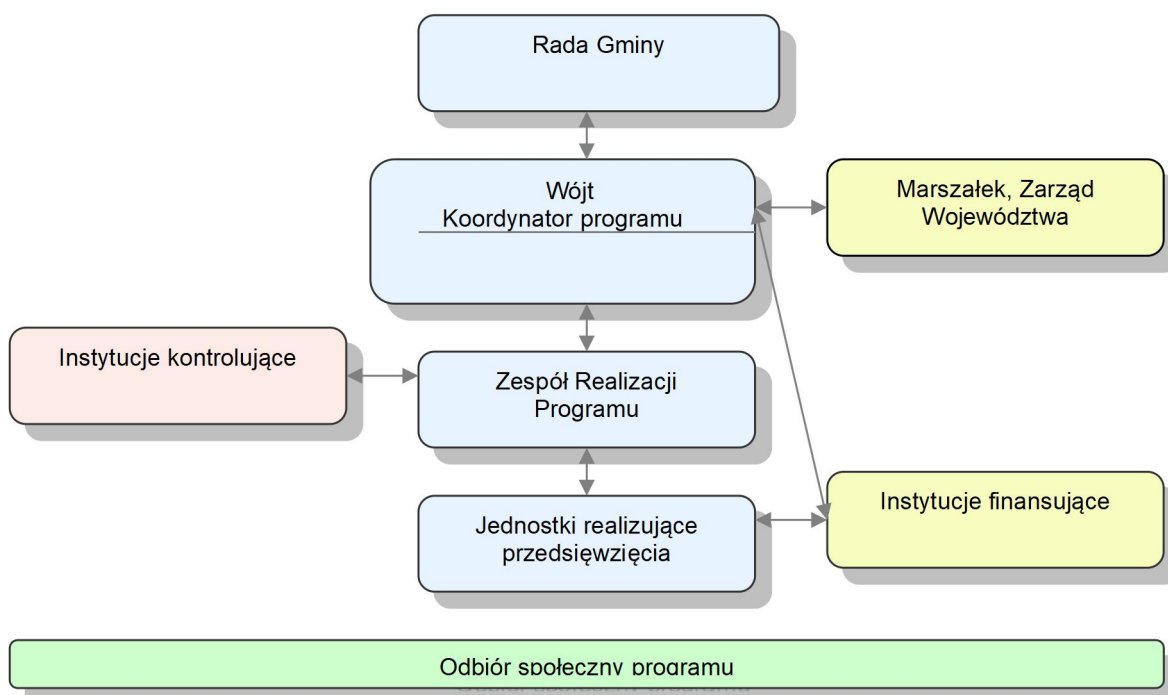
Zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych,

Opracowanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

10.2.2. Monitoring działań Gminy Gorzyce na rzecz realizacji celów określonych POŚ.

Przeprowadzania nadzoru nad realizacją założeń Programu Ochrony Środowiska polega na określeniu zasad zarządzania ww. programem oraz ustaleniu mechanizmów monitorowania jego realizacji. Program Ochrony Środowiska jest dokumentem strategicznym, a także instrumentem wspomagającym realizację prawa miejscowego. Dokument ten pozostaje w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania oraz decyzjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska odbywa się wg. schematu, który określa wzajemne powiązania pomiędzy jednostkami i instytucjami .

Schemat zarządzania programem ochrony środowiska.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu Ochrony Środowiska spoczywa na Wójcie, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania programu. W praktyce Wójt może wyznaczyć koordynatora wdrażania programu. Zadaniem koordynatora jest ścisła współpraca z Wójtem i Radą Gminy oraz przedstawianie im okresowych sprawozdań z realizacji programu.

Rada Gminy współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, powiatowego oraz z samorządami gminnymi. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu (poprzez WFOŚiGW). Ponadto Rada Gminy współdziała z instytucjami administracji rządowej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Władze Gminy mogą być wspierane przez Zespół Konsultacyjny, który może być powołany spośród przedstawicieli lokalnych społeczności samorządowych zaangażowanych już w proces tworzenia projektu programu poprzez udział w sesjach warsztatowych i spotkaniach roboczych. Zadaniem Zespołu Konsultacyjnego mogłoby być nadzorowanie procesu wdrażania programu oraz uzgadnianie współpracy w realizacji poszczególnych zadań. Spotkania Zespołu Konsultacyjnego powinny odbywać się co najmniej dwa razy w roku.

W niektórych pracach Zespołu Realizacji Programu powinny także uczestniczyć podmioty gospodarcze realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi w programie.

Załącznik nr 1

Tabela: cele, kierunki interwencji oraz zadania

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
			Nazwa źr.danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Efekt emisyjny w MgCO ₂	0	105	Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza	<p>Modernizacja i montaż energooszczędnego oświetlenia (oświetlenie uliczne, montaż lamp solarno-hybrydowych)</p> <p>Montaż instalacji OZE (kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych)</p> <p>Modernizacja, rozbudowa lub wymiana źródeł ciepła (wymiana kotłów węglowych na kotły gazowe, węglowe retortowe i na biomasę)</p> <p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz domów prywatnych na terenie gminy</p> <p>Modernizacja i budowa nowych obiektów infrastruktury drogowej zmniejszającej emisję z transportu</p> <p>Szkolenia w zakresie efektywności energetycznej, zmian klimatu i OZE</p> <p>Akcje informacyjne i promocyjne rozwoju energetyki odnawialnej wykorzystania biomasy, rozwoju energetyki wodnej, wiatrowej, słonecznej oraz rozwoju wykorzystania energii geotermalnej</p> <p>Wdrożenie metodologii projektu EURONET 50/50 MAX.</p>	Gm..Gorzyce	Niewielki udział os. Fizycznych w projekcie
2.	Zagrożenie hałasem	Optymalizacja klimatu akustycznego w środowisku Człowieka	Poziom hałasu Leq	0	$\Delta Leq = -2 \text{ dB/A/}$	Złagodzenie oddziaływania akustycznego dróg gminnych	<p>Remont nawierzchni dróg gminnych do poziomu technicznego wymaganego przez dyrektywę 2002 /49/WE Parlamentu Europejskiego oraz Rady z dn. 25 czerwca 2002 roku w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku.</p> <p>Oddzielenie tras komunikacyjnych pasami zieleni wysokiej (krzewy, drzewa stałozielone)</p>	Gm.Gorzyce	Brak wiarygodnych pomiarów

3.	Pola elektromagnetyczne	Ograniczenie oddziaływania na ludzi	Strefa ochronna	0	4	Wyeliminowanie pobytu stałego ludzi w obszarze wpływu promieniowania Zapobieganie zanieczyszczeniu wód podziemnych i powierzchniowych	Uwzględnianie w MPZP i decyzjach lokalizacyjnych stref ochronnych dla źródeł promieniowania elektromagnetycznego i niejonizującego	Gm.Gorzyce	
4.	Gospodarka wodami	Poprawa czystości rzek	Dop. Normy wody do spożycia	zachowane	zachowane	Zapobieganie zanieczyszczeniu wód podziemnych i powierzchniowych	Właściwe zagospodarowanie stref ochrony ujęć wód (zmniejszenie do minimum zanieczyszczeń wód, zwłaszcza podziemnych). Egzekwowanie zakazu odprowadzania do ziemi gnojowicy bez wcześniej uzyskanego pozwolenia na rolnicze zagospodarowanie ścieków. Egzekwowanie zakazu odprowadzania ścieków sanitarnych do ziemi przez sprawdzanie szczelności zbiorników bezodpływowych. Porządkowanie i modernizacja systemów melioracyjnych administrowanych przez Gminę.	Gm.Gorzyce	
5.	Gospodarka wodno – ściekowa	Zapewnienie mieszkańcom Gminy dostępu do usług z gospodarki wodno-ściekowej	Przyrost gospodarstw zwodociagowanych i skanalizowanych w %	0	10	Rozbudowa sieci wodociągowej kanalizacyjnej	Budowa sieci wodociągowej Opracowanie programu inwestycyjnego zaopatrzenia w wodę ludności. Opracowanie programu inwestycyjnego rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej.	Gm.Gorzyce	
6.	Zasoby geologiczne	Ochrona bogactw naturalnych człowieka	liczba miejsc z przekroczonymi standardami jakości gleby.	0	0	Przeciw działanie zanieczyszczeniu	Współdziałanie przy opracowywaniu programu ochrony zasobów złóż kopalin naturalnych udokumentowanych oraz zasobów perspektywicznych Właściwe zagospodarowanie stref ochrony ujęć wód (zmniejszenie do minimum zanieczyszczeń wód, zwłaszcza podziemnych).	Gm.Gorzyce	
7.	Gleby	Ochrona gleby przed degradacją	liczba miejsc z przekroczonymi standardami jakości gleby.	0	0	Racjonalne użytkowanie	Bieżąca rekultywacja terenów i użytków rolnych zdegradowanych i zdewastowanych w wyniku różnorodnej działalności, w tym spowodowana czynnikami naturalnymi (erozja). Sporządzenie ewidencji obszarów, które mogą być przeznaczone do zalesień Zalesianie gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego.	Gm.Gorzyce Lasy Państw Przedsiębiorcy po eksploatacji surowców Starosta Tarnobrzeski w planach urzędowania lasu Gmina w planach zagospodarowania przestrzennego	

							Poprawa infrastruktury technicznej w lasach. Odnowienia pożarzysk		
8.	Gospodarka odpadami	Optimalizacja systemu gospodarki odpadami	stopień pokrycia mieszkańców zorganizowaną zbiórką (w procentach)	75	80	Rozwój zorganizowanej zbiórki odpadów	<p>Prowadzenie działań informacyjnych i zapobiegawczych zmierzających do redukcji odpadów w gospodarstwach domowych.</p> <p>Rozwój na terenie Gminy systemu zorganizowanej selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz stworzenie jednolitego systemu ewidencji powstających odpadów oraz odpadów wywożonych przez służby specjalistyczne</p> <p>Rozwój systemów pozyskania i zagospodarowania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych oraz odpadów niebezpiecznych .</p> <p>Kontynuacja realizacji "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w Gminie"</p>	Gm.Gorzyce	
9.	Zasoby przyrodnicze	Poprawa świadomości ekologicznej	liczba pomników przyrody	9	9	Zwiększenie dostępu do edukacji i oświaty ekologicznej	<p>Przebudowę sieci urządzeń infrastruktury technicznej w Gm. Gorzyce</p> <p>Bieżąca ochrona walorów przyrodniczych istniejących pomników przyrody oraz parków podworskich</p>	Gm.Gorzyce	
10.	Zagrożenie poważnymi awariami	Zagrożenie powodziowe	Pow. Terenów zalewowych w ha			Zapobieganie powodziom	<p>Zapewnienie właściwej przepustowości cieków wodnych oraz likwidacja zagrożeń powodziowych na potokach administrowanych przez Gminę.</p> <p>Prowadzenie szkoleń z zakresu znajomości ochrony przeciwpowodziowej i zachowań ludności w czasie zagrożenia – na bieżąco</p> <p>Weryfikacja terenów pod kątem wykluczenia z zabudowy potencjalnych terenów zalewowych</p> <p>Uwzględnianie w opracowywanych planach szczegółowych dla poszczególnych miejscowości gminy, potrzeb wynikających z ochrony przeciwpowodziowej na bieżąco</p> <p>Utrzymywanie na bieżąco magazynu przeciwpowodziowego dla ludności gminy.</p> <p>Dbałość o właściwy stan urządzeń melioracji szczegółowych (wykaszenie i udrażnianie wszelkich rowów).</p>	RZGW PZMiUW Gmina	

							<p>Dbłość o właściwy stan przepustów w drogach gminnych.</p> <p>Utrzymanie właściwej przepustowości cieków wodnych (przepusty, jazy, rowy, itp.).</p> <p>Budowa i poprawa stanu systemów odwadniania dróg gminnych</p> <p>Przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zagrożone, poprzez stosowanie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego</p> <p>Dostosowywanie użytkowania rolniczych terenów położonych w sąsiedztwie rzek i potoków do skali zagrożenia powodziowego (preferowanie użytkowania łąkowego oraz właściwe kształtowanie pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych).</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Załącznik nr 2

Tabela: harmonogram realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Podmiot	Szacunkowy koszt w tys. zł					Źródło finansowania	Dodatkowe informacje
				2023	2024	2025	2026	Razem Σ		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Instalacja systemów energii odnawialnej w budynkach użyteczności publicznej domach prywatnych na terenie gminy	Gmina	-	-	350	-	350	Środki unijne, Budżet państwa, Budżet gminy PS WPR (Program Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej)	Wydatek planowany na prace na budynku urzędu gmin
Właściciele nieruchomości			b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.			
2.	Zagrożenie hałasem	Inwestycje drogowe-przebudowa dróg	Gmina	4299	8	12,5	10	4329,5	Budżet państwa, Budżet gminy, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Planowane zadanie obejmuje miejscowości Sokolniki, Motycze Poduchowne, Gorzyce, Trześń, Zalsie Gorzyckie, Furmany, Sokolniki, Wrzawy
3.	Gospodarka wodami	Poprawa czystości rzek z terenu Gminy. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług z zakresu gospodarki ściekowej	Przedsiębiorcy Właściciele nieruchomości Gmina -ZGK	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżet gminy, NFOŚiGW, WFOŚiGW	Zapewnienie odbioru ścieków ze zbiorników bezodpływowych
4.	Gospodarka wodno - ściekowa	Opracowanie programu inwestycyjnego zaopatrzenia w wodę ludności.	Gmina	777	2100	-	-		Budżet państwa, Budżet gminy, Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Środki unijne (PROW)	Gmina jest zwodociągowana, zaopatrzenie wodę dotyczy nowych budynków Rozbudowa sieci kanalizacji dotyczy miejscowości Wrzawy i nowych budynków w pozostałych miejscowościach
		Opracowanie programu inwestycyjnego rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej.	Gmina	4657	2864	2243	-			

5.	Gleby	Monitoring wysypisk śmieci	Gmina	4	4	4	4	16	Budżet gminy	Dzikie wysypiska śmieci usuwane są na bieżąco
6.	Gospodarka odpadami	Kontynuacja "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w Gminie Gorzyce."	Gmina	31,2	33	35	37	136,2	NFOŚiGW, WFOŚiGW, Budżet gminy	Gmina organizuje bezpłatny odbiór azbestu od mieszkańców oraz przyznaj dotacje na usuwanie azbestu przez uprawnionych przedsiębiorców
7.	Odpady komunalne	Zapewnienie odbioru odpadów komunalnych od mieszkańców	Gmina Właściciele nieruchomości	3140	3150	3150	3150	12590	Środki pozyskane w ramach opłat za odbiór odpadów	Prowadzone są kontrole segregacji celem osiągnięcia wymaganych poziomów recyklingu

Załącznik nr 3

Tabela: harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Koszt w tys. złotych	Źródła finansowania	Dodatkowe informacje
1	2	3	4	5	6	7
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Termomodernizacja obiektów na terenie gminy, modernizacja, rozbudowa lub wymiana źródeł ciepła, montaż instalacji OZE	Właściciele nieruchomości	b.d.	NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundusz Termomodernizacji	Gmina prowadzi Obsługę Punktu „Czyste Powietrze”
		Modernizacja i montaż energooszczędnego oświetlenia (oświetlenie uliczne, montaż lamp solarno-hybrydowych)	PGE-Dystrybucja S.A. Rzeszów	b.d.	Budżet Gminy, PROW 2014-2020 Środki Unijne	
			Gmina Gorzyce	2024r. 100		
		Montaż instalacji OZE (kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych)	Gmina Gorzyce	2023r. 201	NFOŚiGW, WFOŚiGW,	budynki użyteczności publicznej
			Starosta Tarnobrzeski Spółdzielnia Mieszkaniowa			
		Modernizacja, rozbudowa lub wymiana źródeł ciepła (wymiana kotłów węglowych na kotły gazowe, węglowe retortowe i na biomasę)	Gmina Gorzyce	2023r. 553	NFOŚiGW WFOŚiGW, Fundusz Termomodernizacji	
		Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Montaż paneli fotowoltaicznych	Gmina Gorzyce	2023r. 4255	FEP-2021-2027 Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych	
		Modernizacja i budowa nowych obiektów infrastruktury drogowej zmniejszającej emisję z transportu	Gmina Gorzyce	2023r. 4299	NFOŚiGW,	drogi
Szkolenia w zakresie efektywności energetycznej, zmian klimatu i OZE + akcje informacyjne i edukacyjne	Urząd Marszałkowski	b.d.		UM-szkolenia		

			Gmina Gorzyce	2023r. 4	NFOŚiGW, WFOŚiGW,	Gmina-akcja edukacyjna- ulotki
		Akcje informacyjne i promocyjne rozwoju energetyki odnawialnej wykorzystania biomasy, rozwoju energetyki wodnej, wiatrowej, słonecznej oraz rozwoju wykorzystania energii geotermalnej	Ministerstwo Klimatu	b.d.	NFOŚiGW	Strony internetowe Raporty
2.	Zagrożenie hałasem	Modernizacja bądź remont obiektów infrastruktury drogowej zmniejszającej emisję hałasu z transportu	Gmina Gorzyce	2023r. 4299	NFOŚiGW, PROW Budżet Gminy Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych	Zadanie wykazane w zakładce Ochrona klimatu i jakości powietrza
			Zarząd Dróg Powiatu Tarnobrzeskiego Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad			
3.	Pola elektromagnetyczne	Akcje informacyjne nt oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego i niejonizującego na zdrowie ludzi	WIOŚ	b.d.		Raporty
4.	Gospodarka wodami	Poprawa czystości rzek w Gminie	Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie	b.d.	NFOŚiGW, WFOŚiGW	Zgk – Oczyszczalnia ścieków monitorowanie jakości ścieków wprowadzanych do wód
		- kontrola wywozu śieków ze zbiorników bezodpływowych	Gmina Gorzyce	2023r. Kontrole -83		
5.	Gospodarka wodno - ściekowa	Budowa sieci wodociągowej	Gmina Gorzyce	777	Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Budżet Gminy, Środki własne właścicieli nieruchomości	Gmina przyznaje dotacje do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w przypadku braku możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej
		Budowa sieci kanalizacyjnej	Gmina Gorzyce	4657		
		Budowa oczyszczalni ścieków np. przydomowych.	Właściciele nieruchomości			
6.	Zasoby geologiczne	Ewidencja zasobów złóż kopalin naturalnych udokumentowanych oraz zasobów perspektywicznych	Gmina Gorzyce		Działanie bezkosztowe	
7.	Gleby	Sporządzenie ewidencji obszarów, które mogą być przeznaczone do zalesień Monitoring jakości gleb	Gmina Gorzyce IUNG w Puławach,	Finansowanie w ramach budżetu jednostki		

8.	Gospodarka odpadami	Kontynuacja "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w Gminie Gorzyce"	RDOŚ Gmina Gorzyce	2023r. 31,2	NFOŚiGW, WFOŚiGW, Budżet Gminy	Gmina pozyskuje środki i organizuje bez kosztowy odbiór azbestu od mieszkańców oraz przyznaje dotacje dla mieszkańców na usuwanie azbestu na podstawie uchwały Rady Gminy uchwały Nr IV/13/11 z dnia 3 lutego 2011 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na finansowanie inwestycji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.
9.	Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie lesistości na terenie gminy	Lasy państwowe Właściciele nieruchomości	Finansowanie w ramach budżetu jednostki		b.d.
		Utrzymanie grupy zadrzewień i śródpolnych	Właściciele nieruchomości	Finansowanie w ramach budżetu jednostki		b.d.
10.	Zagrożenie poważnymi awariami	Utrzymywanie na bieżąco magazynu przeciwpowodziowego dla ludności gminy.	Gmina Gorzyce	4	Budżet gminy	Bieżące uzupełnianie

7. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Polityka ekologiczna opiera się przede wszystkim na zasadzie zrównoważonego rozwoju. Powinna być ona postrzegana jako prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, w sposób umożliwiający zachowanie zasobów i walorów środowiska, który gwarantuje trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich przez obecne i przyszłe pokolenia. Istotne jest by działania te pozwalały na zachowanie trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. Idea zrównoważonego rozwoju powinna być definiowana jako równorzędne podejście racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Koniecznością staje się wtedy integracja zagadnień ochrony środowiska z polityką prowadzoną w różnych dziedzinach gospodarki. Podczas realizacji polityki ekologicznej ważne jest uzupełnienie zasady zrównoważonego rozwoju szeregiem zasad pomocniczych i konkretyzujących.

Pierwszy Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gorzyce został sporządzony w 2004 roku i obejmował strategię krótkoterminową na lata 2005 – 2008 oraz długoterminową do roku 2012, na podstawie której opracowano działania operacyjne. Następne aktualizacja nr 1, aktualizacja nr 2 i aktualizacja nr 3 Programu ochrony środowiska dotyczyły odpowiednio lat 2009-2013, 2014-2018 i 2019-2022.

Niniejszy Program ochrony środowiska zwany dalej Programem jest kolejną edycją dokumentu i jego aktualizacją uwzględniającą analizę stanu środowiska na terenie gminy wiejskiej oraz cele polityki ekologicznej i zadania niezbędne do jej realizacji.

Program ochrony środowiska przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. Sam program nie jest dokumentem stanowiącym, ingerującym w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Należy jednak oczekiwać, że poszczególne jego wytyczne i postanowienia będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Jako założenia wyjściowe do Programu ochrony środowiska dla Gminy przyjęto uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, wynikające z obowiązujących aktów prawnych, programów wyższego rzędu oraz dokumentów planistycznych uwzględniających problematykę ochrony środowiska. Niezbędne było również uwzględnienie zamierzeń rozwojowych gminy zarówno w zakresie gospodarczym i przestrzennym, jak i społecznym.

Uwarunkowania te, w powiązaniu z aktualnym stanem środowiska w gminie były podstawą do zdefiniowania priorytetów i celów w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

Zasady ochrony środowiska wymuszają zachowanie kompleksowego, a zarazem sektorowego podejścia. Gmina nie jest układem zamkniętym, a poszczególne elementy środowiska zachowują ciągłość bez względu na granice terytorialne. Z tego względu, konieczne jest przyjęcie uwarunkowań wynikających z programów, planów i strategii zewnętrznych wyższego rzędu, umożliwiających szersze spojrzenie na poszczególne dziedziny ochrony środowiska.

Główne uwarunkowania zewnętrzne dla Gminy Gorzyce w zakresie ochrony środowiska wynikają z następujących dokumentów:

- strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju Kraju, Województwa Podkarpackiego, Powiatu tarnobrzckiego oraz Gminy Gorzyce ,
- strategii rozwoju regionalnego kraju,
- koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju i województwa podkarpackiego,
- polityki ekologicznej państwa wraz z programem wykonawczym,
- systemu prawa ochrony środowiska w Polsce, w tym projektowanych aktów prawnych,
- międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie ochrony środowiska,
- programu ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego,

- strategii i polityk sektorowych (zwłaszcza w zakresie energetyki, energetyki odnawialnej, rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, rozwoju regionalnego, edukacji ekologicznej, transportu, leśnictwa).

W świetle priorytetów aktualnej polityki ekologicznej Państwa, planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć :

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju,
- przystosowanie do zmian klimatu,
- ochrona różnorodności biologicznej.

Osiąganiu powyższych celów służyć będzie realizacja priorytetów i zadań wymienionych poniżej.

1. Kierunki działań systemowych polegające na:

- uwzględnianiu zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych,
- aktywizacji rynku na rzecz ochrony środowiska,
- zarządzaniu środowiskowym,
- udziale społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- rozwoju badań i postępie technicznym,
- odpowiedzialności za szkody w środowisku,
- uwzględnianiu aspektu ekologicznego w planowaniu przestrzennym.

2. Ochrona zasobów naturalnych polegająca na:

- ochronie przyrody,
- ochronie i zrównoważonym rozwoju lasów,
- racjonalnym gospodarowaniu zasobami wodnymi,
- ochronie powierzchni ziemi,
- gospodarowaniu zasobami geologicznymi.

3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego przejawiająca się w kwestiach :

- środowisko a zdrowie,
- jakość powietrza,
- ochrona wód,
- gospodarka odpadami,
- oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych,
- substancje chemiczne w środowisku.

Przeprowadzanie dokładnej analizy stanu środowiska, zdefiniowanie najważniejszych zagrożeń dla jego prawidłowego stanu oraz troska o utrzymanie już wypracowanych mechanizmów ochrony środowiska doprowadziło do zdefiniowania głównych priorytetów ochrony środowiska. Wszystkie działania priorytetowe należą do 10 bloków tematycznych obszarów interwencji, tj.:

1. Ochrona wód i efektywne wykorzystanie zasobów wodnych

- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej,
- modernizacja systemu zaopatrzenia ludności w wodę,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami,
- ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona przeciwpowodziowa.

2. Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska:

- odtwarzanie i modernizacja zabudowy hydrotechnicznej,
- renaturyzacja, przywracanie funkcjonalności przyrodniczej i hamowanie odpływu wody.

3. Ochrona powietrza atmosferycznego, klimatu i warstwy ozonowej:

- zmniejszenie niskiej emisji,
- stosowanie energooszczędnych technologii i termomodernizacja budynków,
- rozwój energii odnawialnej,
- zmniejszenie zagrożenia ze strony systemu komunikacyjnego,
- wprowadzania nowych technik spalania paliw i zastosowanie paliw ekologicznych,
- instalacja nowych oraz poprawa sprawności funkcjonujących urządzeń do redukcji zanieczyszczeń,

- inwestycje związane z ograniczeniem emisji komunikacyjnej i ochroną przez jej negatywnym oddziaływaniem.

4. Ochrona przed hałasem:

- monitorowanie poziomu hałasu komunikacyjnego i przemysłowego,
- inwestycje związane z ograniczaniem hałasu zagrażającego zdrowiu i nowymi technologiami ograniczającymi hałas w przedsiębiorstwach.

5. Ochrona powierzchni ziemi:

- zapewnienie dotrzymania standardów jakości gleb,
- rekultywacja terenów zanieczyszczonych i zdegradowanych.

6. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu:

- ochrona obszarów leśnych,
- prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej,
- minimalizacja presji mieszkańców na tereny cenne przyrodniczo,
- działania na rzecz ograniczenia degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej.

7. Gospodarka odpadami:

- rozwój gminnego systemu gospodarki odpadami,
- inwestycje związane z zapobieganiem oraz ograniczaniem wytwarzania odpadów,
- wdrażanie technologii „recyklingu” i unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
- likwidacja zagrożeń wynikająca ze składowania odpadów komunalnych.

8. Edukacja ekologiczna:

- edukacja ekologiczna mieszkańców Gminy.

9. Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych:

- budowa urządzeń i instalacji do produkcji energii opartych na technologii OZE(Odnawialne Źródła Energii),
- inwestycje podnoszące efektywność energetyczną, w tym termomodernizacja budynków.

10. Ochrona zasobów kopalin:

- rozpoznanie i koncesjonowana eksploatacja zasobów surowców o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego Gminy.

Naczelną zasadą przyjętą w przedmiotowym programie jest zasada zrównoważonego rozwoju w celu umożliwienia lepszego zagospodarowania istniejącego potencjału Gminy (zasobów środowiska, surowców naturalnych, obiektów, sprzętu, jak i ludzi oraz wiedzy).

Na podstawie kompleksowego raportu o stanie środowiska oraz źródłach jego przekształcenia i zagrożenia przedstawiono poniżej propozycję działań programowych umożliwiających spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez koordynację działań w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Daje to możliwość planowania przyszłości gminy w perspektywie kilkunastu lat i umożliwia aktywizację społeczeństwa gminy, zwiększenie inicjatywy i wpływu społeczności na realizację działań rozwojowych.

Cele i działania proponowane w programie ochrony środowiska powinny posłużyć do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa, które polegać będą w pierwszej kolejności na niepogarszaniu stanu środowiska przyrodniczego na danym terenie, a następnie na jego poprawie. Realizacja wytyczonych celów w programie powinna spowodować zrównoważony rozwój gospodarczy, polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie miasta.

Cele ekologiczne dla Gminy Gorzyce

Kierując się podanymi powyżej kryteriami, wyznaczono następujące cele dla Gminy Gorzyce z zakresu ochrony środowiska:

- środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa,

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

Priorytety ekologiczne wynikają ze stopnia ważności dla gminy oraz pilności ich realizacji. W ramach każdego priorytetu wyznaczono cele ekologiczne krótkoterminowe do końca 2024 r. i średniokresowe do 2028 r. oraz działania inwestycyjne i nieinwestycyjne, zapewniające osiągnięcie przyjętych celów. Wskazano również rejony koncentracji działań.

8. Wykaz skrótów

Nazwa skrótu	Wyjaśnienie
Analiza SWOT	Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych metod analizy strategicznej. Polega na analizie silnych i słabych stron organizacji oraz szans i zagrożeń które się przed nią pojawiają. SWOT, to skrót od : strengths (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse), threats (zagrożenia).
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JCWP	Jednolite Części Wód Powierzchniowych
JCWPd	Jednolite Części Wód Podziemnych
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KPGO	Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
WPGO	Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEM	Pola elektromagnetyczne
PM _{2,5}	Pył zawieszony o granulacji do 2,5 µm
PM ₁₀	Pył zawieszony o granulacji do 10 µm
PMŚ	Państwowy Monitoring Środowiska
POKzA	Program Oczyszczania Kraju z Azbestu
POP	Program Ochrony Powietrza
POŚ	Program Ochrony Środowiska
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SOOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
UE	Unia Europejska
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
ZDR	Zakłady Dużego Ryzyka
ODR	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
PZDW	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich
WZMIUW	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZZR	Zakłady Zwiększonego Ryzyka
POliŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
B[a]P	benzo[a]piren, rakotwórczy związek chemiczny należący do grupy WWA
BEiŚ	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko – do 2020
IPPC	(ang. Integrated Pollution Prevention and Control) – w znaczeniu potocznym : pozwolenia zintegrowane.
IUNG	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Puławy
b.d.	– brak danych
POŚ	Program ochrony środowiska
ppk	punkt pomiarowo-kontrolny
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna
PSZOK	punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych

Wykaz tabel i załączników :

1. Pomniki przyrody (w tekście POŚ)
2. Chronione gatunki roślin
3. Chronione gatunki zwierząt
4. Ewidencja zabytków architektury i budownictwa gminy (w tekście POŚ)

2. Chronione gatunki roślin

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
1.	Bagnica torfowa	<i>Scheuchzeria palustris</i>	S	N
2.	Bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>	S	N
3.	Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>	C	C-S, N
4.	Bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>	C	C-S
5.	Buławnik mieczolistny	<i>Cephalanthera longifolia</i>	S	C-S
6.	Buławnik wielkokwiatowy	<i>Cephalanthera damasonium</i>	S	C-S
7.	Cebulica dwulistna (oszlach)	<i>Scilla bifolia</i>	S	C-S, N
8.	Ciemnocyca zielona	<i>Veratrum lobelianum</i>	S	C-S
9.	Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	S	C-S, N
10.	Czarnuszka polna	<i>Nigella arvensis</i>	S	N
11.	Czosnek niedzwiedzi	<i>Allium ursinum</i>	C	C-S N
12.	Dziewięciśli bezłodygowy	<i>Carlina acaulis</i>	S	N
13.	Gnieźnik leśny	<i>Neottia nidus-avis</i>	S	C-S, N
14.	Goryczka krzyżowa	<i>Gentiana cruciata</i>	S	C-S, N
15.	Goryczka trójściowa	<i>Gentiana asclepiadea</i>	C	C-S
16.	Goryczuszka (goryczka) Orzęsiona	<i>Gentianella ciliata</i>	S	C-S, N
17.	Goździk kosmaty	<i>Dianthus armeria</i>	S	N
18.	Gółka długoostrogowa	<i>Gymnadenia conopsea</i>	S	C-S, N
19.	Grażel żółty	<i>Nuphar lutea</i>	C	C-S
20.	Jęczycznik zwyczajny	<i>Phyllitis scolopendrium</i>	S	C-S
21.	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>	C	C-S
22.	Kłokoczka południowa	<i>Staphylea pinnata</i>	S	C-S, N
23.	Konwalia majowa	<i>Convallaria maialis</i>	C	C-S, N
24.	Kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>	C	C-S, N
25.	Kotewka orzech wodny	<i>Trapa natans</i>	S	N
26.	Kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>	S	C-S, N
27.	Kruszczyk rdzawoczerwony	<i>Epipactis atrorubens</i>	S	N
28.	Kruszczyk siny	<i>Epipactis purpurata</i>	S	C-S, N
29.	Kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	S	C-S, N
30.	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>	C	C-S, N
31.	Kukułka (storczyk) Fuchsa	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	S	C-S, N
32.	Kukułka (storczyk) krwista	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	S	N
33.	Kukułka (storczyk) plamista	<i>Dactylorhiza maculata</i>	S	C-S, N
34.	Kukułka (storczyk) szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	S	C-S, N
35.	Lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>	S	C-S, N
36.	Mącznica lekarska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	S	N
37.	Mieczyk dachówkowaty	<i>Gladiolus imbricatus</i>	S	C-S, N
38.	Naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandiflora</i>	C	C-S
39.	Nasięźrzał pospolity	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	S	C-S, N
40.	Obrazki alpejskie	<i>Arum alpinum</i>	S	C-S
41.	Orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>	S	C-S, N
42.	Paprotka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>	S	C-S, N
43.	Paprotnik brauna	<i>Polypodium braunii</i>	S	N
44.	Paprotnik kolczysty	<i>Polypodium aculeatum</i>	S	C-S, N

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
45.	Parzydło leśne	<i>Aruncus sylvestris</i>	S	C-S, N
46.	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula veris</i>	C	C-S, N
47.	Pierwiosnek wyniosły	<i>Primula elatior</i>	C	C-S, N
48.	pióropusznik strusi	<i>Matteucia struthiopteris</i>	S	C-S, N
49.	Pływacz drobny	<i>Urticularia vulgaris</i>	S	N
50.	Pływacz zwyczajny	<i>Urticularia minor</i>	S	N
51.	Podkolan biały	<i>Platanthera bifolia</i>	S	C-S, N
52.	Podkolan zielonawy	<i>Platanthera chlorantha</i>	S	C-S, N
53.	Podrzeń żebrowiec	<i>Blechnum spicant</i>	S	C-S, N
54.	Pokrzyk wilcza- jagoda	<i>Atropa belladonna</i>	S	C-S, N
55.	Porzeczka czarna	<i>Ribes nigrum</i>	C	C-S, N
56.	Pospolita (centuria zwyczajna)	<i>Centaurium erythraea</i>	S	C-S
57.	Przylaszczka pospolita (przelaszczka trojanek)	<i>Hepatica nobilis</i>	S	C-S, N
58.	Przytulia wonna	<i>Galium odoratum</i>	C	C-S
59.	Rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>	S	N
60.	Rosiczka pośrednia	<i>Drosera intermedia</i>	S	N
61.	Róża francuska	<i>Rosa gallica</i>	S	C-S
62.	Skrzyp olbrzymi	<i>Equisetum telmateia</i>	S	C-S, N
63.	Skrzyp pstry	<i>Equisetum variegatum</i>	S	C-S, N
64.	Storczyk błady	<i>Orchis pallens</i>	S	N
65.	Storczyk męski	<i>Orchis mascula</i>	S	N
66.	Storczyk purpurowy	<i>Orchis purpurea</i>	S	N
67.	Storczyk samczy	<i>Orchis morio</i>	S	C-S, N
68.	Szafran spiski	<i>Crocus scepusiensis</i>	S	N
69.	Śnieżyca wiosenna	<i>Leucoium vernum</i>	S	N
70.	Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	S	C-S, N
71.	Tojad dzióbaty	<i>Aconitum variegatum</i>	S	C-S
72.	Turzyca bagienna	<i>Carex limosa</i>	S	N
73.	Wawrzynek wilcze łyko	<i>Daphne mezereum</i>	S	C-S, N
74.	Widłaczek torfowy	<i>Lycopodiella inundata</i>	S	N
75.	Widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	S	C-S, N
76.	Widłak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	S	C-S, N
77.	Wilżyna bezbronna	<i>Ononis arvensis</i>	C	C-S
78.	Włosienicznik (jaskier) wodny	<i>Batrachium circinatum</i>	S	N
79.	wyblin jednolistny	<i>Malaxis monophyllos</i>	S	N
80.	Zawilec wielkokwiatowy (zawilec leśny)	<i>Anemone sylvestris</i>	S	N
81.	Zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>	S	C-S, N
82.	Żłobik koralowy	<i>Corallorhiza trifida</i>	S	N

3. Chronione gatunki zwierząt

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
Bezkęgowce				
83.	Modliszka zwyczajna	<i>Mantis religiosa</i>	S	C-S
84.	Jelonek rogacz	<i>Lucanus cervus</i>	S	C-S, N
85.	kozioróg Bukowiec	<i>Cerambyx scopolii</i>	S	C-S
86.	Kozioróg dębosz	<i>Cerambyx cerdo</i>	S	C-S
87.	Nadobnica alpejska	<i>Rosalia alpina</i>	S	C-S
88.	Niepylak mnemosyna	<i>Parnassius mnemosyne</i>	S	C-S
89.	Pachnica dębowa	<i>Osmoderma eremita</i>	S	N
90.	Ciołek matowy	<i>Dorcus parallelipedus</i>	S	N
91.	Paż żeglarz	<i>Iphiclides podalirius</i>	S	C-S, N
92.	Paż krolowej	<i>Papilio machaon</i>	S	N
93.	Niedźwiedziówka krasa	<i>Proserpinus proserpin</i>	S	C-S
94.	Trzmiel rudy	<i>Bombus pascuorum</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
95.	Trzmiel gajowy	<i>Bombus lucorum</i>	S	C-S
96.	Trzmiel leśny	<i>Bombus pratorum</i>	S	C-S
97.	Trzmiel ogrodowy	<i>Bombus hortorum</i>	S	C-S
98.	Trzmiel pirenejski	<i>Bombus pyrenaicus</i>	S	C-S
99.	Trzmiel sześćożębny	<i>Bombus wurflani</i>	S	C-S
100.	Trzmiel różnobarwny	<i>Bombus soroensis</i>	S	C-S
101.	Trzmiel kamiennik	<i>Bombus lapidarius</i>	C	C-S
102.	Trzmiel ziemny	<i>Bombus terrestris</i>	C	C-S
103.	Trzmiel polny	<i>Bombus agrorum</i>	S	C-S
104.	Biegacz skórzasty	<i>Carabus coriaceus</i>	S	C-S, N
105.	Biegacz fioletowy	<i>Carabus violaceus</i>	S	C-S, N
106.	Biegacz zielonozłoty	<i>Carabus auronitens</i>	S	C-S, N
107.	Biegacz granulowany	<i>Carabus granulatu</i>	S	C-S, N
108.	Biegacz guzełkowaty	<i>Carabus variolosus</i>	S	C-S, N
109.	Biegacz wręga ty	<i>Carabus cancellatus</i>	S	C-S, N
110.	Biegacz zmienny	<i>Carabus scheidleri</i>	S	C-S, N
111.	Biegacz gajowy	<i>Carabus nemoralis</i>	S	C-S, N
112.	Liszczyk mniejszy	<i>Calosoma inquisitor</i>	S	C-S
113.	Liszczyk tęczy	<i>Calosoma sycophanta</i>	S	C-S
114.	Mrówka rudnica	<i>Formica rufa</i>	C	C-S
115.	Ślimak winniczek	<i>Helix pomatia</i>	C	C-S
116.				
117.	Tygrzyk paskowany	<i>Argiope bruennichi</i>	S	C-S
Ryby				
118.	Piekielnica	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	S	C-S
119.	Śliź	<i>Barbatula Barbatula</i>	S	C-S
120.	Kiełb Kessiera	<i>Romanogobio kessleri</i>	S	C-S
121.	Różanka	<i>Rhodeus sericeus</i>	S	C-S
Płazy				
122.	Salamandra plamista	<i>Salamandra salamandra</i>	S	C-S
123.	Traszka grzebienista	<i>Triturus cristatus</i>	S	C-S
124.	Traszka zwyczajna	<i>Triturus vulgaris</i>	S	C-S
125.	Traszka górską	<i>Triturus alpestris</i>	S	C-S
126.	Traszka karpacka	<i>Triturus montandoni</i>	S	C-S
127.	Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	S	C-S
128.	Kumak górski	<i>Bombina variegata</i>	S	C-S
129.	Grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	S	C-S
130.	Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	S	C-S
131.	Ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>	S	C-S
132.	Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	S	C-S
133.	Żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	S	C-S
134.	Żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	S	C-S
135.	Żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>	S	C-S
136.	Żaba jeziorowa	<i>Rana lessonae</i>	S	C-S
137.	Żaba śmieszka	<i>Rana ridibunda</i>	S	C-S
Gady				
138.	Padalec zwyczajny	<i>Anguis fragilis</i>	S	C-S
139.	Jaszczurka zwijka	<i>Lacerta agilis</i>	S	C-S
140.	Jaszczurka żyworodna	<i>Lacerta vivipara</i>	S	C-S
141.	Zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	S	C-S
142.	Gniewosz plamisty	<i>Coronella austriaca</i>	S	C-S
143.	Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	S	C-S
Ptaki				
144.	Perkoz	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	S	C-S
145.	Kormoran czarny	<i>Phalacrocorax carbo</i>	C	C-S
146.	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	C	C-S
147.	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	S	C-S
148.	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
149.	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	S	C-S
150.	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	S	C-S
151.	Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	S	C-S
152.	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	S	C-S
153.	Błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	S	C-S
154.	Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	S	C-S
155.	Krogulec zwyczajny	<i>Accipiter nisus</i>	S	C-S
156.	Myszołów zwyczajny	<i>Buteo buteo</i>	S	C-S
157.	Myszołów włośchaty	<i>Buteo lagopus</i>	S	C-S
158.	Orlik krzykliwy	<i>Aquila pomarina</i>	S	C-S
159.	Orzeł przedni	<i>Aquila chrysaetos</i>	S	C-S
160.	Rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	S	C-S
161.	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	S	C-S
162.	Korbuz	<i>Falco subbuteo</i>	S	C-S
163.	Przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	S	C-S
164.	Derkacz	<i>Crex crex</i>	S	C-S
165.	Kokoszka wodna	<i>Gallinula chloropus</i>	S	C-S
166.	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	S	C-S
167.	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	S	C-S
168.	Brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	S	C-S
169.	Mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>	S	C-S
170.	Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>	S	C-S
171.	Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	S	C-S
172.	Siniak	<i>Columba oenas</i>	S	C-S
173.	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	S	C-S
174.	Turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	S	C-S
175.	Kukułka	<i>Cuculus canor</i>	S	C-S
176.	Płomykówka	<i>Tyto alba</i>	S	C-S
177.	Puchacz	<i>Bubo bubo</i>	S	C-S
178.	Sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	S	C-S
179.	Pójdźka	<i>Athene noctua</i>	S	C-S
180.	Puszczyk	<i>Strix aluco</i>	S	C-S
181.	Puszczyk uralski	<i>Strix uralensis</i>	S	C-S
182.	Sowa uszata	<i>Asio otus</i>	S	C-S
183.	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	S	C-S
184.	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	S	C-S
185.	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	S	C-S
186.	Żoła	<i>Merops apiaster</i>	S	C-S
187.	Kraska	<i>Coracias garrulus</i>	S	C-S
188.	Dudek	<i>Upupa epops</i>	S	C-S
189.	Krętogów	<i>Junx torquilla</i>	S	C-S
190.	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Pocus canus</i>	S	C-S
191.	Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	S	C-S
192.	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	S	C-S
193.	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	S	C-S
194.	Dzięcioł białoszyi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	S	C-S
195.	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	S	C-S
196.	Dzięcioł białogrzbiety	<i>Dendrocopos leucotos</i>	S	C-S
197.	Dzięciołek	<i>dendrocopos minor</i>	S	C-S
198.	Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	S	C-S
199.	Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	S	C-S
200.	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	S	C-S
201.	Oknówka	<i>Delichon urbica</i>	S	C-S
202.	Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	S	C-S
203.	Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	S	C-S
204.	Pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	S	C-S
205.	Pliszka górską	<i>Motacilla cinerea</i>	S	C-S
206.	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
207.	Jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	S	C-S
208.	Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	S	C-S
209.	Pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	S	C-S
210.	Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	S	C-S
211.	Słowik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	S	C-S
212.	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	S	C-S
213.	Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	S	C-S
214.	Pokląska	<i>Saxicola rubetra</i>	S	C-S
215.	Kląskawka	<i>Saxicola torquata</i>	S	C-S
216.	Białorytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	S	C-S
217.	Kos	<i>turdus merula</i>	S	C-S
218.	Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>	S	C-S
219.	Śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	S	C-S
220.	Drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	S	C-S
221.	Paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	S	C-S
222.	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	S	C-S
223.	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	S	C-S
224.	Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	S	C-S
225.	Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	S	C-S
226.	Zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	S	C-S
227.	Pokrzewka jarzębata	<i>Sylvia nisoria</i>	S	C-S
228.	Piegża	<i>Sylvia curruca</i>	S	C-S
229.	Cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	S	C-S
230.	Pokrzewka ogrodowa	<i>Sylvia borin</i>	S	C-S
231.	Pokrzewka czarnołbista	<i>Sylvia atricapilla</i>	S	C-S
232.	Świstunka	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	S	C-S
233.	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	S	C-S
234.	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	S	C-S
235.	Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	S	C-S
236.	Zniczek	<i>Regulus ignicapillus</i>	S	C-S
237.	Muchołówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	S	C-S
238.	Muchołówka mała	<i>Ficedula parva</i>	S	C-S
239.	Muchołówka biało szyja	<i>Ficedula albicollis</i>	S	C-S
240.	Muchołówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	S	C-S
241.	Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	S	C-S
242.	Sikorka uboga	<i>Parus palustris</i>	S	C-S
243.	Sikorka czarnogłowa	<i>Parus montanus</i>	S	C-S
244.	Czubatka	<i>Parus cristatus</i>	S	C-S
245.	Sosnówka	<i>Parus ater</i>	S	C-S
246.	Sikorka modra	<i>Parus caeruleus</i>	S	C-S
247.	Bogatka	<i>Parus major</i>	S	C-S
248.	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	S	C-S
249.	Pelzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	S	C-S
250.	Pelzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	S	C-S
251.	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	S	C-S
252.	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	S	C-S
253.	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	S	C-S
254.	Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	S	C-S
255.	Sroka	<i>Pica pica</i>	S	C-S
256.	Orzechówka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	S	C-S
257.	Kawka	<i>Corvus monedula</i>	S	C-S
258.	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	S	C-S
259.	Wrona	<i>Corvus cornix</i>	S	C-S
260.	Kruk	<i>Corvus corax</i>	S	C-S
261.	Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	S	C-S
262.	Wróbel	<i>Passer domesticus</i>	S	C-S
263.	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
264.	Zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	S	C-S
265.	Jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	S	C-S
266.	Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	S	C-S
267.	Dzwoniec	<i>Carduelis chloris</i>	S	C-S
268.	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	S	C-S
269.	Czyż	<i>Carduelis spinus</i>	S	C-S
270.	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	S	C-S
271.	Czeczotka	<i>Carduelis flammea</i>	S	C-S
272.	Krzyżodziub świerkowy	<i>Loxia curvirostara</i>	S	C-S
273.	Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	S	C-S
274.	Gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	S	C-S
275.	Grubodziób	<i>Coccothaustes coccothausstes</i>	S	C-S
276.	Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	S	C-S
277.	Potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	S	C-S
278.	Potrzeszcz	<i>Emberiza calandra</i>	S	C-S
Ssaki				
279.	Jeź wschodni	<i>Erinaceus concolor</i>	S	C-S,N
280.	Kret	<i>Talpa europaea</i>	C	C-S, N
281.	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	S	C-S, N
282.	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	S	C-S, N
283.	Rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	S	C-S, N
284.	Zębiełek karliczek	<i>Crocidura suaveolens</i>	S	C-S
285.	Mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	S	C-S
286.	Nocek wąsatek	<i>Myotis mystacinus</i>	S	C-S, N
287.	Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	S	C-S, N
288.	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	S	C-S, N
289.	Nocek natterera	<i>Myotis nattereri</i>	S	C-S, N
290.	Nocek Bechsteina	<i>Myotis bechsteni</i>	S	C-S
291.	Gacek wielkouch	<i>Plecotus auritus</i>	S	C-S, N
292.	Gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	S	C-S, N
293.	Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	S	C-S
294.	Bobrowiec wielki	<i>Myctalus noctula</i>	S	N
295.	Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	S	C-S
296.	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipisterellus</i>	S	N
297.	Wilk	<i>Canis lupus</i>	S	C-S
298.	Ryś	<i>Lynx lynx</i>	S	C-S
299.	Wydra	<i>Lutra lutra</i>	C	C-S
300.	Gronostaj	<i>Mustela erminea</i>	S	C-S, N
301.	Łasica	<i>Mustela nivalis</i>	S	C-S, N
302.	Smużka	<i>Sicista betulina</i>	S	C-S
303.	Kozatka	<i>Dyromys nitedula</i>	S	C-S, N
304.	Orzesznica	<i>Muscardinus avellanarius</i>	S	C-S, N
305.	Popielnica	<i>Glis glis</i>	S	C-S, N
306.	Chomik europejski	<i>Cricetus cricetus</i>	S	C-S
307.	Karczownik ziemnowodny	<i>Arvicola terrestris</i>	C	C-S,N
308.	Mysz zaroślowa	<i>Apodemus sylvaticus</i>	C	C-S
309.	Badylarka	<i>Micromys minutes</i>	C	C-S, N
310.	Zębiełek białawy	<i>Crocidura leucodon</i>	S	N
311.	Zębiełek karliczek	<i>Crocidura suaveolens</i>	S	N
312.	Zębiełek myszaty	<i>Crocidura russula</i>	S	N
313.	Wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	S	C-S, N
314.	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	S	C-S, N

S- ochrona ścisła   C- ochrona częściowa   N – Nadleśnictwo   C-S – Obszar Chronionego Krajobrazu

4. Ewidencja zabytków architektury i budownictwa gminy

Gmina Gorzyce

Numer ID Numer rejestru	Nazwa lub opis	Adres
632657 296/A z 15.05.1986	zespół kościoła parafialnego pw. św. Andrzeja Boboli, 1947–1950	Gorzyce
632662 430/A z 18.04.1991	kaplica cmentarna, 2 poł. XIX (na cmentarzu parafialnym)	Gorzyce
632663 81/A z 10.08.1982 i z 12.01.1984	stara plebania (Na Pączku), kon. XVIII, 1880	Gorzyce
632664 212/A z 22.04.1991	zespół kościoła parafialnego pw. św. Rodziny, 1893–1899	Trześć
632668 584/A z 24.04.1997	dwór nr 390, XIX	Trześć
632669 A-798 z 29.04.1975	spichrz, 2 poł. XIX	Trześć
632670 A-666 z 18.04.1991	cmentarz przykościelny, XVI, 2 poł. XIX	Wrzawy
632671 A-673 z 18.04.1991	cmentarz parafialny (stara część), XIX/XX	Wrzawy
632672 578/A z 05.12.1994	plebania, pocz. XIX	Wrzawy
632673 A-747 z 22.05.1974	dom nr 89, 1 poł. XIX	Wrzawy

10. LITERATURA , Akty prawne , Materiały źródłowe

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz.U. 2014, poz. 112) akt obowiązujący
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2016 poz. 1187)
3. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. określa sposób klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych
4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz. 2148)
5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (t.j. Dz. U. 2021, poz. 845), oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 października 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2019. poz. 1931)
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 645)
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2019 r., poz. 2448). 3. Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 17 lutego 2020 r. w sprawie sposobów sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (tekst jednolity - Dz. U. z 2022 r., poz. 2630). 4. Ustawa z dnia 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (Dz. U. z 2022 r., poz. 884, ze zm.). 5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (tekst jednolity - Dz. U. z 2019 r., poz. 1510)
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409)
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz.U. 2016 poz. 1395)
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (tekst jednolity - Dz. U. z 2019 r., poz. 1510)
11. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.2023.0.1469)

12. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2022 r. poz. 699, z późn. zm.)
  13. Prawo ochrony środowiska (Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 grudnia 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2022.2556)
  14. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U.2022.0.2409)
  15. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 kwietnia 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029)
- OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 25 maja 2023 r.w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dziennik Ustaw - rok 2023 poz. 1094)
16. Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U.2023.0.1259)
  17. Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 XII 2015 r., Państwowy Instytut Geologiczny, <http://geoportal.pgi.gov.pl/surowce>
  18. Długookresowa strategia rozwoju kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa
  19. Efektywność energetyczna w Polsce. Przegląd 2015, pod red. Dworakowska A., Instytut Ekonomii Środowiska (iee.org.pl), Kraków 2016 r.
  20. Ekspozycja na pola elektromagnetyczne w środowisku komunalnym i możliwości jej ograniczenia, Aniołczyk H., Krajowa Konferencja Radiokomunikacji, Radiofonii i Telewizji. Gdańsk, 12-14 czerwca 2002 r.
  21. Electromagnetic Fields (300 Hz to 300 GHz), WHO Environmental Health Criteria, Nr 137, Geneva, 1993.
  22. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy
  23. Klimat akustyczny w wybranych punktach województwa
  24. Ocena jakości powietrza na terenie województwa
  25. Ocena jakości wód podziemnych województwa
  26. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa
  27. Uchwała Rady Gminy w sprawie prognozy finansowej Gminy
  28. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy
  29. Portal Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, mapy: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

30. Portal Lasów Państwowych, mapa lasów: <http://www.lasy.gov.pl/nasze-lasy/mapa-lasow>
31. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gorzyce
32. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY z dnia 4 listopada 2022 r.w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dziennik Ustaw - rok 2023 poz. 300)
33. Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Gorzyce, przyjęty uchwałą Rady Gminy
34. Rola, stan i utrzymanie małych cieków wobec wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej, Fundacja WWF Polska, Konferencja „WODA – ŚRODOWISKO -- OBSZARY WIEJSKIE” Instytut Technologiczno-Przyrodniczy 2020
35. Raporty z wykonania Programów ochrony środowiska dla Gminy. Coroczne Raporty o stanie Gminy, Urząd Gminy
36. Strategia ‘Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko – perspektywa do 2024 r.’, przyjęta uchwałą Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r.
37. Strategia rozwoju Gminy Gorzyce
38. Strategia rozwoju powiatu tarnobrzeskiego
39. Strategia rozwoju województwa podkarpackiego
40. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020, przyjęta uchwałą Nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r.
41. Strona internetowa GDOŚ geoserwis mapy: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>
42. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy
43. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Gorzyce
44. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
45. Program Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego
46. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tarnobrzeskiego
47. Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2015.

Wykaz map i rycin, spis fotografii :

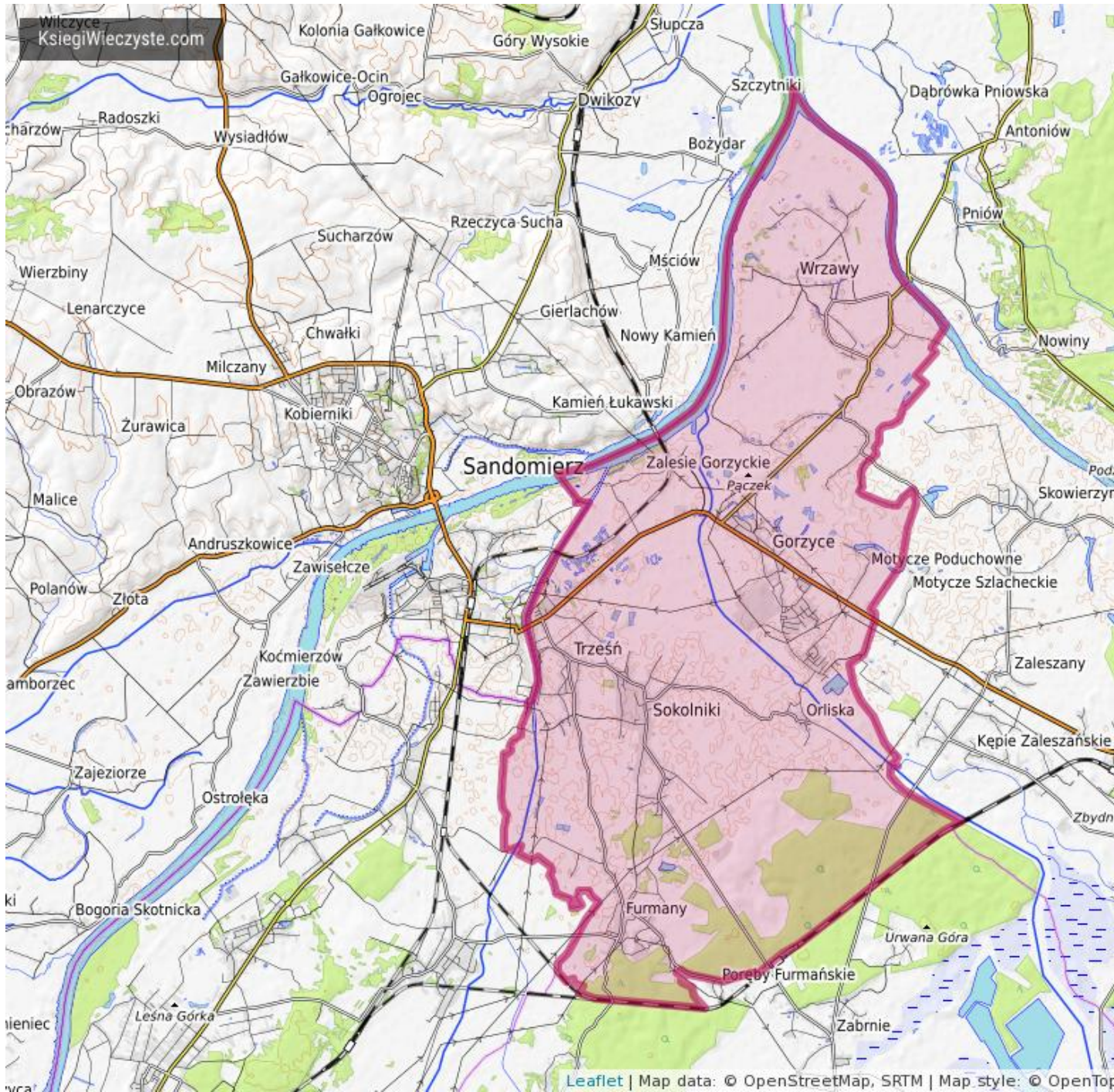
1. Mapa zagospodarowania przestrzennego Gm.
2. Przestrzenne rozmieszczenie lasów ochronnych w gminie
3. Obszar dorzecza Wisły
4. Tereny zagrożone powodzią w Gminie
5. Potencjalne zasoby energii wiatru w Polsce.

Gmina w fotografii

Mapa nr 1 → Mapa zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Mapa 1 Mapa zagospodarowania przestrzennego Gminy

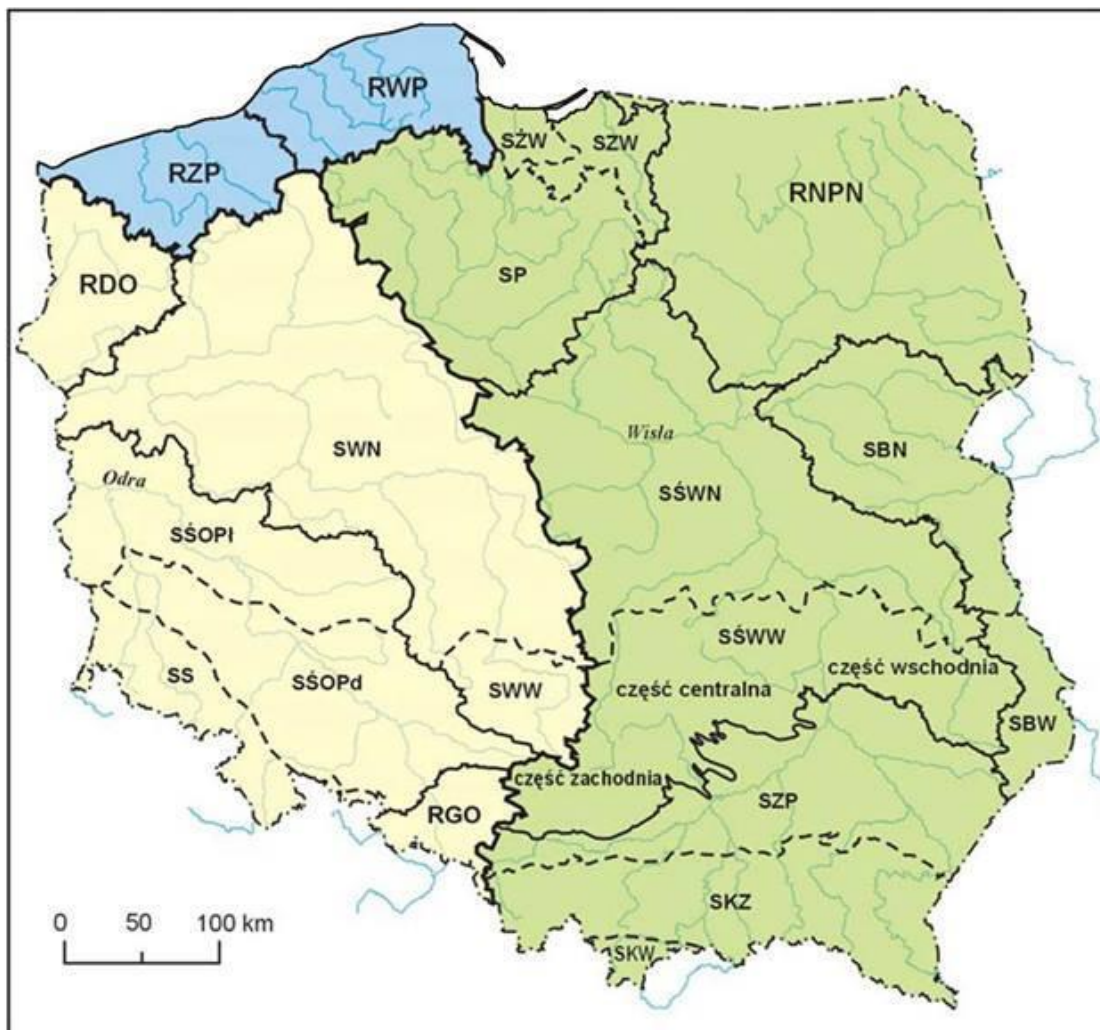

Mapa 2. Przestrzenne rozmieszczenie lasów ochronnych w gm. Gorzyce

Mapa 3. Obszar dorzecza Wisły

PROWINCJA WISŁY

Region górnej Wisły

- SKW – subregion Karpat wewnętrznych
- SKZ – subregion Karpat zewnętrznych
- SZP – subregion zapadliska przedkarpackiego

Region środkowej Wisły

- SŚWW – subregion środkowej Wisły wyżynny
  - część zachodnia
  - część centralna
  - część wschodnia
- SŚWN – subregion środkowej Wisły nizinny

Region dolnej Wisły

- SP – subregion pojezierny
- SZW – subregion Żuław Wiślanych
- SZW – subregion Zalewu Wiślanego

Region Bugu

- SBW – subregion Bugu wyżynny
- SBN – subregion Bugu nizinny

Region Narwi, Pregoty i Niemna (RNPN)

PROWINCJA ODRY

Region górnej Odry (RGO)

Region środkowej Odry

- SS – subregion Sudetów
- SŚOPd – subregion środkowej Odry południowy
- SŚOPł – subregion środkowej Odry północny

Region Warty

- SWW – subregion Warty wyżynny
- SWN – subregion Warty nizinny

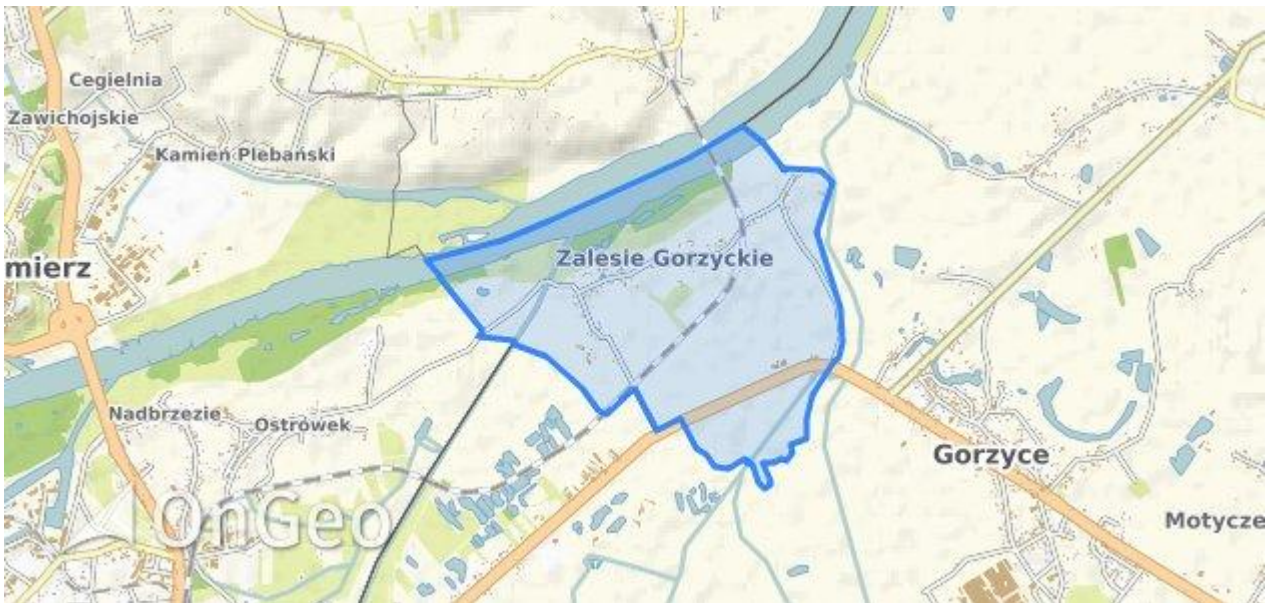
Region dolnej Odry i Zalewu Szczecińskiego (RDO)

PROWINCJA WYBRZEŻA I POBRZEŻA BAŁTYKU

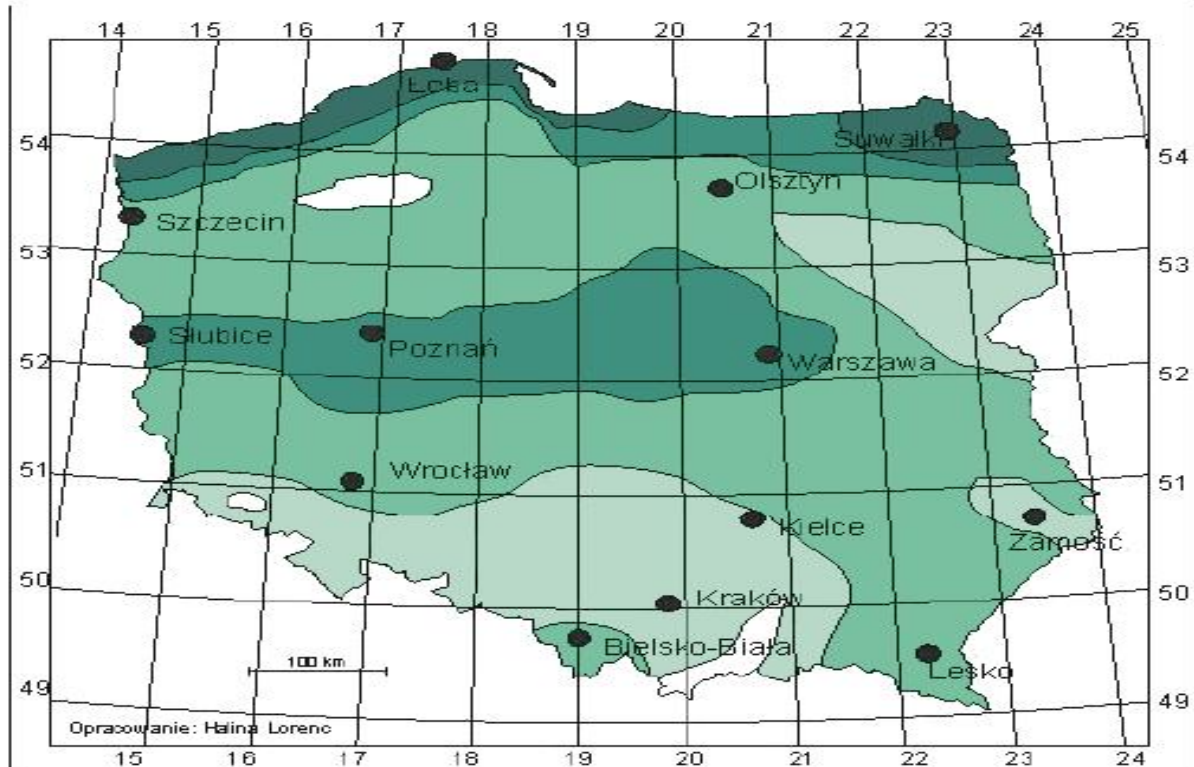
- Region zachodniopomorski (RZP)**
- Region wschodniopomorski (RWP)**

Mapa 4. Tereny zagrożone powodzią w Gminie

Mapa 5 Potencjalne zasoby energii wiatru w Polsce.

- Strefy:
- I - Wybitnie korzystna
  - II - Bardzo korzystna
  - III - Korzystna
  - IV - Mało korzystna
  - V - Niekorzystna

**Ośrodek
Meteorologii**

Aktualizacja mapy na podstawie okresu obserwacyjnego 1971-2000

GMINA GORZYCE W FOTOGRAFII :

